

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

ANAYASA HUKUKU AÇISINDAN UNUTULMA HAKKI

Tezli Yüksek Lisans Tezi

Gökberk TEKİN

Ankara, 2020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

ANAYASA HUKUKU AÇISINDAN UNUTULMA HAKKI

Tezli Yüksek Lisans Tezi

Gökberk TEKİN

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Ali Ersoy KONTACI

Ankara, 2020

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI**

ANAYASA HUKUKU AÇISINDAN UNUTULMA HAKKI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı:: Dr. Öğr. Üyesi Ali Ersoy KONTACI

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı

İmzası

- 1- Prof. Dr. Selin ESEN
- 2- Dr. Öğr. Üyesi A.Ersoy KONTACI
- 3- Dr. Öğr. Üyesi Nur ULUŞAHİN
- 4-
- 5-

Tez Savunması Tarihi

05/06/2020

Tez doğruluk beyanı belgesidir.

T.C.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Dr. Öğr. Üyesi Ali Ersoy KONTACI danışmanlığında hazırladığım “Anayasa Hukuku Açısından Unutulma Hakkı” (Ankara, 2020) adlı yüksek lisans tezimdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma süresince bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Tarih:

Adı ve Soyadı ve İmza

İÇİNDEKİLER

İçindekiler.....	i
KISALTMALAR CETVELİ.....	v

GİRİŞ

I. Çalışmanın Konusu	1
II. Çalışmanın Amacı	2
III. Metodoloji ve Sınırlılıklar	4
A. Metodoloji ve Yöntem.....	4
B. Sınırlılıklar.....	6
IV. Çalışmanın Planı.....	7
V. Teknolojik Gelişmeler ve Unutulma Hakkı	7
A. Unutulma Hakkının Korunmasını Zorunlu Kılan Teknolojik Gelişmeler	8
B. Teknolojik Gelişmelerin Sonuçları.....	11
1. Teknolojik Gelişmelerin Veri İşleme Alışkanlıkları Üzerindeki Etkileri.....	11
2. Teknolojik Gelişmelerin Toplumsal Etkileri	13
3. Teknolojik Gelişmelerin İnsan Hakları Açısından Sonuçları	17

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

I. Tanım ve Terminoloji.....	19
A. Tanım.....	19
B. Terminoloji	19
1. Sildirme Hakkı – Unutulma Hakkı	21
2. Silme Hakkı – Unutulma Hakkı.....	21
3. “Unutulma Hakkı” Terimi	22
II. Unutulma Hakkının Tarihsel Gelişimi	23
A. Erken Dönem Örnekler.....	23

B.Avrupa Birliği Adalet Divanı – Google Kararı	27
C.Unutulma Hakkının Kodifiye Edilmesi ve AB Genel Veri Koruma Tüzüğünde Yer Alması	32
III. Hukuki Çerçeve	36

İKİNCİ BÖLÜM

UNUTULMA HAKKININ UNSURLARI

I. Korunan Hukuki Menfaat.....	41
A.Özel Hayatın Gizliliği.....	42
1.Bilgilerin Geleceğini Belirleme	43
2.Diğer Kişiler ile Serbestçe İlişki Kurma	45
3.Kişisel Verilerin Korunması	46
B.Kişinin Manevi Varlığı.....	47
C.Unutulma Hakkının Koruduğu Toplumsal Menfaat.....	51
II. Unutulma Hakkının Konusu.....	52
A.Genel Olarak.....	52
B.Farklı Veri Tiplerinin Ele Alınması.....	55
1.Gazetelerin Haber Arşivleri	55
2.Arama Motoru Kayıtları	57
3.Sosyal Medya Uygulamaları.....	59
4.Suç ve Cezalara İlişkin Veriler	61
III. Hakkın Öznesi	61
A.Gerçek Kişiler.....	61
B.Ölümler	62
C.Tüzel Kişiler	64
IV. Devletlerin ve Üçüncü Kişilerin Yükümlölükleri	67

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UNUTULMA HAKKININ KORUNMASI

I. Unutulma Hakkının Korunmasına İlişkin Mekanizmalar	70
A. Veri Sorumlusuna Başvuru.....	72
B. Bağımsız Denetleyici Kuruma Başvuru	75
C. Yargısal Koruma	76
II. Unutulma Hakkının Uygulanış Biçimleri.....	77
A. Silme.....	77
B. Deindeksleme	78
C. Anonimleştirme	79
D. Erişimin Kısıtlanması	80
III. Unutulma Hakkına Dair Taleplerinin Değerlendirilmesine İlişkin Ölçütler	81
A. Bilgiye İlişkin Ölçütler	82
1. Kamu Yararı	82
2. Verinin Toplanma veya İşlenme Amaçlarıyla İlişkisi	84
3. Bilginin Güncel ve Tam Olması	86
4. Zaman	87
5. Veri Öznesinin Onayı	91
B. Veri Öznesine İlişkin Ölçütler	93
1. Kamusal Figürler.....	93
2. Çocuklar.....	96
IV. Unutulma Hakkının Diğer Hak ve Özgürlükler Karşısındaki Durumu.....	98

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK ANAYASA HUKUKUNDA UNUTULMA HAKKI

I. Unutulma Hakkının Normatif Çerçevesi.....	103
A. 1982 T.C. Anayasası.....	104

B.6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu.....	105
C.5651 sayılı sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun	109
II. Açıkça Sayılmayan Bir Hak Olarak Unutulma Hakkı	112
III. Anayasa Mahkemesi Kararlarında Unutulma Hakkı.....	117
A.Anayasa Mahkemesinin N.B.B.Kararı	117
B.Diğer Anayasa Mahkemesi Kararları	121

SONUÇ VE ÖNERİLER

I. Ulaşılan Sonuçlar	122
II. Türk Anayasa Hukuku Açısından Sonuç ve Öneriler.....	123
KAYNAKÇA	126
ÖZET	139
ABSTRACT	140

KISALTMALAR CETVELİ

ABAD	:	Avrupa Birliği Adalet Divanı
AEPD	:	Agencia Espanola de Proteccion Datos
AİHM	:	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
Akt.	:	Aktaran
Bkz.	:	Bakınız
C.	:	Cilt
Çev.	:	Çeviren
E.	:	Esas (Sayısı)
Ed.	:	Editör
K.	:	Karar (Sayısı)
K.T.	:	Karar Tarihi
KVKK	:	6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu
m.	:	Madde
para.	:	Paragraf
RG.	:	Resmî Gazete
s.	:	Sayfa

GİRİŞ

I. Çalışmanın Konusu

Veri işleme teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ile bu gelişmelerin aşağıda olarak ele alınacak etkileri neticesinde; ortaya birçok bilim dalı ve disiplin tarafından farklı açılardan incelenebilecek yeni bir ilişkiler ağının çıktığı ifade edilebilir. Hiç şüphesiz, bu değişimin getirdiği ilişkiler ağında, toplumsal ilişkiler ile doğrudan ilgili olan hukukun da ilgi alanına giren birçok problem sahası tespit etmek mümkündür.

Örneğin, kitlesel gözetim, internet ortamında ifade özgürlüğünün sınırlarının düzenlenmesi, sanal ortamda bilginin yayılması neticesinde ortaya çıkan zararlardan sorumluluk, internet ortamında anonimlik, internet gazeteciliği¹ gibi konuların, veri ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler sonrasında ortaya çıkan ve hukukun üzerinde çalışabileceği alanlardan olduğu ifade edilebilir.

Bu alanlar arasında en çok tartışma yaratanlardan biri de özellikle dijital ortamda saklanan/işlenen verilere ilişkindir. Zira, aşağıda detaylı olarak sunulacağı gibi teknolojik gelişmeler sonrası veri işleme/depolama maliyetlerinin azalması² ve özellikle büyük-veri ve bu verilerden elde edilen analizlerin mali değerlerinin artması sonucunda; internet ve veri dünyası hızla ve tamamen değişmiştir.³ Tam da bu noktada, veri/iletişim teknolojilerinde meydana gelen bu değişimlerin kişisel verilerin işlenmesi hususunda var

¹ Pere Simón Castellano, **'The Right to be Forgotten under European Law: A Constitutional Debate'** (2012) 16 Lex Electronica, s.3.

² Paulan Korenhof ve diğerleri, **'Timing The Right To Be Forgotten: A Study Into "Time" As A Factor In Deciding About Retention Or Erasure Of Data'**, *Reforming European Data Protection Law* (1.Baskı, Springer 2015) s.177.

³ P.S. Castellano, 2012, s. 24.

olan dengeyi bireylerin aleyhine, devlet ve veri işleyen üçüncü kişilerin ise lehine bozduğunun tespitini yapmak gerekir.⁴

Bu çerçevede, günümüzde gelişmiş veri/iletişim teknolojileri sayesinde kişilere ilişkin verilerin geçmişe oranla çok daha büyük ölçüde ve büyük verimlilikle işlendiği ve bu hususun bireylerin yaşamlarını hiç olmadığı kadar etkilediği ifade edilmelidir.⁵ Bu kapsamda; veri ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler neticesinde ortaya çıkan en büyük problem sahalarından birinin bireyler ile onların verilerini işleyenler arasında ortaya çıkan anılan asimetri olduğu⁶ göz önünde bulundurularak, bu çalışmanın konusu “unutulma hakkı” olarak belirlenmiştir. Çalışmada unutulma hakkının bağımsız bir hak olarak ele alınıp alınamayacağı ve eğer böyle bir haktan bahsetmek mümkün ise bu hakkın unsurlarının tespit edilerek sınırlarının belirlenmesine gayret edilecektir.⁷

II. Çalışmanın Amacı

Aşağıda detaylı olarak ele alınacağı gibi, özellikle teknolojik gelişmeler ışığında artan önemine rağmen; halen unutulma hakkının nasıl tanımlanması gerektiği, ayrı bir

⁴ İrem Laçın, '**Unutulma Hakkı**' (2014) 1 Doç. Dr. Melike Batur Yamaner'in Anısına Armağan, s.391.

⁵ P.S. Castellano, 2012, s. 2.; Andrew Neville, '**Is It A Human Right To Be Forgotten? Conceptualizing The World View**' (2017) 15 Santa Clara Journal of International Law s. 158.

⁶ P.S. Castellano, 2012, s. 4.

⁷ Bert-Jaap Koops, '**Forgetting Footprints, Shunning Shadows: A Critical Analysis Of The 'Right To Be Forgotten' In Big Data Practice**' (2011) SSRN Electronic Journal s.2.

hak olarak ele alınıp alınamayacağı⁸, bağımsız bir hak olarak ele alınacaksa unsurlarının neler olacağı yahut bu hakkın korunmasına ilişkin hangi koruma mekanizmalarının verimli ve etkin olacağı konusundaki belirsizlikler giderilmemiştir.⁹ Bunun da ötesinde, unutulma hakkının tanım ve terminolojisi¹⁰, özellikleri, kapsamı ve sınırları üzerinde belirsizlik ve tartışma bulunduğu ifade edilebilir. Hatta daha da ileri giderek ifade edebiliriz ki, “unutulma hakkının” bir hak mı yoksa bir menfaat yahut değer olarak mı tanımlanması gerektiği hususunda dahi bir mutabakat bulunmamaktadır.¹¹ Bu belirsizliklere koşut olarak, unutulma hakkının kapsamının ve esaslarının tam anlamıyla belirlenebildiği yahut yeknesak bir uygulamaya rastlanıldığını söylemek güçtür.¹²

Bu belirsizlikleri tespit etmiş olmanın yanında; teknolojinin “özel yaşamın gizliliği” üzerindeki etkileri, “kişisel verilerin korunması” perspektifinden sıklıkla ele alınmış olunmasına karşın, bağımsız bir hak olarak unutulma hakkının ele alındığı ve unsurlarının irdelendiği çalışmaların sayısının oldukça az olduğu gözlemlenmektedir.¹³

⁸ Anna Bunn, '**The Curious Case of the Right to be Forgotten**' (2015) 31 Computer Law & Security Review, s.4. ; B. Koops, 2011, s. 3.

⁹ Jef Ausloos, '**The ‘Right To Be Forgotten’ – Worth Remembering?**' (2012) 28 Computer Law & Security Review s.8.; Aurelia Tamò, Damian George, '**Oblivion, Erasure and Forgetting in the Digital Age**', (2014) 5 JIPITEC s. 17.

¹⁰ A. Bunn, 2015, s. 2.

¹¹ ibid, s.4.

¹² Michel José Reymond, '**The Future Of The European Union “Right To Be Forgotten”**' [2019] Latin American Law Review, s. 84.

¹³ Serdar Gülenler, '**Dijital Hafızadan Silinmeyi İstemek: Temel Bir İnsan Hakkı Olarak Unutulma Hakkı**' (2012) 102 TBB Dergisi, s.220.

Bu çerçevede, bu çalışmanın amacı, unutulma hakkının kuramsal çerçevesinin ve sınırlarının çizilerek tanımlanması ile unutulma hakkının etkin şekilde korunmasını sağlayacak koruma mekanizmalarının ortaya konulmasıdır. Bu suretle, bu çalışmada, unutulma hakkı konusundaki belirsizliklerin giderilmesine katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Zira bir hakkın sınırlarının iyi tanımlanması o hakkın hayata geçirilmesi ve korunması açısından büyük önem arz etmektedir.¹⁴

III. Metodoloji ve Sınırlılıklar

A. Metodoloji ve Yöntem

Konuyla ilgili detaylı bir incelemenin sunulmasından önce bu çalışmaya hâkim olan metodolojik tercihleri sıralamanın faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada, unutulma hakkının esaslarının ortaya konulması, özellikle bu hakkın koruduğu menfaat ve koruma mekanizmalarının anlaşılması için; siyasi, ekonomik ve sosyal dinamiklerin insan hakları hukukuna etkileri dikkate alınacaktır. Diğer bir ifade ile yapılan değerlendirmelerde hukuk yalnızca kurallar ve kararlar topluluğu olarak değil, aynı zamanda ekonomik ve sosyal bir fenomen olarak da değerlendirilecektir.¹⁵ Bu kapsamda özellikle teknolojik gelişmelerin toplumsal hayata etkisi ile bu gelişme ve etkilerin anayasa hukuku alanındaki yansımaları üzerinde durulacaktır. Dolayısıyla, kısaca ifade edilecek olursa, bu çalışmada “sosyo-legal” bir bakış açısının benimsendiği ifade edilebilir.

Bunun yanında, çalışmanın odak noktası çeşitli hukuk sistemlerinin karşılaştırılması olmamasına karşın, özellikle unutulma hakkının gelişimi ele alınırken karşılaştırmalı hukukta yer alan örneklerden yararlanılmıştır.

¹⁴ J. Ausloos, 2012, s. 17.

¹⁵ Fiona Cownie, *Legal Academics* (1. Baskı, Hart 2004) s 51.

Bu kapsamda, unutulma hakkı ele alınırken, her ne kadar mahiyeti uygun düştüğü ölçüde diğer hukuk sistemlerinden örneklere yer verilmişse de; unutulma hakkının tanımlanmasında ve unsurlarının ortaya konulmasında, Avrupa Birliği (AB) ile AB üyesi ülkelerin mevzuatı ve uygulamalarına sıklıkla yer verilmiştir. Bu tercihin sebepleri olarak ise; unutulma hakkının unsurları ve sınırları belirli bir şekilde ilk kez düzenlendiği¹⁶ belge olan AB Veri Koruma Tüzüğü'nün Avrupa Birliği tarafından yürürlüğe konulması ve bu düzenlemeye giden yolu açan “Google kararı”nı¹⁷ veren Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın Avrupa Birliği sisteminin bir parçası olduğu vurgulanmalıdır. Ayrıca, AB nezdinde yapılan çalışmalara ek olarak Avrupa ülkelerinin ulusal düzeyde yaptıkları çalışmalar da unutulma hakkının gelişimi açısından önemli bir rol oynamıştır. Ve hatta son dönemde unutulma hakkının gelişimi ile kapsam ve esaslarının belirlenmesinin AB, Avrupa Konseyi ve Avrupa ülkeleri tarafından yapılan çalışmalardan ibaret olduğu ifade edilebilir.¹⁸

Bunun yanında AB uygulamalarının Türkiye açısından ayrıca önem arz ettiği ifade edilebilir. Zira AB'ye tam üyelik hedefinde olan Türkiye Cumhuriyeti'nin¹⁹, müktesebatın bir parçası olan ve unutulma hakkının da ayrı bir maddede düzenlendiği AB Veri Koruma Tüzüğü ile mevzuatını uyumlulaştırması bir zorunluluktur.²⁰ Bu anlamda,

¹⁶ A. Neville, 2017, s. 160.

¹⁷ *Google Spain ve Google v AEPD ve Mario Costeja Gonzalez*, 2014.

¹⁸ P.S. Castellano, 2012, s. 30.

¹⁹ Dışişleri Bakanlığı, '**Katılım Müzakereleri**' (ab.gov.tr, 2019) <<https://www.ab.gov.tr/37.html>> son erişim tarihi 3 Kasım 2019.

²⁰ Dışişleri Bakanlığı, '**AB Müzakereleri - Bilgi Toplumu ve Medya**' (ab.gov.tr, 2019) <https://www.ab.gov.tr/files/Muktesebat_Uyum_Programi/10_BilgiToplumuveMedya.pdf> son erişim tarihi 3 Kasım 2019.

bu çalışmada AB nezdindeki düzenlemeler ile AB uygulamalarına yer verilmesi, Türk hukukundaki durumun değerlendirilmesi, gelecek projeksiyonunun ortaya konulması ve önerilerin sunulması açısından fayda sağlayacaktır.

Avrupa Birliği/Avrupa sistemine ek olarak, unutulma hakkının ifade ve basın özgürlükleri karşısındaki durumunun ele alınmasında ABD hukuk sisteminden örneklerle de yer verilmiştir. Bu tercihin sebebi olarak ise, ABD hukuk sisteminde bu iki hakkın arasındaki dengeye ilişkin yaklaşımların Avrupa sistemi ile ciddi farklılıklar gösteriyor olması ifade edilebilir.

B. Sınırlılıklar

Teknolojik gelişmelerin toplumsal hayatın pek çok alanı gibi insan hakları alanında da önemli derecede etkiye sahip olduğu yadsınamaz. Bu çalışmada da sıklıkla belirtildiği üzere bu etkilerden bazıları insan hakları açısından olumsuz nitelikte olup bu alanda yeni problem sahaları da yaratmaktadır. Bu çalışmanın konusu da esasen teknolojik gelişmeler ile birlikte gün yüzüne çıkan bu problem sahalarından birine ilişkin olmakla birlikte, bu çalışmada belirtilen hususlar “teknolojik gelişmelere karşıtlık” olarak yorumlanmamalıdır. Zira teknolojik gelişmeler sayesinde, toplumsal yaşamı etkileyen pek çok hususta etkinlik ve verimlilik sağlanmış ve bunun da ötesinde insanlık teknolojik gelişmelerden bu çalışmanın konusu dışında kalan pek çok fayda görmüştür.²¹ Bu anlamda bu çalışmada yer verilen hususlar teknolojik gelişmelerin tümüyle “zararlı” olduğu anlamına gelmediği ifade edilmelidir. Bununla birlikte, bu çalışmanın konusu bu etkiler ile fayda ve zararların ele alınması olmadığından bu hususa ancak çalışmanın konusu ile uygun düştüğü ölçüde değinilmiştir.

²¹ Viktor Mayer-Schönberger, *Delete* (1.Baskı, Princeton University Press 2011) s. 5.

IV. Çalışmanın Planı

Çalışmanın giriş bölümünde, tezin konusu, amacı ve öneminin yanısıra unutulma hakkının korunmasını zorunlu kılan teknolojik gelişmeler ele alınmıştır. Bu kapsamda, unutulma hakkının niteliği açısından önem arz eden toplumsal koşullar detaylı bir şekilde inceleme konusu yapılmıştır.

Müteakiben, çalışmanın birinci bölümünde, unutulma hakkının kavramsal çerçevesi çizilmiştir. Bu bağlamda, öncelikle unutulma hakkının tanımı ve bu çalışmada tercih edilen terminoloji hakkın bağlantılı olduğu birtakım kavramlar ile farkları vurgulanarak ele alınmıştır. Bunun yanında, kavramsal çerçeve sunulurken, unutulma hakkının içtihadı olarak ortaya çıktığı göz önünde bulundurularak unutulma hakkının tarihsel gelişimi de detaylı olarak ele alınmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, unutulma hakkının unsurları ele alınmış olup bu kapsamda unutulma hakkı ile korunan hukuki menfaat; hakkın konusu ve öznesi ile unutulma hakkının devletlere ve üçüncü kişilere yüklediği yükümlülükler inceleme konusu yapılmıştır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, unutulma hakkının korunması hususu ele alınmıştır. Bu bölümde, unutulma hakkının korunmasına ilişkin mekanizmalar ve yöntemler ile unutulma hakkı taleplerinin değerlendirilmesine ilişkin ölçütler inceleme konusu yapılmış, sonrasında ise unutulma hakkının diğer hak ve özgürlükler karşısındaki durumu incelenmiştir.

Sonuçtan önceki son bölümde ise unutulma hakkının Türk anayasa hukukundaki yansımaları ele alınmıştır. Bu kapsamda, hukukumuzda konuya ilişkin hukuki çerçeve ve uygulamalar çalışmanın önceki bölümlerinde sunulan bilgiler kapsamında inceleme konusu yapılmıştır.

V. Teknolojik Gelişmeler ve Unutulma Hakkı

Unutulma hakkı, veri işleme teknolojilerinde yaşanan gelişmeler neticesinde önem kazanan bir hak olarak göze çarpmaktadır. Bu sebeple, unutulma hakkının esaslarının sunulmasından önce; kişisel verilerin işlenmesi/saklanması/yayılması konusunda yaşanan teknolojik gelişmelere ve bu teknolojik gelişmelerin temel hak ve özgürlüklere olan etkilerine değinmek yerinde olacaktır.

A. Unutulma Hakkının Korunmasını Zorunlu Kılan Teknolojik Gelişmeler

Öncelikle ifade etmek gerekir ki bugün veri teknolojilerinde geline bu nokta insanlığın münhasıran bu husustaki çabasının bir sonucudur.²² Daha detaylı bir anlatımla, insanlık var olduğundan beri “nisyan ile malul” hafızasını, çeşitli dış imkânlarla geliştirmeye çalışmıştır. Dolayısıyla bilginin daha kolay depolanıp bilgiye daha kolay erişim sağlanabilmesi, insanlık için uzun süredir var olan bir amaçtır. Bu amacını tesis etmek için insanlığın ortaya koyduğu bu çabaları yazının icadına kadar dayandırmak mümkündür.²³ Zira, unutulmaması istenen bilgilerin yazı vasıtasıyla depolanması “harici hafıza” uygulamalarının belki de ilk örneğini teşkil etmektedir. Bununla birlikte tarihin belirli evrelerine kadar yazı vasıtasıyla depolama ve özellikle depolanan bu verilerin yayılması çok maliyetli ve zahmetliydi.²⁴ Matbaanın icadı, kâğıt maliyetlerinin düşmesi gibi gelişmeler bu maliyetlerin aşağı çekilmesine yol açıtıysa da “kolektif harici hafıza” kavramını bugüne taşıyan hususun “dijitalleşme” olduğu ifade edilebilir.

Veri işleme ve yayma teknolojileri bu çalışmanın esas konusunu oluşturmadığı için bu alanda yaşanan bütün gelişmelerin burada sıralanması gerekmiyor ise de günümüzün teknolojik imkânlarının veri işleme ve yayma hususunda gösterdiği

²² V. Mayer-Schönberger, 2011, s 12.

²³ Korenhof ve diğerleri, 2015, s. 174.; V. Mayer-Schönberger, 2011, s. 17.

²⁴ V. Mayer-Schönberger, 2011, s 22.

karakteristik özelliklere değinmek çalışma açısından faydalı olacaktır. Bu kapsamda, dijitalleşmenin veri depolama üzerindeki ilk etkisi zamana ilişkindir. Daha detaylı bir ifade ile, eski teknolojik imkanların aksine verilerin kalitesi artmış²⁵ ve zamanın verilerin kalitesi üzerindeki etkisi önemli derecede azalmıştır.²⁶ Örneğin fiziki kopya olarak saklanan bir gazetenin ömrü basılı olduğu kağıdın ömrüyle sınırlıyken, internet arşivinde saklanan bir köşe yazısı yahut haberin ömrü göreceli olarak çok daha fazladır.

Teknolojik gelişmelerin bir diğer etkisinin de bilgiye erişim kolaylığının artması olduğu ifade edilebilir.²⁷ Bu erişim kolaylığı ise verilere ulaşmak için sarf edilmesi gereken enerjinin azalması ile sağlanmıştır. Bu bağlamda; analog çağda büyük depolarda saklanan ve çoğu durumda anlamlı bir şekilde depolanmamış veriler, teorik olarak kamunun erişimine açık olmakla birlikte; pratikte bu erişim imkanından faydalanmak her zaman mümkün değildi. Zira anlamlı şekilde depolanmamış veri yığını arasından anlamlı ve ihtiyaç duyulan bilgiye ulaşmak büyük bir efor ve zaman gerektirmeydi. Bu kapsamda örneğin, kişilerin adli kayıtları ve ticaret geçmişlerine ilişkin kayıtlar herkese açık olsa dahi bu kayıtlara başvuran kişi sayısı göreceli olarak oldukça azdı. Yani diğer bir ifade ile, kişilere ilişkin kayıtlara erişmek teorik olarak “mümkün” olmakla birlikte pratik yaşamda verilere ulaşmak mümkün yahut en azından sürdürülebilir değildi.²⁸

Yaşanan teknolojik gelişmeler neticesinde dijital olarak saklanan veriler ise anlamlı bir bütün ifade edecek şekilde depolanmaya başlanmış ve teknolojik altyapı

²⁵ Korenhof ve diğerleri, 2015, s. 172.

²⁶ Korenhof ve diğerleri, 2015, s. 172., V. Mayer-Schönberger, 2011, s 29.

²⁷ Korenhof ve diğerleri, 2015, s. 172.

²⁸ Juan Estheiman Amaya Camposecco, **'The Right To Be Forgotten: A Descriptive Overview Of The Right To Be Forgotten'** (Yüksek Lisans Tezi, Universitat Pompeu Fabra Barcelona 2017) s.4.

marifetiyle bu veri yığını içerisinde ulaşmak istenilen veriye saniyeler içerisinde, mesafe ve zaman gibi kısıtlamalar ile bağlı olmaksızın erişilmeye başlanmıştır.²⁹ Eskiden belirli bir kayıt yahut veriye ulaşılması için arşiv odasında saatler geçirmek gerekirken günümüzde bir bilgisayar ve internet bağlantısı yahut akıllı bir cep telefonu olan herkesin, önemli bir kısıtlama ile karşılaşmaksızın ilgili verilere ulaşması mümkün hale gelmiştir.³⁰

Mevcut durumu tespit etmenin yanında, gelecekte veri depolama/işleme/paylaşma teknolojilerinde yaşanacak gelişmelerin giderek artan bir hızda devam edeceğini söylemek de güç değildir.³¹ Tam da bu noktada, özellikle artan teknolojik imkânlar ile kişisel verilerin daha kolay işlenip depolanabilmesi ve herhangi bir teknik sınırlama olmaksızın kişisel verilere kolaylıkla ulaşılabilmesi ve gelişen teknolojik imkânlar karşısında bireyin özel alanının erozyona uğraması karşısında unutulma hakkının önemini artıracığı ifade edilmelidir.³²

²⁹ ibid.

³⁰ Mindy Weston, **‘The Right to Be Forgotten: Analyzing Conflicts Between Free Expression and Privacy Rights.’** (Yüksel Lisans Tezi, Brigham Young Üniversitesi, 2017) s.5.

³¹ V. Mayer-Schönberger, 2011, s 5.; Can Yavuz, *İnternet'teki Arama Sonuçlarından Kişisel Verilerin Kaldırılması Unutulma Hakkı* (1. Baskı, Seçkin Kitapevi 2018) s. 34.; Gabriela Zanfır, **‘Tracing The Right To Be Forgotten In The Short History Of Data Protection Law: The “New Clothes” Of An Old Right’**, *Reforming European Data Protection Law* (1.Baskı, Springer 2015) s.228.

³² V. Mayer-Schönberger, 2011, s 6.

B. Teknolojik Gelişmelerin Sonuçları

1. Teknolojik Gelişmelerin Veri İşleme Alışkanlıkları Üzerindeki Etkileri

Yukarıda sıralanan teknolojik gelişmeler neticesinde ortaya çıkan imkânların, veri işleme faaliyetleri üzerinde çok önemli etkilere sahip olduğunu ifade etmek mümkündür. Zira gelişen teknolojik imkânlar ile, veri işleyenler teknik açıdan zorunlu bazı kısıtlamalardan kurtulmuş, gelişen imkanlar ile yeni veri işleme sahaları meydana gelmiştir.

Bu kapsamda öncelikle belirtmek gerekir ki veri işleme teknolojilerinde yaşanan ve yukarıda sunulan bu gelişmeler öncesinde; genel bir yaklaşım olarak, yüksek maliyetler ve teknolojik kısıtlar sebebiyle kişilere ilişkin bilgilerin silinmesi kural, işlenmesi/depolanması istisna idi. Zira yüksek maliyetlere katlanmak istemeyen veri kontrolörleri bu sebeple, topladıkları veriler arasında bir seçim yapmak durumundaydı.³³ Bununla birlikte veri saklama maliyetlerinin düşmesi ile bu seçim ve ayırım işleminin yapılması dahi tüm verileri saklamaktan daha pahalı hale gelmiş³⁴ ve sonuç olarak, artık verilerin saklanması kural, silinmesi istisna haline gelmiştir.³⁵ Son tahlilde ifade etmek gerekir ki neredeyse sınırsız hafıza kabiliyeti ile internet ve teknoloji istisnasız olarak her bilgiyi hatırlamakta ve kolaylıkla ulaşılabilir kılmaktadır.³⁶ Bunun yanında, kolaylıkla yayımlanıp ulaşılabilen bu verilerin, esasen verilerin sahibi olmayan kişilerce de

³³ C. Yavuz, 2018, s. 17.

³⁴ İ. Laçın, 2014, s.393.

³⁵ V. Mayer-Schönberger, 2011, s 28.; Korenhof ve diğerleri, 2015, s. 177.

³⁶ P.S. Castellano, 2012, s. 28.; Graux, Jef Ausloos and Peggy Valcke, **'The Right To Be Forgotten In The Internet Era'** [2012] SSRN Electronic Journal, s.3.

kaydedilmesi, kopyalanması, çoğaltılması ve farklı yerlerde yayımlanması da mümkün ve hatta kolay hale gelmiştir.³⁷

Ayrıca sayılan bu gelişmeler neticesinde, günümüzde geçmiş dönemlere oranla çok daha fazla miktarda kişisel verinin üretilip işlendiğini ifade etmek mümkündür. Bu verilerin bir kısmı kişilerce gönüllü olarak sosyal medya gibi platformlarda paylaşılırken önemli bir kısmı da konum bilgisi, arama geçmişi, “beğenme geçmişi” gibi kategorilerde kişilerin bilgisi dahi olmadan toplanmaktadır.³⁸ Bu noktada ifade edilebilir ki, gelişen her teknoloji yeni bir veri toplama metodu ve alanı olarak toplumsal hayata dâhil olmaktadır.³⁹

Yukarıda ele alınan gelişmeler neticesinde ise, gönüllü olarak yahut farkında olmadan kişiler hakkında toplanan veriler ile kişilere ilişkin net profiller çıkarmak kolaylaşmış⁴⁰ ve hatta elinde üstün teknolojik imkânlar bulundurmeyen sıradan kullanıcılar için bile bir kişinin adı ve soyadının arama motorlarına yazılmasıyla kişiyle ilgili önemli miktarda veriye ulaşmak mümkün hale gelmiştir.⁴¹

Bunun yanında, yukarıda anılan teknolojik değişimlerin en önemli sonuçlarından biri de artık hem dijital dünyada yer alan faaliyetlerin hem de kişilere ilişkin verilerin ekonomik değerinin artmasıdır.⁴² Daha detaylı ifade edilecek olursa, meta-data

³⁷ C. Yavuz, 2018, s. 18.

³⁸ B. Koops, 2011, s. 7.

³⁹ Jean-François Blanchette ve Deborah G. Johnson, '**Data Retention And The Panoptic Society: The Social Benefits Of Forgetfulness**' (2002) 18 The Information Society s.34

⁴⁰ B. Koops, 2011, s. 8.

⁴¹ P.S. Castellano, 2012, s. 4.; Tamò ve George, 2014, s. 74.

⁴² Graux ve diğerleri, 2012, s.7.; C. Yavuz, 2018, s. 27.

konusunda yaşanan gelişmeler ve veri toplama/işlemenin kolaylaşması karşısında, kişilere ait veriler alınıp satılabilen ve ciddi bir ekonomik değere sahip metalara dönüşmüş durumdadır.⁴³

Bu gelişmelere paralel olarak; veri güvenliğine ilişkin durum, devletler ve uluslararası şirketler gibi büyük mali imkânlara sahip aktörlerin lehine, bireylerin ise aleyhine olacak şekilde değişmiştir.⁴⁴ Yani esasen bireylerin elinde ve inisiyatifinde olan, erişilmesi ve yayılması görece olarak zor olan kişisel veriler, ticari maksatlarla işlenmeye başlanmış ve nihayet teknolojik gelişmeler neticesinde bireylerin kişisel verileri üzerindeki kontrolü giderek azalmıştır.

2. Teknolojik Gelişmelerin Toplumsal Etkileri

Teknolojik gelişmelerin toplumsal etkilerinin ortaya konulmasına unutulma hakkına olan ihtiyaca da işaret eden iki örnek ile başlamak yerinde olacaktır. İlk olayda; 2006 yılında Kanada'dan A.B.D.'ye gitmekte olan psikiyatri profesörü A.F. sınır polisinin internet tabanlı araştırması neticesinde, önce sınırda alıkonulmuş sonrasında ise kendisine A.B.D.'ye giriş izni verilmemiştir.⁴⁵ Sınır makamları gerekçe olarak ise

⁴³ William D. Eggers, Rob Hamill ve Abed Ali, **'Data As The New Currency'** (2013)

13 Deloitte Review s. 19.

⁴⁴ Graux ve diğerleri, 2012, s.7.; İ. Laçın, 2014, s.391.

⁴⁵ V. Mayer-Schönberger, 2011, s.2.

Linda Solomon, **'LSD As Therapy? Write About It, Get Barred From US | The Tyee'** (*The Tyee*, 2019) <<https://thetyee.ca/News/2007/04/23/Feldmar/>> son erişim tarihi 3 Ekim 2019.

Linda Solomon Wood ve Kate O'Neil, **'Whatever Became of Andrew Feldmar?'** (*The Vancouver Observer*, 2019)

yaptıkları dijital araştırmada, A.F.nin 2001 yılında yayımladığı “LSD ve psikiyatrik tedavi” konulu bir makalesinde, kendisinin 1960’lı yıllarda LSD kullandığından bahsettiği hususunu öne sürmüştür.⁴⁶

Daha yakın bir dönemde ise İşpanya vatandaşı Costeja Gonzalez, yerel bir gazetenin internet arşivinde kendisi ile ilgili 1998 yılında yayımlanmış icra açık artırma ilanının, aradan geçen 12 seneye rağmen adıyla yapılan internet aramalarının sonuçları arasında yer aldığını fark etmiş ve hem ilgili gazeteye hem de ilgili arama motoruna bahse konu sayfaların arama sonuçlarından çıkarılması için başvurmuştur. Ne var ki, hem gazete hem de arama motoru tarafından Costeja Gonzalez’in bu talebi reddedilmiştir.⁴⁷

Bu noktada, sınır polisinin ya da arama motorunun hareket tarzının irdelenmesi bir yana, unutulma hakkını zorunlu kılan teknolojik ve toplumsal değişimlerin ortaya konulması adına veri/iletişim teknolojilerinin toplumsal hayatımızın ne kadar içerisinde olduğunun ve onu zamanla nasıl dönüştürdüğünün üzerinde durmak gerekir. Bu kapsamda, yukarıda yer verilen örneklerde sunulan uygulamalar ve benzerleri ile toplumsal hayatın pek çok noktasında karşılaşmanın mümkün olduğu ifade edilmelidir. Daha detaylı bir ifade ile kişiler hakkında geniş veritabanlarında araştırmalar yapılması yahut kişilerin isteklerinin hilafında kendileri ile ilgili bilgilerin kamuya açık elektronik kaynaklarda bulunması artık sıklıkla karşılaşılan bir durum olarak göze çarpmaktadır. Bu ereve, yukarıda sunulan olayların, münferit hususlar olmaktan ziyade veri işleme

<<https://www.vancouverobserver.com/life/2009/10/01/whatever-became-andrew-feldmar>> son erişim tarihi 3 Ekim 2019.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ *Google Spain ve Google v AEPD ve Mario Costeja Gonzalez, 2014*, para.15.

teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte ortaya çıkan toplumsal bir eğilimi gösterdiği ifade edilebilir.⁴⁸

Bu genel eğilimi örneklendirmek gerekirse; “Harris Poll” şirketi tarafından, 2017 yılında A.B.D’de yapılan bir ankete atıfta bulunmak mümkündür. Bahse konu çalışma sonucunda; işe alım süreçlerinde adayların işe uygunluğu hususunda karar verirken işverenlerin %69’unun arama motorlarını, %70’inin ise sosyal medya araçlarını kullandığı ortaya çıkmıştır.⁴⁹ Hatta araştırmaya katılan işverenlerin %54’ü en az bir kere adayın sosyal medya paylaşımları sebebiyle işe uygun olmadığına karar verdiğini ifade etmiştir.⁵⁰

İşe alım ve üniversiteye kabul gibi profesyonel yaşamın parçası olan alanlar bir yana insanlar özel hayatlarındaki karar verme süreçlerinde dahi gelişen veri/iletişim teknolojilerinden faydalanmaktadır. Örneğin, 2010 yılında “Date check” isimli bir uygulama, bir sürprizle karşılaşmamaları için kişilere, ilk buluşma öncesinde partnerlerinin dijital geçmişinin araştırılması imkânını sunmaya başlamıştır.⁵¹ Son tahlilde, yukarıda sunulan teknolojik gelişmeler neticesinde, toplumsal hayatın birçok

⁴⁸ İ. Laçın, 2014, s.394.

⁴⁹ Rachel Nauen, '**Number Of Employers Using Social Media To Screen Candidates At All-Time High, Finds Latest Careerbuilder Study**' (*Prnewswire.com*, 2017) <<https://www.prnewswire.com/news-releases/number-of-employers-using-social-media-to-screen-candidates-at-all-time-high-finds-latest-careerbuilder-study-300474228.html>> son erişim tarihi 31 Ekim 2019.

⁵⁰ ibid

⁵¹ C. Yavuz, 2018, s. 20.; Jeff Salton, '**Intelius Date Check - Only Minutes To Find Out If Your Date Is Hiding Something**' (*New Atlas*, 2010) <<https://newatlas.com/intelius-date-check/13952/>> son erişim tarihi 31 Ekim 2019.

alanında özgeçmiş kontrolü ile kişilerin dijital kimliklerinin kontrolünün büyük önem kazandığı görülmektedir.⁵²

Bunun yanında ayrıca tespit etmek gerekir ki yukarıda ele alınan teknolojik gelişmeler neticesinde, artık bireyler için internet/bilgi teknolojilerine dâhil olmamak, bu mecralarda veri paylaşmamak bir seçenek değildir.⁵³ Diğer bir ifade ile dijital dünyada yer almak yahut kendisi hakkında verilerin toplanmasına müsaade etmek artık bir tercihten ziyade bir zorunluluk halini almıştır.⁵⁴ Zira popüler kültür ürünlerini çoğunlukla dijital ortamda sunmakta⁵⁵, seyahat/başvuru/abonelik gibi hizmetler dijital mecralar vasıtasıyla yürütülmekte ve hatta bazı hizmet ve etkinlikler dijital hesapları zorunlu hale getirmektedir. Kaldı ki veri paylaşmamak gibi bir imkân olsa dahi, çevrimiçi paylaşım alışkanlığı toplumsal hayatta önemli bir yer edinmiş olup;⁵⁶ sosyalleşmek⁵⁷, iş ağı oluşturmak⁵⁸, hatta arkadaş edinmek⁵⁹ için dahi çevrimiçi dünya elverişli ve yaygın bir mecra haline gelmiştir. Dolayısıyla toplumsal hayata katılmak isteyen hemen hemen her

⁵² C. Yavuz, 2018, s.20.

⁵³ Tamò ve George, 2014, s. 71.

⁵⁴ I. Stupariu, 2015, s.7.; C. Yavuz, 2018, s. 29.

⁵⁵ C. Yavuz, 2018, s.19.

⁵⁶ İ. Laçın, 2014, s.391-392.

⁵⁷ Bkz. '**Facebook**' (*Web.facebook.com*, 2019) <<https://web.facebook.com/facebook>> son erişim tarihi 30 Ekim 2019.

⁵⁸ Bkz. '**LinkedIn**: Log In Or Sign Up' (*LinkedIn*, 2019) <<https://www.linkedin.com/>> son erişim tarihi 30 Ekim 2019.

⁵⁹ Bkz. '**Tinder | Match. Chat. Date.**' (*Tinder*, 2019) <<https://tinder.com/>> son erişim tarihi 30 Ekim 2019.

birey kaçınılmaz olarak çevrimiçi dünyada yer almakta ve az ya da çok kişisel bilgilerini çevrimiçi ortama aktarmaktadır.⁶⁰

3. Teknolojik Gelişmelerin İnsan Hakları Açısından Sonuçları

Yaşanan teknolojik gelişmelerin ve bu gelişmelerin neden olduğu toplumsal değişimlerin, hukuk ve insan hakları alanlarında da çeşitli yeniliklere sebep olduğu ifade edilebilir. Bu bağlamda, veri işleme teknolojisinde yaşanan gelişmelere paralel olarak; e-ticaretten⁶¹ telif haklarına, internetteki bazı eylemlerin ceza kanunlarına dâhil edilmesine kadar⁶² birçok konuda düzenleme yapılmıştır. Özellikle kişisel verilerin işlenmesi/yayınlanması hususuna ilişkin önemli adımlar atılmış ve bu alana dair düzenlemeler hem ulusal hem de uluslararası düzeyde yer bulmuştur.

Esasen teknolojik gelişmelerin hukuk yahut insan hakları alanlarına etki etmesi ve dahası devletleri ve uluslararası örgütleri bu yeni alanlarda düzenlemeler yapmaya itmesi yeni bir fenomen değildir. Hatta tarih boyunca teknolojik gelişmelerin/toplumsal değişimlerin oluşturduğu boşluğun hukuk kurallarıyla düzenlenmesinin yaygın bir durum olduğu dahi ifade edilebilir. Örneğin aşağıda unutulma hakkı ile yakın ilişkisi ele alınacak “özel hayatın gizliliği” hakkı da benzer teknolojik gelişmeler neticesinde gündeme gelmiştir. Şöyle ki, kameraların ve fotoğraf makinalarının icadı ve yaygınlaşması bireylerin özel alanının korunması ihtiyacını doğurmuş ve özel hayatın gizliliğinin korunması bir hak olarak 1800’lü yılların sonunda doktrinde görülmeye başlanmıştır. İlk olarak, Samuel Warren ve Louis Brandeis tarafından 1890 yılında sistematik olarak ilk

⁶⁰ I. Stupariu, 2015, s.7.

⁶¹ Directive on Electronic Commerce [2000] OJ L 178

⁶² ÖR. Türk Ceza Kanunu, 5237, 26/9/2004, m.245.

kez tanımlanan⁶³ “özel hayatın gizliliği” hakkı zamanla gelişmiş ve bugünkü şeklini almıştır.

Bununla birlikte, günümüzde yine de hukuk ve insan haklarındaki gelişmelerin, teknolojinin yukarıda özetlenen gelişimine ayak uydurduğunu söylemek güçtür. Hem uluslararası hem de ulusal boyutta, yaşanan bu gecikmenin ise veri toplayanlar ve bireyler arasındaki dengesizliği artırdığı ifade edilebilir.⁶⁴

Esasen bu çalışmanın konusu olan unutulma hakkı da bütün bu gelişmeler sonrasında, teknolojik imkanlar ile hukuk arasındaki gelişim farkının azaltılmasına ve daha doğrudan bir ifade ile hukukun teknolojik gelişmelere yetişmesine yönelik çabalardan biri olarak mütalaa edilmelidir.

⁶³ J. Camposecco, 2017, s. 4.

⁶⁴ Veronika Szeghalmi, 'Difficulties Regarding The Right To Be Forgotten In The Case Law Of The Strasbourg Court' (2018) 4 Athens Journal of Law, s.268.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

I. Tanım ve Terminoloji

A. Tanım

Unutulma hakkının kavramsal çerçevesinin ele alınması kapsamında öncelikle kısa bir tanım sunmanın faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu hakkın “efradını cami ağyarını mani” bir tanımının yapılması için unsurlarının ele alınması gerekliliğinden hareketle bu kısımda hakkın yalnızca genel çerçevesini tespit edecek genişlikte bir tanım sunmakla yetinilecektir. Çalışmanın müteakip kısımlarında unutulma hakkının unsurlarının incelenmesinden sonra bu kısımda sunulan tanımın detaylandırılması amaçlanmaktadır.

Çalışmanın bu bölümünde, unutulma hakkı, ileride ele alınacak tartışmalardan sonra detaylandırmak üzere ve yine aşağıda inceleme konusu yapılacak unsurlardan hareketle; toplumun üstün yararı olduğu durumlar hariç olmak üzere, kişilerin kendileri hakkında işlenen/yayımlanan ve işlenmesi/yayımlanması artık ilgili yahut yararlı olmayan kişisel verilerinin silinmesini/anonim hale getirilmesini talep etme hakkı olarak tanımlanabilir.⁶⁵

B. Terminoloji

Unutulma hakkına ilişkin bir tanım sunulmasından sonra, bu çalışmada kullanılan terimlere ve bu terimler kullanılırken yapılan tercihlere dikkat çekmek de büyük önem

⁶⁵ I. Stupariu, 2015, s.18.; P.S. Castellano, 2012, s. 25.; European Commission, 'A

Comprehensive Approach On Personal Data Protection In The European Union'

(European Commission 2010) COM (2010) 609, s.8.

arz etmektedir. Zira doktrin ve içtihatla bu konuda bir bütünlük olmadığı⁶⁶ da göz önünde bulundurulduğunda kullanılan terminolojinin ayrıca bir önem arz ettiği ifade edilebilir.

Bu bağlamda, öncelikle belirtmek gerekir ki, “kişisel verilerin işlenmesinin/depolanmasının engellenmesini” talep etme hakkını tanıyan birden fazla hak ve bu farklı haklara ilişkin birden fazla terim bulunmaktadır. Bu hakların aşağıda sunulacak çerçevede bazı alanlarda örtüştüğü ifade edilebilirse de birtakım temel farklılıkların da bulunduğunu söylemek gerekir.

Bu çalışmanın konusu olan ve aşağıda sunulacak gerekçeler ile bu çalışmada “unutulma hakkı” olarak anılacak hakka ilişkin olarak; doktrinde bazı yazarlar tarafından “sildirme hakkı” (‘the right of erasure’)⁶⁷, “silme hakkı” (‘the right to oblivion’)⁶⁸ kavramlarının kullanıldığını görmek mümkündür.⁶⁹ Hatta bazı yazarlar tarafından bu kavramlar birbirlerinin yerine yahut birbirlerinin eşanlamlısı olarak dahi kullanılmaktadır.⁷⁰ Bunun yanında, bu çalışmada da benimsenen görüşe koşut olarak, bazı yazarlar tarafından kullanılan bu kavramların içerik ve kapsam bakımından farklı oldukları belirtilmelidir.⁷¹ Çalışmanın bu bölümünde, mezkûr terimler birbirleri ile karşılaştırılarak bu çalışmada “unutulma hakkı” teriminin tercih edilmesinin gerekçeleri ortaya konulacaktır.

⁶⁶ Tamò ve George, 2014, s.71.

⁶⁷ Christiana Markou, **'The ‘Right To Be Forgotten’: Ten Reasons Why It Should Be Forgotten'**, *Reforming European Data Protection Law* (1.Baskı, Springer 2015) s.207.

⁶⁸ Napoleon Xanthoulis, **‘Conceptualizing a Right to Oblivion in the Digital World: A human rights-based approach’** (Araştırma Makalesi, 2012) s.10-13, 16.

⁶⁹ C. Markou, 2015, s.207.

⁷⁰ Tamò ve George, 2014, s. 9.; C. Markou, 2015, s. 207.

⁷¹ Tamò ve George, 2014, s. 9.

1. Sildirme Hakkı – Unutulma Hakkı

Bu kapsamda, öncelikle, “sildirme hakkı” kavramı ele alınırsa, bu kavramdan birçok hakkın uygulanması sırasında istifade edilebilecek prosedürel bir hakkın anlaşılması gerektiği ifade edilmelidir. Daha detaylı ortaya konulacak olursa, sildirme hakkı kişilerin başka hakları ihlal edildiğinde, söz konusu ihlalin sonuçlarının, içeriğin silinmesi suretiyle giderilmesini sağlayacak bir hak olarak tanımlanmaktadır.⁷²

Bu kapsamda, sildirme hakkı unutulma hakkının uygulanması için de gündeme gelebilecek prosedürel haklardan yalnızca bir tanesini teşkil etmektedir. Ayrıca ifade etmek gerekir ki, aşağıda ele alınacağı gibi, bu çalışmanın konusunu oluşturan “unutulma hakkı”, veri öznesine ilgili verinin silinmesinin yanında; deindeksleme, anonimleştirme, açıklama ekleme, erişimin bazı gruplarla sınırlandırılması gibi başka bir takım talep hakları da vermesi itibarıyla “sildirme hakkı” ile tanımlanan haktan daha geniş bir alana işaret etmektedir. Yani diğer bir ifade ile hukuka aykırı olarak saklanan/işlenen bir bilginin silinmesinin talep edilmesi unutulma hakkının boyutlarından yalnızca biridir ve dolayısıyla unutulma hakkı sildirme hakkına (‘right to erasure’) indirgenmemelidir.⁷³ Bu sebeple, bu çalışmanın konusunu oluşturan hak için “sildirme hakkı” teriminin kullanılması uygun bir hareket tarzı olmayacaktır.

2. Silme Hakkı – Unutulma Hakkı

⁷² Tamò ve George, 2014, s. 3.

⁷³ I. Stupariu, 2015, s. 8.; Tamò ve George, 2014, s. 77.; Olgun Değirmenci, 'Yargısal İçtihatların Ortaya Çıkardığı Bir Hak: Unutulma Hakkı' (2018) 13 Terazi Hukuk Dergisi s.154.

İkinci olarak, “silme hakkı” teriminin de bu çalışmanın konusunu oluşturan hakkı nitelemek açısından yetersiz kalacağı ifade edilmelidir. Zira, kaynağını Fransız hukuk sisteminden alan “silme hakkı”, yalnızca kişilerin şeref ve saygınlıklarının korunması ekseninde ilgili verilerin silinmesine vücut veren bir hakka işaret etmektedir. Bununla birlikte bu çalışmanın konusunu oluşturan unutulma hakkı, “kişilerin şeref ve saygınlığının korunmasına” ilişkin durumlarda da birtakım hakları sağlamakta ise de “kişilerin verileri üzerinde kontrolünün sağlanması” temelinde gelişmiştir.⁷⁴ Bu farklılıkların ise yalnızca ilgili hakların felsefi temellendirmesine ilişkin olmadığı, aynı zamanda hakların kapsamına dair de birtakım farklılıklara sebep olduğu ifade edilebilir.⁷⁵

Öyle ki; silme hakkı, kişilerin şeref ve saygınlığına ilişkin ihlallerin geriye dönük olarak (*ex post*) engellenmesine ilişkin bir takım uygulamalara vücut verirken; unutulma hakkı, kişilerin kendi verileri üzerinde kontrolünü norm haline getirmekte ve *ex ante* bir koruma sağlamaktadır.⁷⁶ Bu anlamda, bu çalışmanın konusunu oluşturan hakkın “silme hakkı” kavramı ile ifade edilenden daha geniş bir alanı ifade ettiği sonucuna ulaşılmalıdır.

3. “Unutulma Hakkı” Terimi

İlişkili ve benzer bazı terimlerin üzerinde durulmasının ardından ifade edilmelidir ki kişisel verilerin işlenmesinin/depolanmasının engellenmesi suretiyle kişilerin farklı hukuki menfaatlerini farklı uygulamalarla koruyan birden fazla hak ve bu haklara ilişkin birden fazla terim bulunmaktadır. Bu hak ve kavramların/terimlerin bazı noktalarda birbirleri ile örtüştüğü yadsınmamakla birlikte; bu çalışmanın konusunu oluşturan ve yukarıda kısa bir tanımını sunulan hak için “unutulma hakkı” kavramının kullanılmasının

⁷⁴ I. Stupariu, 2015, s. 10.

⁷⁵ Tamò ve George, 2014, s. 13.

⁷⁶ *ibid*, s.7.

uygun olacağı düşünülmektedir. Zira yukarıda ele alındığı gibi “silme hakkı” ve “sildirme hakkı” kavramları bu çalışmada ele alınan haktan daha dar bir alanı ifade etmektedir.

II. Unutulma Hakkının Tarihsel Gelişimi

A. Erken Dönem Örnekler

Her ne kadar internet yahut bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ile özdeşleştirilse de unutulma hakkı esasen yukarıda anılan teknolojik gelişmeler ile doğmuş değildir.⁷⁷ Bireysel ve toplumsal bir ihtiyaç olarak “unutulma ihtiyacı” sayılan teknolojik gelişmelerin öncesinde de kendisini göstermiş ve bu ihtiyaç cezası infaz edilmiş suçluların sabıka kaydının silinmesi yahut iflas etmiş kişilere ilişkin bilgilerin belirli süreler sonra arşivden çıkarılması vb. birçok pratikte tezahür etmiştir.⁷⁸ Daha detaylı bir ifade ile kişilerin verileri üzerindeki hakları ile bu hakların özellikle basın ve ifade özgürlükleri karşısında dengelenmesi hakkında uzun süredir hem Avrupa’da hem de diğer hukuk sistemlerinde geniş tartışmalar yürütüldüğü ifade edilebilir.⁷⁹ Yani esasen bu hakkın terim olarak yeni olması, bize unutulma hakkının veri ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi ile ortaya çıktığını düşündürmemelidir.⁸⁰

⁷⁷ I. Stupariu, 2015, s. 19.; Eren Sözüer, *Unutulma Hakkı* (1.Baskı, On İki Levha Yayıncılık 2017) s.1, 17.

⁷⁸ V. Mayer-Schönberger, 2011, s 7.

⁷⁹ W. Gregory Voss ve Celine Castets-Renard, '**Proposal For An International Taxonomy On The Various Forms Of The “Right To Be Forgotten”: A Study On The Convergence Of Norms**' (2016) 14 Colorado Technology of Law Journal s.284.

⁸⁰ Tamer Soysal, '**Unutulma Hakkının Avrupa Birliği’nin Genel Veri Koruma Tüzüğü Çerçevesinde İncelenmesi**' (2019) 7 Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi 13, s.340.

Bu çerçevede, her ne kadar ismen bu şekilde anılmamış dahi olsa “unutulma hakkı” bazı hukuk sistemlerinde uygulama örneği bulmuştur. Örneğin; Fransız hukukunda, 06 Ocak 1978 tarihli Bilgi Teknolojileri, Veri Dosyaları ile Temel Hak ve Özgürlükler Kanunu’nun 40’inci maddesi ile bireylere kendilerine ilişkin toplanması, saklanması yahut açıklanması yasaklanmış veriler ile yanlış, eksik yahut güncel olmayan bilgilerin düzeltilmesini, güncellenmesini, engellenmesini veya silinmesini isteme hakkı tanınmıştır.⁸¹

Yine bu doğrultuda; İtalya’da da unutulma hakkının, yine ismi anılmadan, veri güvenliği birimi GARANTE ile yargısal makamlarca ele alındığını söylemek mümkündür.⁸² Bu kapsamda, gerek idari gerekse de yargısal makamlar tarafından, kişilere ait verilerin işlenmesi ve yayılmasının hangi durumlarda hukuka uygun olacağına ilişkin; zaman, kişinin toplumsal önemi gibi bugün bile kullanılan bir takım ölçütler geliştirildiğini ifade etmek mümkündür.⁸³ Erken dönem İtalyan pratiğine örnek olarak, 1998 yılında İtalyan Yargıtayının geçmişte yayımlanan haberlerin yeniden dolaşıma sokulmasına ilişkin kararını verebiliriz. Bu kararında İtalyan Yargıtayı, geçmişte hukuka uygun olarak yayımlanmış olsa dahi önemli bir sürenin geçmesinin ardından, eğer kamu

⁸¹ 78-17 sayılı Bilgi Teknolojileri, Bilgi Dosyaları ve Temel Özgürlükler Kanunu (1978, Fransa) m.40.; I. Stupariu, 2015, s. 20.

⁸² I. Stupariu, 2015, s. 22.

⁸³ Giulia Tiberi, **‘The “Right To Be Forgotten” As The Right To Remove Inconvenient Journalism? An Italian Perspective On The Balancing Between The Right To Be Forgotten And The Freedom Of Expression.’**, *E-conference Right To Be Forgotten in Europe and beyond* (blogdroiteuropéen 2017) s.3.

yararı bulunmuyor ise eski haberlerin tekrar yayımlanmasının kişilik haklarını zedeleyeceği için hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir.⁸⁴

Almanya’da ise konu kişilik hakları çerçevesinde ele alınmış ve özellikle eski mahkûmlara ilişkin bilgi ve haberlerin yayımlanması noktasında yayımların hukuka aykırı olabileceği sıklıkla dile getirilmiştir.⁸⁵ Bu itibarla, Almanya’da da, konunun teknolojik gelişmeler bu boyuta gelmeden yahut “unutulma hakkı” adı konulmadan önce ele alındığı görülmektedir.

Hatta esasen ifade ve basın özgürlüklerinin sınırlandırılması için çok katı ölçütler kullanan Amerika Birleşik Devletlerinde dahi, bugün ele alınan şekliyle unutulma hakkını hatırlatacak uygulamalara rastlamak mümkündür. Bu erken dönem uygulamalara; ABD Kaliforniya Temyiz Mahkemesi’nin 1931 yılında verdiği “Melvin v. Reid Kararı”⁸⁶ örnek olarak gösterilebilir.⁸⁷ Karara konu olan olayda davacı Bayan G.D. 1918 yılında hayat kadını iken kasten öldürme suçundan yargılanmış ve beraat etmiştir. Müteakip süreçte Bayan G.D. yaşam tarzını değiştirerek evlenmiş ve geçmişinden haberdar olmayan çevresi içinde sakin bir hayata başlamıştır. 1925 yılında ise rızası olmaksızın kendisinin geçmiş dönem yaşantısını konu alan “The Red Kimona”⁸⁸ isimli bir film, davacının ismi de zikredilerek yayına sokulmuştur.⁸⁹ Konuya ilişkin

⁸⁴ İtalyan Temyiz Mahkemesi [1998] Decision no. 3679/1998.

⁸⁵ I. Stupariu, 2015, s. 23.

⁸⁶ *Melvin v. Reid* [1931] 297 P.91 (Kaliforniya Temyiz Mahkemesi)

⁸⁷ M. Weston, 2017, s. 15.

⁸⁸ IMDB, 'The Red Kimona (1925) - Imdb' (IMDb, 2019)
<https://www.imdb.com/title/tt0016276/?ref_=nv_sr_1?ref_=nv_sr_1> son erişim tarihi 31 Ekim 2019.

⁸⁹ *Melvin v. Reid*, 1931.

kararında Kaliforniya Temyiz Mahkemesi; *“Bireylerin kendilerini rehabilite ettiği durumlarda, toplumun doğru düşünen üyelerinin bu kişileri utanç ve suç dolu bir dünyaya itmektense doğruluk yolunda gitmeleri için müsaade etmesi”*⁹⁰ gerektiğini ifade etmiş ve davalının eylemini “mutluluğu arama hakkına” aykırı bulmuştur.⁹¹

Dolayısıyla, özellikle özel yaşamın gizliliği ile kişilik haklarının korunması bağlamında unutulma hakkı, adı bu şekilde anılmamış ve kapsamı bugünkünden dar tutulmuş olsa dahi önemli bir geçmişe sahiptir. Bu sebeple, aşağıda detayları arz edilecek unutulma hakkının var olan kural ve prensipler üzerinde yükseldiği ifade edilebilir.⁹²

Bununla birlikte, bu hususa ilişkin, yukarıda bazı örnekleri sunulan içtihadî gelişmelerden ziyade sistemli bir çabaya rastlamak da pek kolay değildir. Bu bağlamda belirtmek gerekir ki, teknolojinin yukarıda sunulan olanakları ve veri toplayanlar ile verileri toplananlar arasındaki bozulan denge, kişilerin bu husustaki menfaatlerinin korunması için daha sistematik bir çabayı zorunlu kılmış⁹³ ve sonuç olarak çalışmanın bu bölümünde sunulan erken dönem örnekleri, müteakip bölümlerde sunulacak sistematik çabalar izlemiştir. Bu bağlamda teknolojik gelişmeler, unutulma hakkını insan hakları gündemine taşımış ve teknolojik gelişmelere paralel olarak; bu husustaki tartışmalar, kodifikasyon çabaları ile idari ve yargısal uygulamaların sayısında önemli bir artış yaşanmıştır.⁹⁴

⁹⁰ a.g.k. s. 292.

⁹¹ a.g.k. s. 292.

⁹² J. Camposecco, 2017, s. 5.; European Commission, **'The EU Data Protection Reform 2012: Making Europe The Standard Setter For Modern Data Protection Rules In The Digital Age'** (2012) SPEECH/12/26.

⁹³ E. Sözüer, 2017, s.16-17.

⁹⁴ M. Weston, 2017, s.20.

B. Avrupa Birliği Adalet Divanı – Google Kararı

Unutulma hakkı adı bu şekilde telaffuz edilmese ve sistematik bir nitelik arz etmese bile özellikle kişinin şeref ve saygınlığının korunması ve özel hayatın gizliliği kapsamında yukarıda ele alınan kapsamda korunmaktaydı. Bu anlamda çeşitli devletlerin muhtevası değişken uygulamaları neticesinde “unutulma hakkının korunması” olarak nitelendirilebilecek uygulamalara rastlanılsa dahi, yine de örneklerini sunduğumuz bu erken dönemde tutarlı/esasları belirli bir “unutulma hakkı”ndan bahsetmek mümkün değildir.⁹⁵ Bununla birlikte, Avrupa Birliği Adalet Divanı’nın (ABAD) 13 Mayıs 2014 tarihli “Google İspanya v. Costeja”⁹⁶ kararı (‘Google Kararı’) neticesinde, bu hakkın korunmasına ilişkin yaklaşımlar ile uygulamanın önemli ölçüde değiştiiğini gözlemlemek mümkündür.⁹⁷

Bahse konu karara vücut veren olayda; İspanya vatandaşı Costeja Gonzalez hakkında yerel bir gazetenin internet arşivinde yer alan bir haber başvuru konusu olmuştur. Başvuran Costeja Gonzalez 1998 yılında sosyal sigorta borçlarını ödeyememiş ve borçlarına mahsuben evi açık artırma ile satışa çıkarılmıştır. Mevzuat gereği açık artırma ilanı yerel gazetelerden biri olan La Vanguardia’da yayımlanmıştır. Bu ilanda, başvuran Costeja Gonzalez’in adı ile birlikte sosyal sigorta borcundan dolayı evin satıldığı bilgisi yer almaktadır.⁹⁸

⁹⁵ A. Neville, 2017, s. 159,161.

⁹⁶ *Google Spain ve Google v AEPD ve Mario Costeja Gonzalez*, 2014.

⁹⁷ I. Stupariu, 2015, s. 28, 45.; O. Değirmenci, 2018, s. 153.

⁹⁸ *Google Spain ve Google v AEPD ve Mario Costeja Gonzalez*, 2014, para.14.

İlanın fiziki baskıda kaldığı yıllarda, başvuruya sebep olacak bir zarar meydana gelmemiş, ancak La Vanguardia'nın arşivini internet ortamına aktarmasıyla birlikte Costeja Gonzalez'in ismi arama motorlarına yazıldığında, aradan 12 yıl geçmesine rağmen, söz konusu ilana herkes tarafından ulaşılması mümkün hale gelmiştir.⁹⁹

Bunun üzerine, Costeja Gonzalez 2010 yılında İspanyol veri koruma birimi AEPD'ye (Agencia Espanola de Proteccion Datos) başvurmuş; La Vanguardia gazetesinden haberin kaldırılmasına, Google Şirketi ile Google-İspanya Şirketinden kendisine ilişkin bu ilanın arama sonuçlarından çıkarılmasına ilişkin başvuruda bulunmuştur.¹⁰⁰ AEPD, gazeteye ilişkin talebi reddetmiş¹⁰¹ ancak Google'ın başvuru konusu ilanı arama sonuçlarından çıkarmasına karar vermiştir.¹⁰² Google'ın bahse konu karara itiraz etmesiyle birlikte konu İspanyol Yüksek Mahkemesi'nin önüne gelmiş, İspanyol Yüksek Mahkemesi ise karar tarihinde yürürlükte olan Veri Koruma Direktifi'nin yorumlanması hususunda sorularını ABAD'a yöneltmiştir.¹⁰³

İspanyol Yüksek Mahkemesi'nin ABAD'ın görüşünü talep ettiği soruları üç başlık altında toplamak mümkündür. İlk soru, konunun çözümlenmesine ilişkin mevzuat olan Veri Koruma Direktifi'nin coğrafi uygulama alanına ilişkin olup; İspanyol Yüksek Mahkemesi, ABAD'a ilgili mevzuatın ABD merkezli bir şirket olan Google hakkında uygulanıp uygulanmayacağını hususundaki görüşünü sormuştur.¹⁰⁴ İkinci soru ise arama motorlarının “veri sorumluluğu” ile ilgili olup, arama motorları tarafından yürütülen

⁹⁹ a.g.k. para. 14.

¹⁰⁰ a.g.k. para.15.

¹⁰¹ a.g.k. para.16.

¹⁰² a.g.k. para.17.

¹⁰³ a.g.k. para.20.

¹⁰⁴ a.g.k. para.20/1.

işlemlerin Veri Koruma Direktifi çerçevesinde veri işleme kavramı içerisinde mütalaa edilip edilemeyeceğine ilişkindir.¹⁰⁵ Son olarak, İspanyol Yüksek Mahkemesi tarafından ABAD’a, Veri koruma Direktifinde yer alan verilerin silinmesi ve engellenmesi hakları ile itiraz hakkının; kişinin unutulmasını isteyebileceği bilgilerin silinmesi talebinde bulunmasına izin verecek şekilde genişletilip genişletilemeyeceği¹⁰⁶, yani bir diğer tabir ile Veri Koruma Direktifi kapsamında kişilerin unutulma hakkının tanınıp tanınmadığı sorulmuştur.

İspanyol Yüksek Mahkemesi tarafından ABAD’a yöneltile sorulardan ilk ikisi çalışmamız kapsamının dışında kalmakla birlikte; ABAD’ın Veri Koruma Direktifinin AB üyesi ülkelerde bulunan bir şube veya bağlı kuruluş yahut AB üye ülkelere ilişkin bir faaliyet söz konusu olduğunda verilerin AB sınırları dâhilinde işlendiğine¹⁰⁷ ve arama motorları tarafından yapılan indeksleme işlemlerin Veri Koruma Direktifi kapsamında veri işleme faaliyeti olarak nitelendirilmesi gerektiğine hükmettiği belirtilmelidir.¹⁰⁸

Bahse konu kararda, ABAD ayrıca (karar tarihinde yürürlükte olan) Veri Koruma Direktifi’nin 12’nci maddesinin b fıkrası¹⁰⁹ ile veri sahiplerinin verilerinin Direktif’e uygun olmayan şekilde işlenmesi/yayımlanması halinde bu verilerin işlenmesinin

¹⁰⁵ *a.g.k.* para.20/2.

¹⁰⁶ *a.g.k.* para.20/3.

¹⁰⁷ *a.g.k.* para.20/2.

¹⁰⁸ *a.g.k.* para.101/1.

¹⁰⁹ Madde 12 - Erişim hakkı, Üye Devletler, her veri öznesinin denetleyiciden (aşağıdakileri) temin etme hakkını garanti edecektir: (...)

(b)Özellikle verinin eksik veya yanlış yapısı yüzünden, bu Direktifin hükümlerine uymayan işlemede, verilerin engellenmesi veya silinmesi, uygun olarak düzeltilmesi (...)

durdurulmasını talep etme haklarının güvence altına alındığını belirtmiştir.¹¹⁰ Bu tespitin devamında ABAD, “direktife aykırılık” hususunun yalnızca verinin “yanlış” olmasından değil, aynı zamanda “*özellikle işlemin amaçlarına ilişkin olarak yetersiz, uygunsuz veya aşırıya kaçan mahiyette olması, güncel olmaması veya tarihi, istatistiksel veya bilimsel amaçlarla tutulmaları gerekmedikçe, gerektiğinden daha uzun süre tutulmaları sebepleriyle*”¹¹¹ de ortaya çıkabileceğine hükmetmiştir. Bu kapsamda, ABAD bahse konu kararında, veri işleme faaliyetinin başlangıçta hukuka uygun olmakla birlikte zaman içerisinde hukuka aykırı hale gelebileceğini ve geçen zaman sonucunda “*verilerin toplandıkları ve işlendikleri amaçlar doğrultusunda artık gerekli olmaması*”¹¹² halinde kişilerin talebini müteakip ilgili verilerin silinmesi gerektiğini belirtmiştir.¹¹³

ABAD, somut olaya ilişkin olarak ise, açık artırma tarihinden itibaren 16 senenin geçmiş olması, kamunun dava konusu bilgiye ulaşmakta üstün ve gerekçelendirilmiş yararını gösteren sebeplerin bulunmaması, veri öznesinin toplumda oynadığı rolü de dikkate alarak; başvuran Costeja Gonzalez’in dava konusu açık artırma ilanının arama sonuçlarından kaldırılmasını talep etme hakkı olduğuna hükmetmiştir.¹¹⁴

ABAD tarafından bu kapsamda bireylerin verilerinin işlenip yayımlanmasına ilişkin önemli tespitlerde bulunması sebebiyle kararın unutulma hakkının tanınması açısından çok büyük önemi haiz olduğu sonucuna varılmalıdır. Bu anlamda yukarıda da değinildiği gibi, ABAD tarafından verilen Google kararı, yalnızca arama motorlarına birtakım yükümlülükler getiren bir karar olarak değil; aynı zamanda bireylerin kendi

¹¹⁰ *Google Spain ve Google v AEPD ve Mario Costeja Gonzalez*, 2014, para.92.

¹¹¹ *a.g.k.* para.92.

¹¹² *a.g.k.* para.93.

¹¹³ *a.g.k.* para.93-94.

¹¹⁴ *a.g.k.* para.93-96,98,99

verileri üzerindeki haklarına ilişkin bir dönüm noktası olarak değerlendirilmelidir.¹¹⁵ Zira karar ile birlikte, Avrupa Birliği hukuku kapsamında, kişisel verilerin toplanması ve işlenmesi ile ilgili esasları düzenleyen 1995 tarihli 95/46 sayılı Veri Koruma Direktif’inde¹¹⁶ açıkça düzenlenmemiş olmasına rağmen, ABAD yorum yolu ile “unutulma hakkı”na ulaşmış ve bu hakkın uygulanmasına ilişkin yolu açmıştır. Bu yönüyle, her ne kadar bazı sebeplerle eleştirilebilirse bile,¹¹⁷ ABAD’ın Google kararının yukarıda sunulan bağlamda bu husustaki “paradigmayı değiştirdiği” ifade edilebilir.¹¹⁸

Bunun yanında, karar ile birlikte, AB üyesi ülkeler açısından unutulma hakkı etkin bir şekilde uygulanmaya başlamış; AB’ye üye ülkelerde yaşayan bireylerin, unutulma hakkına dayanan taleplerini ileri sürebilmelerine imkân sağlanmıştır. ABAD’ın bu husustaki kararının etkilerini örneklendirmek açısından, kararın internette faaliyet gösteren en büyük arama motorlarından biri olarak kabul edilen Google’ın uygulamasına değinmek faydalı olacaktır. Zira, Google, bahse konu karardan 16 gün sonra unutulma hakkı kapsamında kişilerin içerik kaldırma taleplerini almaya ve bu talepleri sistematik

¹¹⁵ I. Stupariu, 2015, s. 46.

¹¹⁶ **95/46/EC sayılı Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Serbest Dolaşımı Bakımından Bireylerin Korunmasına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Direktifi**, Resmi Gazete L 281, 23/11/1995, p. 31-50. (Veri Koruma Direktifi)

¹¹⁷ I. Stupariu, 2015, s. 37.; Stefania Alessi, '**Eternal Sunshine: The Right To Be Forgotten In The European Union After The 2016 General Data Protection Regulation**' (2017) 32 Emory International Law Review s.159.

¹¹⁸ J. Camposecco, 2017, s. 10.; A. Neville, 2017, s. 158.; I. Stupariu, 2015, s. 32.; C. Yavuz, 2018, s. 69.

olarak değerlendirmeye başlamıştır.¹¹⁹ Yine Google ile birlikte pek çok arama motorunun da AB üyesi devletlerin vatandaşlarından unutulma hakkına ilişkin talepleri almaya başladığını ifade etmek yanlış olmayacaktır.¹²⁰

Bunun da ötesinde ABAD'ın söz konusu kararının aşağıda da ele alınacağı üzere, AB Veri Koruma Tüzüğünde konunun düzenlenmesine giden yolu açtığı da ifade edilebilir. Zira kararın verilmesini müteakip ortaya çıkan tartışmalar ve özellikle bu husustaki kamuoyu ilgisi, unutulma hakkının kodifiye edilmesinde önemli katkılarda bulunmuştur.¹²¹

C. Unutulma Hakkının Kodifiye Edilmesi ve AB Genel Veri Koruma Tüzüğünde Yer Alması

¹¹⁹ Google Inc., '**Google Transparency Report**' (*Transparencyreport.google.com*, 2019) <<https://transparencyreport.google.com/eu-privacy/overview>> son erişim tarihi 31 Ekim 2019.

¹²⁰ Google, '**EU Privacy Removal**' (*Google.com*) <https://www.google.com/webmasters/tools/legal-removal-request?complaint_type=rtbf&visit_id=637059830812624822-4005900801&rd=1> son erişim tarihi 30 Ekim 2019., Yandex Yandex, 'Our Commitment To Users' Privacy' (*Yandex*) <<https://yandex.com/company/privacy>> son erişim tarihi 30 Ekim 2019.

Bing, '**Bing - Request Form To Block Search Results In Europe**' (*Bing.com*) <<https://www.bing.com/webmaster/tools/eu-privacy-request>> son erişim tarihi 30 Ekim 2019.

¹²¹ A. Bunn, 2015, s. 1.

ABAD’ın Google kararını takip eden dönemde; Avrupa Birliği’nde kişisel verilerin işlenmesi ve korunmasını düzenleyen 1995 tarihli Veri Koruma Direktifi’nin gelişen teknolojik imkânlar karşısında yetersiz kaldığı kanısıyla¹²², kişisel verilerin işlenmesine ilişkin sistemi değiştirecek AB Genel Veri Koruma Tüzüğü¹²³ (Tüzük-GDPR) kabul edilmiştir.¹²⁴ Bu düzenleme ile kişisel verilere ilişkin birçok esasta değişiklik öngörülmüş olup “unutulma hakkı” da ilk kez ismen anılarak ve esasları sıralanarak Tüzük’te yer almıştır.

Burada ifade etmek gerekir ki ABAD’ın yukarıda anılan kararından önce de kişisel verilerin korunması alanında bir reform ihtiyacı olduğu tartışma konusu yapılmaktaydı. Hatta Avrupa Komisyonu üyesi Viviane Reding tarafından konuya ilişkin 2012 yılında yapılan bir konuşmada “unutulma hakkı” kavramı dahi açıkça telaffuz edilmiş, unutulma hakkının kişilerin çevrimiçi bilgileri üzerindeki kontrolünü artıracığı ifade edilmiştir.¹²⁵ Hatta bu noktada Reding’in sözleri daha dikkatli incelendiğinde görülmektedir ki, Reding “*unutulma hakkının güçlendirilmesinden*” söz etmektedir.¹²⁶ Dolayısıyla, Avrupa Birliği perspektifinden, “Google Kararı” ve Genel Veri Koruma Tüzüğü öncesinde de unutulma hakkının varlığının kabul edildiği ifade edilebilir.¹²⁷

¹²² **2016/679 sayılı Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR), Resmi Gazete L 119/1, 04/05/2016**, Gerekçe-6.; I. Stupariu, 2015, s. 30.

¹²³ Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü, 2016.

¹²⁴ M. Weston, 2017, s. 22.

¹²⁵ European Commission, 'The EU Data Protection Reform 2012: Making Europe The Standard Setter For Modern Data Protection Rules In The Digital Age' (2012) SPEECH/12/26.

¹²⁶ *ibid.*

¹²⁷ B. Koops, 2011, s.4.

Ancak yine de özellikle ABAD’ın “Google kararı” ile ortaya çıkan tartışmalar ve özellikle bu husustaki kamuoyu ilgisi, unutulma hakkının AB Genel Veri Koruma Tüzüğü’nde de yer almasıyla birlikte önemli ölçüde artmıştır.¹²⁸

Bu hususların sunulmasının ardından, AB’nin “veri koruma” konusuna ilişkin bir “tüzük” ihdas etmesinin sonuçları üzerinde durulmalıdır. Zira bahse konu tüzükten önce kişisel verilerin korunmasına ilişkin hususlar bir “direktif” ile düzenlenmekteydi. Veri koruma hususunda yapılan bu değişikliğin, ilgili mevzuatın daha çok kişiye ulaşması ve daha tutarlı/yeknesak olarak uygulanmasını sağlamak üzere bilinçli bir tercih olduğu ifade edilebilir.¹²⁹ Şöyle ki, “direktifler”¹³⁰ AB ülkeleri için ulaşmaları gereken hedefler belirlemeyi amaçlamakta olup, üye ülkelerin bu hususta atacakları adımlardan sonra bağlayıcı nitelik kazanırken; “tüzükler”¹³¹ bağlayıcı bir düzenleme olarak AB üye ülkelerinde kendiliğinden uygulanabilir niteliktedir.¹³² Bu anlamda önceki dönemde bir direktif ile düzenlenen veri koruma hükümlerinin artık AB Genel Veri Koruma Tüzüğü ile düzenlenmesinin AB tarafından bu konuya verilen öneme işaret ettiğini söylemek gerekir.

Bunun sonrasında, AB Genel Veri Koruma Tüzüğü’nün bütününe hâkim olan anlayışın kısaca özetlenmesi, Tüzük’te unutulma hakkına ilişkin yapılan düzenlemelerin anlaşılması açısından faydalı olacaktır. Zira unutulma hakkına ilişkin düzenlemeler tekil

¹²⁸ A. Bunn, 2015, s.1.

¹²⁹ S. Alessi, 2017, s.163.

¹³⁰ İng.: “Directives”

¹³¹ İng.: “Regulations”

¹³² Avrupa Birliği, '**Regulations, Directives And Other Acts | European Union**' (European Union, 2019) <https://europa.eu/european-union/eu-law/legal-acts_en> son erişim tarihi 03 Kasım 2019.

bir konu olarak değil, kişisel verilerin korunması konusunda yaşanan anlayış değişikliğinin bir parçası olarak ortaya çıkmıştır.¹³³

Bu çerçevede, öncelikle AB Veri Koruma Tüzüğü ile murat edilen hususun teknolojik gelişmeler neticesinde birey ile veri işleyen kurum/kuruluşlar arasında bozulan dengeyi tekrar tesis etmek için bireylere “daha kuvvetli bir veri güvenliği çerçevesi sunmak” olduğu ifade edilebilir.¹³⁴ Bu genel çerçevede, kişisel verilerin korunmasına ilişkin temel ilkeler AB Genel Veri Koruma Tüzüğü’nün 5. maddesinde düzenlenmiş olup bu ilkeler; hukuka uygunluk, adalet ve şeffaflık, işleme amacının sınırlandırılması, verilerin en az seviyeye indirilmesi, doğruluk, saklama süresinin sınırlandırılması, bütünlük ve gizlilik, hesap verebilirlik olarak sıralanabilir.¹³⁵ İleride de ele alınacağı gibi bu ilkelere aykırı veri işlenmesi durumunda ilgili verilerin unutulma hakkının konusunu oluşturması, prensip olarak mümkündür.

Bu genel çerçevenin dışında, AB Genel Veri Koruma Tüzüğü’nün unutulma hakkı açısından ayrı bir önemi olduğu ifade edilebilir. Zira daha önceki düzenleme olan 95/46 sayılı Direktif’te açıkça düzenlenmemiş “unutulma hakkı” yeni ihdas edilen Tüzük ile açıkça düzenlenmiştir. AB Genel Veri Koruma Tüzüğü’nün 17’nci maddesi¹³⁶ ile unutulma hakkının düzenlenmesiyle birlikte, artık unutulma hakkı açısından içtihat ve doktrindeki yorumlardan ziyade; şartlarının, sınırlarının, tanımının belirli (en azından kodifiye) olduğu yeni bir dönem başlamıştır. Bu tarihsel süreç içerisinde; içtihadi olarak yahut özel hayatın gizliliği veya kişinin şeref ve saygınlığının korunması gibi birtakım hakların özel bir görünüş biçimi olarak uygulanan unutulma hakkının; Avrupa Birliği

¹³³ P.S. Castellano, 2012, s. 3.

¹³⁴ Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü, 2016, Gerekçe-7.

¹³⁵ Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü, 2016, m.5.

¹³⁶ Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü, 2016, m.17.

tarafından veri koruma mevzuatına dâhil edilmesinin, unutulma hakkının bağımsız bir hak olarak ele alınması hususunda önemli bir gelişme olduğu ifade edilmelidir.¹³⁷

III. HUKUKİ ÇERÇEVE

Yukarıda da ifade edildiği gibi, AB Genel Veri Koruma Tüzüğü bir yana bırakılırsa, “unutulma hakkı”, temel insan hakları metinlerinde düzenlenmiş değildir. Bununla birlikte, unutulma hakkının koruduğu, bir sonraki bölümde yer verilecek hukuki menfaatlerden/haklardan hareketle, ismi anılmasa dahi bu hakkın; özel yaşamın gizliliği hakkı, kişilerin şeref ve saygınlığının korunması hakkı yahut kişisel verilerin korunması hakkı kapsamında yorum yolu ile tanınabileceği ifade edilebilir. Zira, bu çalışmanın bir sonraki bölümünde de ele alınacağı gibi, insan hakları metinlerinde yahut anayasalarda açıkça düzenlenmemiş haklara yorum yolu ile ulaşılması ve bu hakların korunması mümkün/yaygın bir uygulama olarak nitelendirilebilir.¹³⁸ Hatta bu kapsamda belirtmek gerekir ki, ABAD tarafından unutulma hakkını tekrar gündeme taşıyan Google kararı verildiğinde yürürlükte olan Veri Koruma Direktifinde “unutulma hakkı” adı ile açıkça düzenlenmiş bir hak bulunmamaktaydı. Böyle bir düzenleme bulunmamasına karşın, ABAD tarafından, “unutulma hakkına”, Veri Koruma Direktifinin 12'nci maddesinin (b) bendi ile 14'üncü maddesinin birinci paragrafının (a) bendinde yer alan prensiplerin yorumlanması vasıtasıyla ulaşılmıştı.¹³⁹

Bu çerçevede, unutulma hakkına temel teşkil edebilecek bütün düzenlemelere burada yer verilmeyecek olsa dahi, bunların en azından sıralanması hukuki çerçevenin

¹³⁷ S.Gülener, 2012, s. 230.

¹³⁸ A. Ersoy Kontacı, '**Anayasada Sayılmayan Hakların Yargısal Korunması**' (2017) 66 Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s.429.

¹³⁹ *Google Spain ve Google v AEPD ve Mario Costeja Gonzalez*, 2014, para.93-94.

sunulması açısından önem arz etmektedir. Bu kapsamda, unutulma hakkı ile korunan hukuki menfaat sunulurken bu hak ile bağlantılı olduğu ifade edilen, “özel hayatın gizliliği hakkı”, “ve “kişinin manevi varlığının korunması hakkı”nın İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi¹⁴⁰, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi¹⁴¹ gibi pek çok uluslararası ve ulusal metinde güvence altına alındığını ifade etmek mümkündür.

Bunun yanında, yine unutulma hakkı ile yakından ilgili olan “kişisel verilerin korunması hakkı”nın da Avrupa Konseyi¹⁴², Avrupa Birliği¹⁴³, OECD¹⁴⁴ gibi organizasyonlar nezdinde bağlayıcı metinler yahut tavsiye kararları ile korunduğu ifade edilebilir.

Unutulma hakkı ile bağlantılı olduğu ileri sürülebilecek bahse konu haklara dair düzenlemelerin yanında, yukarıda da sunulduğu gibi, ABAD tarafından Veri Koruma Direktifine içkin olduğu hükmedilen unutulma hakkı, Veri Koruma Direktifi’nin yerine kabul edilen AB Genel Veri Koruma Tüzüğü’nde açık bir şekilde ifade edilerek düzenlenmiştir.¹⁴⁵ Bahse konu düzenlemede, unutulma hakkının unsurları, istisnaları ve taraf devletler ile veri kontrolörlerine yüklediği yükümlülöklere açık bir şekilde yer

¹⁴⁰ **İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi** (10 Aralık 1948) BMGK Res 217 A (III) m.12, 29.

¹⁴¹ **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi** (4 Kasım 1950) m.8.

¹⁴² **Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi** (18 Mayıs 2018) CM/Inf (2018)15-final)

¹⁴³ Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü, 2016.

¹⁴⁴ **Özel Yaşamın Korunması ve Kişisel Verilerin Sınırötesi Akışına İlişkin Rehber İlkeleri** (2013 C (2013)79)

¹⁴⁵ C. Markou, 2015, s. 207.

verilmiştir. Düzenlemenin bu çalışma açısından önemi göz önünde bulundurularak, madde metnine burada tam olarak yer verilmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.

Bu kapsamda, AB Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün “Silme hakkı (’unutulma hakkı’)” başlıklı 17’nci maddesinin birinci fıkrasında, unutulma hakkına vücut verecek durumlar, aşağıdaki şekilde sıralanmıştır:

“1. Veri sahibinin kendisi ile ilgili kişisel verilerin herhangi bir gecikmeye mahal verilmeksizin silinmesini kontrolörden talep etme hakkı bulunur ve, aşağıdaki hallerden birinin geçerli olması durumunda, kontrolörün kişisel verileri herhangi bir gecikmeye mahal vermeksizin silme yükümlülüğü bulunur:

(a) kişisel verilerin toplanma veya işleme amaçlarıyla ilişkili olarak artık gerekli olmaması;

(b) veri sahibinin 6 (1) maddesinin (a) bendi veya 9 (2) maddesinin (a) bendine göre işleme faaliyetinin dayandığı izni geri çekmesi ve işleme faaliyetiyle ilgili başka bir yasal gerekçe bulunmaması;

(c) veri sahibinin 21 (1) maddesi uyarınca işleme faaliyetine itirazda bulunması ve işleme faaliyetine yönelik ağır basan meşru bir gerekçe bulunmaması ya da veri sahibinin 21 (2) maddesi uyarınca işleme faaliyetine itirazda bulunması;

(d) kişisel verilerin yasa dışı biçimde işlenmiş olması;

(e) kontrolörün tabi olduğu Birlik veya üye devlet hukukundaki bir yasal yükümlülüğe uygunluk sağlanması amacı ile kişisel verilerin silinmesinin zorunlu olması;

(f) kişisel verilerin 8 (1) maddesinde atıfta bulunulan bilgi toplumu hizmetlerinin sağlanması ile ilgili toplanmış olması.”¹⁴⁶

Aynı maddenin 2’nci fıkrasında ise bahse konu hakkın ve birinci fıkrada veri öznesi tarafından iletileceği hüküm altına alınan talebin, veri işleyen kişilere yüklediği sorumluluklar aşağıdaki şekilde sıralanmıştır.

¹⁴⁶ Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü, 2016, m.17/1.

“2. Kontrolörün kişisel verileri kamuya açıklamış olduğu ve 1. paragraf uyarınca kişisel verileri silmek zorunda olduğu hallerde, kontrolör, mevcut teknoloji ve uygulama maliyetini göz önünde bulundurarak, veri sahibinin talep etmiş olduğu kişisel verileri işleyen kontrolörleri söz konusu kişisel verilere yönelik her türlü bağlantı veya bu verilerin her türlü nüshası ya da çoğaltmasının söz konusu kontrolörlerce silinmesi hususunda bilgilendirmek üzere teknik tedbirler de dahil olmak üzere makul adımları atar.”¹⁴⁷

Düzenlemenin son fıkrasında ise birinci fıkrada tanımlanan unutulma hakkının istisnaları aşağıdaki şekilde sıralanmıştır.

“3. 1 ve 2. paragraflar işleme faaliyeti aşağıdaki amaçlar doğrultusunda gerekli olduğu ölçüde uygulanmaz:

- (a) ifade ve bilgi edinme hakkının kullanılması;*
- (b) kontrolörün tabi olduğu Birlik veya üye devlet hukuku çerçevesinde işleme faaliyeti gerektiren bir yasal yükümlülüğe uygunluk açısından veya kamu yararına gerçekleştirilen bir görevin yerine getirilmesi veya kontrolöre verilen resmi bir yetkinin uygulanması açısından;*
- (c) 9 (2) maddesinin (h) ve (i) bentlerinin yanı sıra 9 (3) maddesi uyarınca halk sağlığı alanındaki kamu yararı sebeplerinden dolayı;*
- (d) 1. paragrafta atıfta bulunulan hakkın ilgili işleme hedeflerinin yakalanmasını imkansız hale getirmesi veya yakalanmasına ciddi şekilde zarar vermesinin muhtemel olduğu ölçüde, 89 (1) maddesi uyarınca kamu yararına arşivleme amaçları, bilimsel veya tarihi araştırma amaçları ya da istatistikî amaçlar doğrultusunda veya*
- (e) yasal iddialarda bulunulması, bu iddiaların uygulanması veya savunulması açısından”¹⁴⁸*

¹⁴⁷ Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü, 2016, m.17/2.

¹⁴⁸ Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü, 2016, m.17/3.

İKİNCİ BÖLÜM

UNUTULMA HAKKININ UNSURLARI

Çalışmanın birinci bölümünde sunulan tanımın geliştirilmesi ve takip eden bölümlerde unutulma hakkının korunmasına ilişkin esasların belirlenmesi açısından unutulma hakkının unsurlarının ele alınmasının uygun olacağı düşünülmektedir. Zira unutulma hakkının sınırları ve istisnalarını da içerir şekilde tam olarak tanımlanması ve unsurlarının ortaya konulması ile hem hakkın daha etkin bir şekilde korunması hem de özellikle ifade ve basın özgürlüğü ile ilgili konularda yaşanabilecek olumsuzluklardan kaçınılması mümkün olacaktır.¹⁴⁹

I. Korunan Hukuki Menfaat

Unutulma hakkının unsurlarının incelenmesi kapsamında ilk olarak, hakkın koruduğu hukuki menfaatin ele alınması çalışmanın devamı açısından faydalı olacaktır. Zira bu hususun hakkın kapsamı ile koruma mekanizmalarının belirlenmesi ve özellikle diğer hakların yorumlanması yoluyla unutulma hakkına ulaşılması açısından önem arz etmektedir.

Yukarıda terminoloji başlığı altında da değinildiği gibi unutulma hakkı; özel hayatın gizliliği hakkı, sildirme hakkı, silme hakkı yahut kişisel verilerin korunması hakkı gibi birçok hak ile ilgilidir. Bu itibarla, unutulma hakkının kişilerin ve toplumun farklı alanlardaki menfaatlerini himaye eden bir hak olarak karşımıza çıktığını ifade etmek mümkündür.¹⁵⁰ Dolayısıyla detaylı bir irdeleme sunulmadan önce, unutulma hakkının birden fazla hukuki menfaati koruduğu ifade edilebilir.

¹⁴⁹ Graux ve diğerleri, 2012, s. 13.

¹⁵⁰ I. Stupariu, 2015, s. 3.; O. Değirmenci, 2018, s. 154.

Bu hukuki menfaatler aşağıda detaylı olarak ele alınmış olup, bu hususta bir liste yapmak gerekirse, unutulma hakkının kişilerin özel hayatın gizliliğini ile manevi varlığını koruduğu ve toplumda çoğulculuk/ifade özgürlüğünün himaye edilmesine katkıda bulunduğu ifade edilebilir.

A. Özel Hayatın Gizliliği

Özel hayat ile özel hayatın gizliliği unutulma hakkı tarafından korunan menfaatlerden birisidir. Bu hususta gerekli inceleme yapılmadan önce, “özel hayat” kavramının karmaşık ve geniş bir alanı ihtiva ettiği tespiti yapılmalıdır.¹⁵¹ Bu anlamda, özellikle belirtmek gerekir ki özel hayat kavramı özü itibariyle mahremiyetten daha geniş bir kavramı ifade eder.¹⁵²

Bu çerçevede; özel hayatın gizliliği kapsamındaki bileşenlerin tamamını sıralamak mümkün olmasa dahi; AİHM; farklı kararlarında, özel yaşamın gizliliği kavramının kişinin mahremiyetinin yanısıra “kişinin ismi ve resmi gibi hususlardan oluşan kimliği yahut fiziksel ve zihinsel bütünlüğü(nü), (...) diğer bireylerle (ve toplumla) olan ilişkilerini (...)”¹⁵³, ve hatta “mesleki faaliyetleri esnasındaki ilişkilerini”¹⁵⁴ dahi kapsadığını ifade etmiştir. Bu çalışmanın kapsamı ve amacının özel hayatın gizliliği kavramının ele alınması olmadığı da göz önünde bulundurulduğunda, “özel hayat” kavramının hangi unsurlardan oluşacağı hususu burada detaylı olarak ele

¹⁵¹ E. Sözüer, 2017, s. 50.

¹⁵² Ivana Roagna, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Özel Hayata Ve Aile Hayatına Saygı Gösterilmesi Hakkının Korunması* (Avrupa Konseyi 2012) s.12.

¹⁵³ *Von Hannover v Almanya (No 2)* [2012] Başvuru Nu.:40660/08-60641/08 (AİHM) para.95.

¹⁵⁴ *Niemietz v. Germany* [1992] Başvuru Nu.:13710/88 (AİHM) para.29.

alınmayacaktır. Bununla birlikte, özel hayatın gizliliği kapsamında ele alınabilecek bu farklı menfaatlerden unutulma hakkı tarafından korunanlar aşağıda başlıklar halinde sunulmuştur. Ancak yukarıda da değinildiği gibi çalışmanın konusu ve amacı gözetilerek, aşağıda sunulacak başlıkların, özel hayatın gizliliği yahut özel hayat kavramı üzerine tüketici bir liste oluşturmayı amaçlamadığı ifade edilmelidir.

1. Bilgilerin Geleceğini Belirleme

Yukarıda da ele alındığı gibi, “özel hayat” kavramı farklı birçok görünüme sahip olup, bu farklı görünümleden birisi de kişilerin kendileri ile ilgili veriler üzerindeki kontrolünü konu almaktadır. Bu çerçevede, özel hayatın gizliliği kavramının, bireylerin kişisel verileri üzerindeki etkin kontrolünü de ihtiva ettiği söylenebilir.¹⁵⁵ Dolayısıyla, bireylerin kişisel verilerinin hangilerinin, ne kadar bir süre ile, hangi bağlamda ve kimlerle paylaşılacağı hususunda söz sahibi olmaları da özel hayatın gizliliği kapsamında mütalaa edilmelidir.

“Bilgilerin geleceğini belirleme” olarak nitelendirilen bu kavram, özellikle Alman Anayasa Mahkemesi tarafından 1983 yılında verilen “Nüfus Sayımı Kararı” ile gündeme gelmiştir.¹⁵⁶ Bahse konu kararda¹⁵⁷, Alman Federal Anayasa Mahkemesi, 1982 yılında

¹⁵⁵ Gülay Arslan Öncü, **Özel Yaşam ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı** (1.Baskı, Avrupa Konseyi 2019) s.89.

¹⁵⁶ Elif Küzeci, **“İstatistikî Birimler ve Bilgilerin Geleceğini Belirleme Hakkı”** İnsan Hakları Yıllığı (2014) Cilt 32, s.53.; T. Soysal, 2019, s. 344.

¹⁵⁷ Söz konusu karar incelenirken Alman “Konrad-Adenauer-Stiftung” Kurumu tarafından yapılan, Almanca- İngilizce çeviriden istifade edilmiştir. Çeviri için bkz. Konrad-Adenauer-Stiftung e.V., **‘Volkszählungsurteil In Englischer Sprache:**

Alman Parlamentosu tarafından kabul edilen Nüfus Sayımı Kanunu’nu inceleme konusu yapmıştır. Bu düzenlemeye göre nüfus sayımı ile birlikte kişilerin adları, adresleri, medeni durumları, gelir durumları gibi kişisel verilerin de toplanması öngörülmüştür.¹⁵⁸ Konuyu inceleyen Alman Anayasa Mahkemesi, kişilerin yaşamlarının hangi kısımlarına ait bilgilerin kimler tarafından ne ölçüde işleneceğine karar verememesi durumunda “bilginin geleceğini belirleme hakkına” ciddi bir müdahalenin söz konusu olacağına,¹⁵⁹ böyle bir müdahalenin ise ancak “üstün kamu yararı” bulunması durumunda meşru olacağına hükmetmiştir.¹⁶⁰ Yüksek Mahkeme ayrıca, kişilerin verileri üzerinde serbestçe tasarrufta bulunmalarını “insan onuru” ve “kişiliği serbestçe geliştirme hakkı” ile bağlantılı bulmuş¹⁶¹ ve netice olarak üstün bir kamu yararı ve garantiler olmaksızın kişilerin bu özgürlüğünü engellemenin Alman Anayasası’na aykırı olacağına hükmetmiştir.¹⁶²

Burada dikkat çekici bir diğer husus ise teknolojik gelişmelerin henüz günümüzden çok uzak olduğu 1983 senesinde, Alman Anayasa Mahkemesinin teknolojik gelişmelere dikkat çekerek veri işleme biçimlerinin ve bu alandaki kabiliyetlerin değiştiğini tespit etmesidir.¹⁶³ Teknolojik gelişmelerin, “bilgilerin geleceğini belirleme

Census Act | Freiheitsfoo' (*Freiheitsfoo.de*, 2019) <<https://freiheitsfoo.de/census-act/>> son erişim tarihi 03 Ekim 2019.

¹⁵⁸ **Census Act Judgement** – Decisions of the Federal Constitutional Court (Entscheidungen des Bundesverfassungsgerichts – BVerfGE) 65, 14, C-II-2/b-bb

¹⁵⁹ *a.g.k.* C-II-1/a

¹⁶⁰ *a.g.k.* C-II-1/b

¹⁶¹ *a.g.k.* C-II-1/a

¹⁶² *a.g.k.* C-IV

¹⁶³ *a.g.k.* C-II-1/a

hakkı” ve dolayısıyla özel yaşamın gizliliği açısından artan etkileri göz önünde bulundurulduğunda bahse konu kararın öneminin arttığını ifade etmek yanlış olmayacaktır.

“Bilgilerin geleceğini belirleme” mefhumu, sonraki süreçte de yapılan çeşitli çalışmalarda kendine yer bulmuş ve özel yaşamın gizliliği kavramının içerisinde mütalaa edilmeye başlanmıştır.¹⁶⁴ Bugün için, bu kavramın, yani kişilerin kendi verilerinin geleceğine ilişkin kontrolünün özel yaşamın gizliliği kavramının önemli bir parçası olduğu ileri sürülebilir.¹⁶⁵

Tam da bu noktada unutulma hakkının bireylerin kişisel verileri üzerindeki bu kontrolü en etkin biçimde sağlamaları ile ilgili olduğu tespit edilmelidir. Zira, aşağıda detaylı olarak sunulacağı gibi, unutulma hakkı tam da bu ihtiyaç üzerine doğmuş olup bireylerin kişisel verileri işlendiği/saklanmaya başlandığı anla sınırlı kalmaksızın bireylere etkin bir kontrol sağlamayı amaçlar.¹⁶⁶ Bu çerçevede; başlangıçta onay verilmiş yahut hukuka uygun olarak işlenmiş olsa dahi, kişilerin ilgili verinin işlenmesi konusundaki onayını geri çektiği yahut başlangıçtaki veri toplama amacı ile bağlantının ortadan kalktığı durumlarda unutulma hakkının gündeme gelecek ve kişilerin verileri üzerinde serbestçe tasarruf etmesini sağlayabilecektir.

2. Diğer Kişiler ile Serbestçe İlişki Kurma

Bunun yanında özel yaşamın gizliliği kavramının; bireylerin başkaları ile dışardan keyfî bir müdahale olmaksızın ilişki kurması hususunu da kapsadığına yukarıda

¹⁶⁴ Resolution (1998, AB Parlamenterler Meclisi) 1165, m.5., T. Soysal, 2019, s. 345.

¹⁶⁵ *Benedik v Slovenya* [2018] Başvuru Nu.:62357/14 (AİHM) para.103.

¹⁶⁶ E. Sözüer, 2017, s. 65.; J. Camposecco, 2017, s. 6-7.

değnilmişti.¹⁶⁷ Bu anlamda, bireylerin diğer bireylerle ilişki kurarken ortaya koyduğu “sosyal kimliğinin” de özel hayatın gizliliği kapsamında olduğu ifade edilmelidir.¹⁶⁸

Kişiler hakkında işlenen/yayımlanan verilere, çalışmanın ilk bölümünde sunulan teknolojik gelişmeler neticesinde, toplumun diğer üyeleri tarafından kolaylıkla ulaşılabileceği göz önünde bulundurulduğunda, günümüzde veri işleme faaliyetlerinin, bireylerin diğer bireylerle yahut toplumla ilişkilerine doğrudan bir etkiye sahip olduğu sonucuna varılabilir. Hakkındaki mahkûmiyet kararı uzun süreler geçmesine rağmen erişilebilir durumda olan birinin sosyal çevresi yahut profesyonel yaşamında zorluklara uğraması bu etkilere örnek teşkil edebilir.

Bu itibarla, unutulma hakkının; kişilerin kendileri ile ilgili verilerin işleme amaçlarını aşmasını engellediği ve bu sayede veri işleme faaliyetlerinin bireyin başkaları ile kuracağı ilişkileri etkilemesinin önüne geçebileceği ifade edilebilir.¹⁶⁹ Bu itibarla unutulma hakkının, kişilere kendilerinin “sosyal kimliğini” oluşturabilecek bu verilerden hangilerinin, kimler tarafından işlenebileceğine ilişkin inisiyatifi verdiği ifade edilebilir.

3. Kişisel Verilerin Korunması

Unutulma hakkı ile korunan hukuki menfaatlerden birinin de “kişisel verilerin korunması” olduğu ifade edilebilir. Zira unutulma hakkının konusu esasen kişisel veriler olup amaçlanan hususlardan biri de verilerin işlendiği süre boyunca “veri kalitesi”ne sahip olmasıdır. Diğer bir ifade ile, unutulma hakkı ile bireylerin işlenen/yayımlanan verilerine ilişkin onay, güncellik, doğruluk gibi kriterlerin başlangıçtaki kontrolüne ek olarak müteakip süreçte de etkin bir kontrol sağlamak mümkündür.

¹⁶⁷ E. Sözüer, 2017, s.60-61.

¹⁶⁸ **Pretty v Birleşik Krallık** [2002] Başvuru Nu.: 2346/02 (AİHM) para.61.

¹⁶⁹ E. Sözüer, 2017, s.60-61.

Bu doğrultuda, örneğin Türk Anayasa Mahkemesi, unutulma hakkına ilişkin N.B.B. kararında, unutulma hakkının Anayasa'nın 17'nci maddesi ile birlikte 20. maddesinde düzenlenen "kişisel verilerin korunması hakkı"nın doğal bir sonucu olduğunu ifade etmiş¹⁷⁰ ve unutulma hakkının esasen kişinin özel hayatının bir parçası olan "kişisel verilerin korunması" hususu ile bağdaştırmıştır.

Bu husus ile koşut biçimde, doktrin ve içtihat da unutulma hakkının temellendirilmesi açısından kişisel verilerin korunması alanında hâkim olan bazı ilkelere başvurulduğu görülmektedir. Özellikle; "kişisel verilerin toplanmasının/işlenmesinin sınırlandırılması", "amaca uygunluk" ve "bilgi kalitesi" ilkelerine unutulma hakkının temellendirilmesi esnasında sıklıkla atıf yapıldığı görülmektedir.¹⁷¹

Bunun yanında, çalışmanın sonraki bölümlerinde ele alınacağı gibi, unutulma hakkının kişilerin kendi verileri üzerindeki kontrolünü artıracak ve unutulma hakkı ile bahse konu kontrolün biçimsel mahiyetten kurtularak kişilere inisayif tanıyan bir muhtevaya bürüneceği ifade edilebilir.

B. Kişinin Manevi Varlığı

Unutulma hakkı tarafından korunduğu ileri sürülebilecek bir diğer hukuki menfaat de "kişinin manevi varlığı"dır.¹⁷² Bu kapsamda, öncelikle dikkat çekilmesi gereken husus, unutulma hakkının konusunu oluşturan kişisel bilgilerin; bireylerin manevi

¹⁷⁰ N.B.B. Başvurusu [2016] Başvuru Nu.:2013/5653 (AYM) para.47.

¹⁷¹ P.S. Castellano, 2012, s. 11.; Hasan Elmalıca, 'Bilişim Çağının Ortaya Çıkardığı Temel Bir İnsan Hakkı Olarak Unutulma Hakkı' (2016) 65 Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s.1608.

¹⁷² A. Bunn, 2015, s.5.

varlığına/kimliğine dâhil olan unsurlardan olduğudur.¹⁷³ Daha detaylı bir anlatımla, bireylerin işlenen/depolanan seyahat bilgisi, sosyal medya paylaşımları, çevrimiçi platformlarda ortaya koyduğu tercihleri gibi bilgiler; onların kişiliğinin bir parçası olup,¹⁷⁴ giriş bölümünde ele alınan teknolojik gelişmelerden sonra, bu verilere dış dünya tarafından da erişilebilmesi mümkün ve hatta kolay hale gelmiştir. Tam da bu noktada ifade etmek gerekir ki; bu durum kişilerin çevrimiçi kimliklerinden ve geçmişte yaptıkları hatalardan azade bir manevi kimlik ve gelecek inşa etmesini zorlaştırmaktadır.¹⁷⁵

Bununla birlikte geçmişte ifade ettiği hususlar başta olmak üzere geçmişte yaşanan olaylardan azade bir gelecek inşa edebilmek kişinin manevi varlığını geliştirmek kapsamında önemli bir menfaat olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁷⁶ Hatta, bu menfaatin korunmasına olan ihtiyaç günümüzde o kadar belirgin hale gelmiştir ki kişilerin “çevrimiçi kimlik ve itibarlarının yönetimi” ayrı bir iş kolu haline gelmiş ve kişiler bu alanda hizmet almaya başlamışlardır.¹⁷⁷

Unutulma hakkı tam da bu noktada, esasen meşru bir menfaat olarak adlandırabileceğimiz geçmişten azade bir manevi varlık geliştirmek¹⁷⁸ konusunda kişilere

¹⁷³ E. Sözüer, 2017, s.61.

¹⁷⁴ I. Stupariu, 2015, s.7.

¹⁷⁵ Graux ve diğerleri, 2012, s.3

Jeffrey Rosen, '**The Right To Be Forgotten**' (2012) 64 Stanford Law Review Online s.88

¹⁷⁶ B. Koops, 2011, s. 5.

¹⁷⁷ T. Soysal, 2019, s. 340.; J. Ausloos, 2012, s. 12.

Reputaion Squad, '**Reputation Squad**' (*Reputation Squad*, 2019)

<<https://www.reputationsquad.com/about>> son erişim tarihi 30 Ekim 2019.

¹⁷⁸ A. Bunn, 2015, s. 5.

gerekli korumayı sağlayabilecektir. Zira unutulma hakkı vasıtasıyla, işlenmesine ve depolanmasına rıza göstermiş olsa dahi bireyler, geçmişte toplanmış/işlenmiş verilerden güncel durumu yansıtmayanların işlenmesini/yayımlanmasını engelleyebilecek ve bu sayede de manevi kimliklerini kendi tasavvurları doğrultusunda oluşturabileceklerdir.¹⁷⁹

Bu sayede, unutulma hakkı vasıtasıyla kişilere ilişkin belirli bir takım verilerin işlenmesinin/paylaşılmasının engellenmesi, kişilerin manevi varlıklarını geliştirmeleri önündeki büyük engellerden biri olan geçmişteki olumsuz olayların etkilerinden kurtulmalarını sağlayacaktır.¹⁸⁰ Özellikle; genç suçluluğu, cezalarını tamamlamış mahkûmlar yahut ekonomik olumsuzluklar yaşayan kişiler gibi özellik arz eden durumlarda, “ikinci bir şans” söz konusu bireylerin manevi varlıklarını geliştirmelerine büyük katkılar sağlayabilecektir.¹⁸¹

Bu kapsamda, Alman Anayasa Mahkemesi tarafından verilen “Lebach” kararının aydınlatıcı olduğu düşünülmektedir. Karar tarihinde “unutulma hakkı” olarak tabir edilmese dahi Alman Anayasa Mahkemesi, 1973 tarihli Lebach Kararında bir hükümlünün adının açıkça anıldığı ve işlediği suç konu alan bir belgeselin yayımlanmasını başvuran kişinin “manevi varlığını serbestçe geliştirme hakkı” kapsamında ele almış ve ilgili televizyon kuruluşunu belgeseli yayımlamaktan men etmiştir.¹⁸²

¹⁷⁹ Bilginin işlenmesinde ve yayımlanmasında toplumsal fayda olan durumlar aynı zamanda bu mütalaanın da istisnasını teşkil ederler. Bu husus, “unutulma hakkının sınırlandırılması” başlığı altında ele alınacaktır.

¹⁸⁰ J. Camposecco, 2017, s. 9.

¹⁸¹ J. Camposecco, 2017, s. 9.

¹⁸² **Lebach Kararı** [1973] BVerfGE 35, 202 (Bundesverfassungsgericht -First Division)

Alman Anayasa Mahkemesi, her ne kadar toplumun işlenen suçların sebebini, olayların oluş şekli ve bu olayların aydınlatılmasına ilişkin detayları bilmekte menfaati olsa¹⁸³ ve bu hususların topluma aktarılması geleneksel olarak basın özgürlüğü kapsamında mütalaa edilmekte¹⁸⁴ olsa da bu hususların kişinin manevi varlığını geliştirme hakkı karşısında dengelenmesi gerektiğini ifade etmiştir.¹⁸⁵

Aynı doğrultuda; başvuru N.B.B.nin kendisi hakkında yapılan bir haberin uzun bir süre geçmesine rağmen bir gazetenin internet arşivinde ulaşılabilir halde bulundurulmasından doğan talebi, Türk Anayasa Mahkemesi tarafından Anayasa'nın 17. maddesinde yer alan "kişinin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı" kapsamında ele alınmıştır.¹⁸⁶ Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi, başvuru konusu yayınların "kişinin şeref ve saygınlığına" yönelik bir müdahale teşkil edebileceğinden bahisle kişinin manevi varlığına yöneldiğini ifade etmiştir.¹⁸⁷

Başka bir örnekte, 1995 tarihli bir kararında Roma Hukuk Mahkemesi, kasten öldürme suçundan hüküm giymiş ancak sonrasında af ile serbest kalarak yeni bir sosyal hayat/sosyal kimlik inşa etmiş başvuran hakkındaki bilgilere, aradan geçen 30 senenin ardından bir gazete ödül oyununda yer verilmesini hukuka aykırı bulmuştur. Adı geçen kararda; Roma Mahkemesi, bahse konu olaya ilişkin bilginin

¹⁸³ a.g.k. para.IV-2.

¹⁸⁴ a.g.k. para.IV-2.

¹⁸⁵ a.g.k. para.IV-3.

¹⁸⁶ N.B.B. Başvurusu, 2016, para.31-32.

¹⁸⁷ a.g.k. para.33.

açıklanmasında/yayılmasında bir kamu yararı bulunmadığını ve “başvuranın kişiliği hakkında” yanlış izlenimler yaratabileceği gerekçesine dayanmıştır.¹⁸⁸

Sonuç olarak, unutulma hakkının, kişiler hakkında işlenen verileri kontrol altında tutmak suretiyle, bu verilerin onlar üzerindeki etkisini sınırlandırdığı ifade edilebilir. Böylelikle unutulma hakkı, bireyin toplum içerisinde sağlıklı bir yaşam sürmesi için muhtaç olduğu manevi varlığının gelişmesinin önündeki engelleri kaldırabilecektir.

C. Unutulma Hakkının Koruduğu Toplumsal Menfaat

Unutulma hakkının, yukarıda sıralanan bireysel menfaatlerin yanında, toplumsal birtakım menfaatleri de koruduğu ileri sürülebilir. Daha açık bir ifadeyle, unutulma hakkı; demokratik çoğulculuk ve ifade özgürlüğüne dolaylı da olsa bir katkıda bulunmaktadır.¹⁸⁹

Şöyle ki unutulma hakkının sağladığı güvence sayesinde, bireyler her söylediği/paylaştığı hususun kayda geçmeyeceğini yahut kayda geçse bile geleceği üzerinde geri dönülemez etkilere sahip olmadığını bilecek ve toplumsal tartışmalara daha etkin bir katılım sağlayabilecektir.¹⁹⁰ Zira gözetlenen ve her hareketinin gelecekte olumsuz durumlara yol açabileceğini bilen bireylerin diledikleri bağlamda ve korkmadan davranabileceğini varsaymak iyimserlik olacaktır. Bu anlamda gözetleme kültürünün ve mükemmel-hafızanın bireylerin üzerinde etkiye sahip olacağı ve unutulma hakkının

¹⁸⁸ Tribunale Roma 15.5.1995. Il dritto dell’informazione e dell’informatica 1996 p. 422 aktaran Giorgio Pino “The Right to Personal Identity in Italian Private Law: Constitutional Interpretation and Judge-Made Rights” Harmonisation o European Private Law ed. Mark Van Hoecke, François Osts Portland Hart Publishing, 2000, s.236.

¹⁸⁹ Blanchette ve Johnson, 2002, s.34.

¹⁹⁰ V. Mayer-Schönberger, 2011, s.3.; T. Soysal, 2019, s. 400.

teknolojik gelişmelerin sebep olduğu bu olumsuzlukların önüne geçebileceği değerlendirilmelidir.¹⁹¹

Bunun yanında, toplumun belli koşullar altında kişilere yeni bir başlangıç imkânı sunmasının toplumsal hayat açısından önemli olduğu ve analog çağda bilgilerin depolanma ömrünün kısalığı ve bilgiye ulaşmadaki zorluklar sebebiyle bu başlangıç imkânının sağlanmasında güçlüklerle karşılaşılmadığı ifade edilebilir.¹⁹² Bununla birlikte, neredeyse hiçbir verinin kaybolmadığı ve çok büyük bir hız ve kolaylıkla erişilebilir olduğu günümüzde, kişilere yeni bir başlangıç imkânının sağlanması giderek güç hale gelmektedir. Bu çerçevede, unutulma hakkının kişilere bu “yeni başlangıç” imkânını sağlayarak topluma entegrasyonlarını sağladığı ve bu çerçevede bireylerle birlikte toplumun da yararına katkı sağladığı ifade edilebilir. Dolayısıyla internet ve bilgi teknolojilerinin toplumsal affedicilik için önemli mahzurları bulunduğunu ve unutulma hakkının bu mahzurları sınırlandırarak toplumsal menfaatleri koruduğu ifade edilmelidir.¹⁹³

II. Unutulma Hakkının Konusu

A. Genel Olarak

Çalışmanın ilk bölümünde sunulan tanımda da ele alındığı gibi unutulma hakkı işlenmesi/yayımlanması artık ilgili yahut yararlı olmayan kişisel verilerinin silinmesini/anonim hale getirilmesini talep etme hakkı olarak karşımıza çıkmakta olup bu anlamda, “unutulması istenen kişisel veriler” unutulma hakkının konusunu oluşturur.

¹⁹¹ V. Mayer-Schönberger, 2011, s.3.; A. Bunn, 2015, s. 5.

¹⁹² Graux ve diğerleri, 2012, s. 3.

¹⁹³ A. Etzioni, 2018, s.162.; A. Bunn, 2015, s. 5.

Bu kapsamda öncelikle kişisel veri kavramını ele alacak olursak; Avrupa Konseyi ülkeleri tarafından imzalanan Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi’nde yapılan tanıma atıfta bulunmak isabetli olacaktır. Bahse konu Sözleşme’nin 2’nci maddesinde kişisel veri “*belirli ya da belirlenebilir bir gerçek kişiye ait herhangi bir bilgi*”¹⁹⁴ olarak tanımlanmıştır.

Türk Anayasa Mahkemesi tarafından da benimsenen tanımın aynı doğrultuda olduğunu söylemek mümkündür. Zira Anayasa Mahkemesi de kişisel veriyi “belirli veya kimliği belirlenebilir olmak şartıyla, bir kişiye ilişkin bütün bilgiler”¹⁹⁵ olarak tanımlamıştır.

Unutulma hakkının konusunu kişisel verilerin oluşturduğunu ifade ettikten hemen sonra belirtmek gerekir ki, hakkın konusunu oluşturacak verinin, “silme hakkı”ndan farklı olarak kişinin şeref ve saygınlığını zedeleyecek nitelikte olması yahut kişinin mahremiyetine ilişkin olması gibi bir kıstastan bahsetmek mümkün değildir. Doktrin ve içtihatla yer alan örneklerin birçoğunun, kişilerin toplumca olumsuz karşılanabilecek verileri içerdiği bir vakıadır, ancak bu husus yukarıda bahsedilen biçimde bir sınırlama olarak algılanmamalıdır. Bir diğer ifade ile esasen kişinin şeref ve saygınlığına haksız bir saldırı mahiyetinde olmayan verilerin de unutulma hakkının konusunu oluşturmaları mümkündür.

Örneğin, Google “Şeffaflık Raporunda” verdiği talep örneklerinde; Birleşik Krallık vatandaşı bir kadının, kendi adı ile yapılan aramalarda, eşinin öldürülmesi ile ilgili haberlere ulaşılmasını konu alan başvuruyu kabul ettiğini duyurmuştur.¹⁹⁶ Bu örnekten

¹⁹⁴ **Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi** (18 Mayıs 2018 CM/Inf (2018)15-final) m.2.

¹⁹⁵ **Bülent Kaya Başvurusu** [2016] Başvuru Nu.2013/2941 (AYM) para.49.

¹⁹⁶ A. Neville, 2017, s. 159.

hareketle, unutulma hakkına ilişkin değerlendirmelerde; kişisel veri kavramının geniş yorumlanabileceğini ve unutulma hakkının konusunu oluşturabilecek bilgilerin zorunlu olarak kişinin şeref ve haysiyetine zarar veren nitelikte yahut kişinin mahremiyetine ilişkin olması gerekmediği ifade edilebilir.

“Hukuka aykırı olarak elde edilmiş” yahut “yayımlandığı tarihte hukuka aykırı olarak işlenmiş” verilerin unutulma hakkının kapsamında olduğu ifade edilmekle beraber; hakkın konusunun bu verilerle sınırlı olmadığı da ifade edilmelidir.¹⁹⁷ Zira aşağıda daha detaylı olarak sunulacağı gibi yayımlandığı/işlendiği tarihte hukuka uygun olarak işlenmiş verilerin ve hatta kişilerin işlenmesine rıza gösterdikleri verilerin de bazı koşulların oluşması durumunda unutulma hakkının konusunu teşkil ettiği ifade edilebilir.¹⁹⁸ Bu çerçevede, unutulma hakkının konusunu oluşturacak bu kişisel verilerin kendisi tarafından da yayımlanmış olması mümkündür. Ve hatta aşağıda detaylı olarak ele alınacağı gibi, unutulma hakkına ilişkin taleplerin yüksek oranda sosyal medyada yer alan verilerle ilgili söz konusu olduğu ifade edilebilir.

Bunun yanında, kişisel verilerin dijital ortamda yayınlanıyor yahut işleniyor olması ile analog ortamda işleniyor olması arasında bu hakkın konusunu oluşturma açısından herhangi bir fark olmadığını ifade etmek gerekir.¹⁹⁹ Bu görüşe koşut olarak, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu da, bir kitapta yer alan verinin unutulma hakkının konusunu oluşturup oluşturmayacağına ilişkin tespitlerinde şu hususa yer vermiştir.

¹⁹⁷ C. Yavuz, 2018, s. 54.

¹⁹⁸ C. Yavuz, 2018, s. 54.

¹⁹⁹ Madde 29 Çalışma Grubu, '**Guidelines on the Implementation of the Court of Justice of the European Union Judgment on “Google Spain and Inc v. Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Mario Costeja González” C-131/12'** (Avrupa Birliği 2014) s.8.,O. Değirmenci, 2018, s. 153.

“Ayrıca şunun da ifade edilmesi gereklidir ki; unutulma hakkı tanımlarına bakıldığında her ne kadar dijital veriler için düzenlenmiş ise de, bu hakkın özellikleri ve bu hakkın insan haklarıyla arasındaki ilişkisi dikkate alındığında; yalnızca dijital ortamdaki kişisel veriler için değil, kamunun kolayca ulaşabileceği yerde tutulan kişisel verilere yönelik olarak da kabul edilmesi gerektiği açıktır.”²⁰⁰

Bununla birlikte, yine aynı doğrultuda ifade etmek gerekir ki “anonimleştirilmiş veriler” yani ek veriler kullanılsa dahi belirlenebilir bir kişi ile ilişkilendirilemeyen verilerin unutulma hakkının konusunu oluşturmayacağı kabul edilmelidir.²⁰¹ Zira nitelik itibarıyla, anonimleştirilmiş veriler, “kişisel veri” tanımının içerisinde mütalaa edilmemektedir.

B. Farklı Veri Tiplerinin Ele Alınması

Unutulma hakkının konusuna ilişkin yukarıda sunulan genel açıklamalardan sonra çalışmanın bu bölümünde, unutulma hakkının uygulanması konusunda sıklıkla gündeme gelen kişisel veri tipleri ele alınacaktır. Bu kapsamda; gazetelerin haber arşivlerinde yer alan veriler, arama motoru kayıtları, sosyal medya uygulamalarında yer alan veriler ile suç ve cezalara ilişkin veriler inceleme konusu yapılacaktır.

1. Gazetelerin Haber Arşivleri

Bilgi akışı, veri depolama imkânlarının artması ve dijitalleşmenin önem kazanması ile birlikte pek çok basın kuruluşu arşivlerini dijital hale getirmiştir. Bunun sonucunda ise esasen ulaşmak için detaylı bir araştırma yapılması gerekli “geçmiş”

²⁰⁰ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2014/4-56 K. 2015/1679, K.T.: 17.6.2015

²⁰¹ Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü, 2016 Gerekçe-26.; T. Soysal, 2019, s. 363.

sayılarına/bölgümlere ulaşım göreceli olarak kolaylaşmış ve bu geçmiş sayılarda yer alan veriler sıklıkla unutulma hakkı kapsamında taleplerin konusunu oluşturmuştur.

Bu çerçevede öncelikle ifade etmek gerekir ki kamuyu ilgilendiren bir konuda yürütölen bir gazetecilik faaliyeti sonrasında ortaya çıkarılan haberlerin basılı yahut internet ortamında bulunmasının “basın özgürlüğü” ve “ifade özgürlüğü” konuları açısından ayrıca bir önemi bulunmamaktadır. Bir başka ifade ile gazetelerin basılı nüshaları gibi dijital nüshaları ve arşivleri de ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğünün sağladığı korumadan istifade edecektir.²⁰² Bu görüşe koşt olarak; AİHM, elektronik haber arşivleri sebebiyle önünde gelen bir uyuşmazlığı çözümlerken, Wegrzynowski ve Smolczewski kararında; *“internet arşivlerinin; haber ve bilgilerin korunmasına ve sunulmasına önemli katkılarda bulunduğunu; bu tür arşivlerin, özellikle halkın kolayca ulaşabileceğı ve genellikle ücretsiz olduğı için eğitim ve tarihi araştırmalar için önemli bir kaynak teşkil ettiğı”*ni vurgulamıştır.²⁰³

Bununla birlikte, çalışmanın önceki bölümlerinde de sunulduğı gibi, gazetelerin dijital arşivlerine, geniş kitleler tarafından; malzeme kalitesi, depolama ve erişim güçlükleri gibi herhangi bir fiziksel engel olmaksızın ulaşılabiliyor olması başka bir takım özellikli durumların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Daha açık bir ifadeyle, gazetelerin dijital arşivlerinde yer alan bilgilerin, uzun bir süre boyunca ve kolaylıkla erişilebildiğı göz önünde bulundurulduğunda, bu çalışmanın müteakip bölümünde sunulacak birtakım kriterleri sağlamakta yetersiz kalarak unutulma hakkının konusunu oluşturabilecekleri düşünülmektedir.

²⁰² Wegrzynowski ve Smolczewski v. Polonya [2013] Başvuru Nu.:33846/07 (AİHM) para.59.

²⁰³ a.g.k.

Bu kapsamda, özellikle ilgili verinin toplanmasının/yayımlanmasının üzerinden uzun süre geçtiği durumlarda, verinin yayımlanması ile sağlanan toplumsal faydanın, bireyin ilgili arşiv kaydının yayımlanmaması ile sağlayacağı fayda karşısında azalacağı ifade edilebilir. Yine aynı doğrultuda, zamanın geçmesi ile birlikte, ilgili verinin güncel, doğru ve tam olması ihtimalinin azaldığı ve bu sebepler ile verilerin unutulma hakkının konusunu oluşturabileceği ifade edilmelidir.²⁰⁴

Sonuç olarak; özellikle güncel, doğru ve tam olmayan ve yayımlanmasında başka bir sebep ile kamu yararı mütalaa edilmeyecek durumlarda, unutulma hakkının gündeme gelmesinin kaçınılmaz olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla son tahlilde, unutulma hakkının konusu olması mümkündür.

2. Arama Motoru Kayıtları

Gazete haber arşivlerinin yanı sıra, arama motorları da yaşanan teknolojik gelişmeler neticesinde kişiler açısından önemli bir araç haline gelerek hem sosyal yaşamda hem de profesyonel yaşamda sıklıkla kullanılır hale gelmiştir.²⁰⁵ Hatta özgeçmiş kontrolü ve çevrimiçi aramaların büyük önem arz ettiği günümüzde ifade etmek mümkündür ki kişiler artık “Google haklarında ne söylüyorsa, o” olarak tanımlanmaktadır.”²⁰⁶

²⁰⁴ P.S. Castellano, 2012, s. 13, 21.

²⁰⁵ Meg Leta Ambrose, '**You Are What Google Says You Are: The Right To Be Forgotten And Information Stewardship**' (2012) 17 International Review of Information Ethics.

²⁰⁶ Gregory Barber ve diğerleri, '**You Are What Google Says You Are**' (WIRED, 2019) <<https://www.wired.com/2009/02/you-are-what-go/>> son erişim tarihi 28 Ekim 2019.

Bu kapsamda, öncelikle “arama motoru” kavramı tanımlanacak olursa, İspanya Ulusal Mahkemesi tarafından yapılan ve ABAD tarafından verilen Google kararında da kendisine yer bulan tanım esas almak yerinde olacaktır. Bahse konu kararda arama motorları, *“üçüncü kişiler tarafından internet sitelerinde yayınlanan veya burada yer alan bilgilerin yerleştirilmesi, otomatik olarak dizinlendirilmesi, geçici olarak depolanması ve sonuç olarak belirli bir tercih sırasına göre internet kullanıcılarına sunulmasına dayanan içerik sağlayıcı (lar)”*²⁰⁷ olarak tanımlanmıştır.

Yine aynı kararın devamında, yukarıda da değinildiği gibi, ABAD tarafından arama motorlarınca yerine getirilen dizinleme ve kullanıcıya sunma faaliyetinin “veri işleme” niteliğinde olduğuna hükmedilmiştir.²⁰⁸ Dolayısıyla, arama motorları tarafından kullanıcılara sunulan bilgilerin, gerekli şartlar sağlandığı hallerde unutulma hakkının konusunu oluşturabileceği sonucuna varmak gerekir. Tam da bu noktada belirtmek gerekir ki, ABAD tarafından da vurgulandığı üzere, bahse konu verilerin arama motorlarının indekslemesinden önce de internette var olması yahut arama motorlarının indekslediği sayfaların içeriklerine müdahale edememesi bu durumu değiştirmeyecektir.²⁰⁹ Zira arama motorları yaptıkları sınıflandırma, listeleme ve kullandıkları yöntemler ile ilgili veriyi daha erişilebilir kılmakta ve kişilerin isimleri ve unvanları ile özdeşleştirmektedir. Bu çerçevede, arama motorlarının sunduğu arama sonuçlarından belirlenebilir kişiler ile ilişkilendirilebilir durumda olanlar, diğer şartların da sağlanması durumunda unutulma hakkının konusu olabilecektir.

Ayrıca, unutulma hakkı kapsamında dile getirilecek taleplerde, kaynak web sayfasının yayında olması gibi bir zorunluluk olmadığının da belirtilmesi gerekir. Zira,

²⁰⁷ *Google Spain ve Google v AEPD ve Mario Costeja Gonzalez, 2014, para.20.*

²⁰⁸ *a.g.k. para.101/1*

²⁰⁹ *a.g.k. para.28-29*

arama motorlarının algoritması gereği, bazı bilgilerin kaynağından silinmiş olmasına rağmen indekslenmiş olarak erişime açık bulunması mümkündür. Yukarıdakine benzer şekilde, kullanılan algoritmalar gereği önbelleğe alınmış arama sonuçlarının da unutulma hakkı kapsamında taleplere konu olabileceği ifade edilmelidir.²¹⁰

Sonuç olarak, ABAD tarafından verilen ve yukarıda değinilen karara koşut biçimde, arama motorları tarafından yürütülen faaliyetlerin “veri işleme” niteliğinde olduğu ve çalışmamızda sunulan diğer hususlar saklı kalmak kaydıyla, arama sonuçlarının da unutulma hakkının konusunu oluşturabileceğini ifade etmek gerekir.

3. Sosyal Medya Uygulamaları

Çalışmanın daha önceki bölümlerinde sunulan teknolojik gelişmelerin bir sonucu da sosyal medya uygulamalarının toplumsal hayatımıza girişidir. Mevcut durumda, sosyal medya platformlarının günümüz toplumsal hayatında önemli bir yer teşkil etmektedir. Öyle ki, 2018 istatistiklerine göre 7,59 milyar olan dünya nüfusunun 4,02 milyarı internet kullanıcısı olup bunların da 3,19 milyarı sosyal medya platformlarını kullanmaktadır.²¹¹

Sosyal medya, en genel tabir ile kullanıcılarına herkese yahut sınırlı bir çevreye açık profiller oluşturmaları, belirli kişileri bağlantıları olarak seçerek onlarla içerik

²¹⁰ E.Sözür, 2017, s. 30.

²¹¹ Simon Kemp, '**Digital In 2018: World'S Internet Users Pass The 4 Billion Mark - We Are Social**' (*We Are Social*, 2019) <<https://wearesocial.com/blog/2018/01/global-digital-report-2018>> son erişim tarihi 28 Ekim 2019.

paylaşmayı ve diğer kişilerce paylaşılan içerikleri görme imkanı sağlayan çevrimiçi sistemler olarak tanımlanabilir.²¹²

Sosyal medya uygulamalarının; çoğunlukla herkesin erişimine açık olması ve işlenen verilerin uzun süreler boyunca erişime açık kalabilmesi sebebiyle, bu mecralarda paylaşılan kişisel verilerin sıklıkla unutulma hakkı taleplerine konu olduğu görülebilmektedir. Hatta Google tarafından yayımlanan veriler incelendiğinde, unutulma hakkı taleplerinin önemli bir kısmının, arama kayıtlarından sosyal medya sayfalarının kayıtlarının çıkarılmasına ilişkin olduğu görülmektedir.²¹³

Bu bölümde inceleme konusu yapılan diğer alanlardan farklı olarak, sosyal medya platformlarında yer verilen verilerin çoğunlukla veri öznesinin rızası ile ve hatta kendisi tarafından yayımlandığı göz önünde bulundurulduğunda; unutulma hakkının sosyal medya uygulamalarında yer alan kişisel veriler açısından ayrıca önem arz ettiği ifade edilebilir. Zira geleneksel “kişisel verilerin korunması” sistemlerinde ilgili verinin “kişinin rızası” ile işlenmiş olması, verinin yayımlanmaya devam etmesine ilişkin bir hukuka uygunluk sebebi sayılabilecek ve kişinin ilgili verinin tamamen kaldırılmasına ilişkin taleplerini sınırlayabilecektir.

Hâlbuki yukarıda da değinildiği gibi geleneksel anlayışın aksine, bir kişisel verinin unutulma hakkının konusunu oluşturabilmesi için hukuka aykırı bir şekilde elde edilmiş ve ilgili verinin işlenmesine hukuka aykırı olarak başlanmış olması gibi bir

²¹² Danah M. Boyd ve Nicole B. Ellison, '**Social Network Sites: Definition, History, And Scholarship**' (2007) 13 Journal of Computer-Mediated Communication, s.211.

Jonathan Obar ve Steven S. Wildman, '**Social media definition and the governance challenge: An introduction to the special issue**'. (2015) 39 Telecommunications Policy, s.749.

²¹³ C.Yavuz, 2018, s. 130.

zorunluluk bulunmamaktadır. Bu çerçevede kişilerin işlenmesine/yayımlanmasına onay verdikleri ve hatta bizzat kendileri tarafından paylaşılan kişisel veriler de unutulma hakkının konusunu oluşturabilecektir. Dolayısıyla ifade etmek gerekir ki sosyal medya platformlarında yer alan bilgiler, bu çalışmada belirtilen diğer kriterler saklı kalmak kaydıyla, unutulma hakkının konusunu oluşturabilecektir.

4. Suç ve Cezalara İlişkin Veriler

Bütün bunlara ek olarak, unutulma hakkının geleneksel olarak karşımıza çıktığı bir diğer yer de kişilerin ceza mahkûmiyetlerine dair verilerin işlenmesi ve yayımlanmasıdır.²¹⁴ Hatta daha da ileri giderek şunu belirtmek mümkündür ki esasen unutulma hakkının da temelinde yer alan “insanların geçmişlerinin esiri olmaması” düşüncesi çoğunlukla ceza mahkûmiyeti ve bu mahkûmiyet sonrasında kişiler hakkında tutulan kayıtlara ilişkin ortaya çıkmıştır. Bu minvalde; kişilerin ceza mahkûmiyetlerine ilişkin bilgi ve kayıtların ortadan kaldırılmasının, unutulma hakkına ilişkin ele aldığımız diğer hususlara göre daha uzun bir tarihi olduğu ifade edilebilir.²¹⁵

Bu bağlamda, öncelikle ceza ve mahkumiyete ilişkin kayıtların; kişinin ismi, resmi yahut belirlenebilir bir özelliğini içermesi halinde, yukarıda sunulan tanım gereği, kişisel veri olduğu ifade edilebilir. Dolayısıyla, diğer ölçütlere ve istisnalara ilişkin hususlar saklı kalmak kaydıyla, bu verilerin işlenmesi ve yayımlanması halinde unutulma hakkına konu olabilecekleri belirtilmelidir.

III. Hakkın Öznesi

A. Gerçek Kişiler

²¹⁴ J. Camposecco, 2017, s. 24.

²¹⁵ P.S. Castellano, 2012, s. 15.

Öncelikle, 1948 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 1'inci maddesine atıfla²¹⁶, gerçek kişilerin insan haklarının öznesi olduğu rahatlıkla ifade edilebilecektir. Bu anlamda gerçek kişilerin unutulma hakkının öznesi olabileceği konusunda herhangi bir çekince bulunmamaktadır.²¹⁷ AB Genel Veri Koruma Tüzüğü'nde yer alan düzenlemenin de bu hususa koşut olarak yapıldığı görülmektedir. Zira tüzüğün kapsamını belirleyen birinci maddesinin birinci fıkrasında, Tüzük'te yer verilen hususların gerçek kişileri kapsadığı ifade edilmektedir.²¹⁸

Bunun yanında veri öznesinin, hakkın uygulanması açısından ayrıca bir önem arz ettiği bazı durumları tespit etmek de mümkündür. Bu kapsamda, özellikle çocuklara ve kamuya mal olmuş kişilere ilişkin özellik gösteren bazı hususlar bu çalışmanın müteakip bölümlerinde inceleme konusu yapılacaktır.

B. Ölüler

Unutulma hakkının öznesinin tespiti kapsamında, ölülere ilişkin bilgilerin unutulma hakkı kapsamında mütalaa edilip edilemeyeceği ve kişinin ölümünden sonra, “unutulma hakkı” kapsamında bir talepte bulunulup bulunulamayacağı konusu incelemeye değerdir. Zira, Türk hukukundaki duruma benzer biçimde²¹⁹, birçok hukuk sisteminde kişilik ölüm ile birlikte sona erer. Kişiliğin sona ermesi ile birlikte ise artık haklara ve borçlara ehil olmak mümkün değildir.

Öncelikle ifade etmek gerekir ki, esas olarak ölen kişiye ait olmakla birlikte, söz konusu bilginin yaşayan kişiler ile de bağdaştırılabilir olması durumunda, ölülere ilişkin

²¹⁶ **İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi** (10 Aralık 1948) BMGK Res 217 A (III) m.1.

²¹⁷ C. Yavuz, 2018, s. 45.

²¹⁸ Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü, 2016 m.1/1.

²¹⁹ 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (2001, Türkiye) m. 28.

bilgiler unutulma hakkının konusunu oluşturabilecektir.²²⁰ Örneğin ölen bir kadının hemofili hastası olduğuna ilişkin bir bilgi, bahse konu kişinin bir yaşayan bir oğlunun olması durumunda unutulma hakkının konusunu oluşturabilecektir.²²¹ Zira esasen ölen kadına ilişkin bu bilgi, hemofili hastalığının X kromozomu ile aktarıldığı da göz önünde bulundurulduğunda, oğlunun da hemofili hastası olduğuna işaret eder. Ancak böyle bir durumda da hakkın öznesinin ölen kişi değil, yaşayan ve hakkındaki veri işlenen kişi olduğunu belirtmek gerekir.

Bunun yanında, yaşayan herhangi bir kişi ile bağdaştırılamayacak bilgilerin unutulma hakkının konusunu oluşturup oluşturamayacağı hususu doktrin ve içtihatla tartışmalıdır. Bu hususta öncelikte, AB tarafından unutulma hakkının düzenlendiği Genel Veri Koruma Tüzüğü incelenecek olursa, Tüzük ile ihdas edilen korumanın yalnızca yaşayan kişiler için olduğu ifade edilmelidir. Zira Tüzüğün gerekçesinde ölen kişilere ait bilgilerin tüzük kapsamında mütalaa edilmediği, taraf devletlerin ölen kişilerin verilerine ilişkin düzenleme yapabilecekleri ifade edilmiştir.²²² Dolayısıyla, ölümler hakkındaki bilgiler kapsamında Tüzük'te düzenlenmiş unutulma hakkından, en azından bu düzenlemenin hükümleri dolayısıyla, yararlanılması mümkün gözükmemektedir.

AB Genel Veri Koruma Tüzüğüne ek olarak; unutulma hakkı ile korunan hukuki menfaatin; özel hayatın gizliliği, kişinin manevi varlığı ile kişisel verilerin bireyin inisiyatif sahibi olduğu şekilde korunması olarak sıralandığı değerlendirildiğinde, bu hususların ancak yaşayan kişiler tarafından faydalanabileceği ifade edilmelidir. Bu noktada, özellikle özel hayatın gizliliğinin *post-mortem* olarak korunması hususu

²²⁰ Madde 29 Çalışma Grubu, '**Kişisel Veri Kavramına İlişkin 4/2007 sayılı Görüş**' (Avrupa Birliği 2007) s.22.

²²¹ *ibid.*

²²² Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü, 2016 Gerekçe-27.

doktrinde tartışılmakla birlikte, henüz bu hususta yapılmış bir düzenleme yahut yerleşmiş bir uygulama bulunmamaktadır.

Ölölere ilişkin verilerin işlenmesinin yayımlanmasının engellenmesi mümkün olduğu ve hatta bazı hukuk sistemlerinde uygulama alanı bulduđu²²³ ifade edilebilirse de bu talep ve işlemlerin unutulma hakkının işletilmesi neticesinde hayata geçirildiğini söylemek güçtür. Bu gerekçeler ile ölölere ait verilerin “unutulması” noktasında, bu çalışmanın konusunu oluşturmayan, birtakım başka haklardan söz edilebilecekse bile bahse konu verilerin unutulma hakkı kapsamında mütalaa edilmesi mümkün gözükmemektedir.

C. Tüzel Kişiler

Unutulma hakkının öznesinin belirlenmesine ilişkin olarak, üzerine durulması gereken diğer bir husus da tüzel kişilerin unutulma hakkının öznesi olarak sayılıp sayılamayacağıdır. Konuya ilişkin görüşlerin ortaya konulmasından önce belirtmek gerekir ki tüzel kişilerin temel hak ve özgürlüklerden faydalanmasına ilişkin farklı sistemlerde farklı uygulamalar bulunmakta ve doktrinde farklı görüşler dile getirilmektedir. Dolayısıyla tüzel kişilerin unutulma hakkından faydalanıp faydalanamayacağı hususuna ilişkin herkesin üzerinde uzlaştığı bir sonuç bulunmamaktadır.²²⁴

Öncelikle, bu çalışmada sıkça anılan ve unutulma hakkının açıkça ve uygulanabilir olarak düzenlendiği tek metin olan AB Veri Koruma Tüzüğü ele

²²³ O. Değirmenci, 2018, s. 156.

²²⁴ C. Yavuz, 2018, s. 46.

alındığında, Tüzük'ün 1'inci maddesinde, Tüzük'te yer alan düzenlemelerin kapsamının “gerçek kişi”lerle sınırlandırıldığı görülmektedir.²²⁵ Dolayısıyla, tüzel kişilerin Tüzük'te düzenlenmiş unutulma hakkından, en azından bu düzenlemenin hükümleri dolayısıyla yararlanmaları mümkün gözükmemektedir.

Yine bu çerçevede, ABAD tarafından verilen “Google” kararında, bu konuda ayrıca bir değerlendirme bulunmuyor olsa da, Veri Koruma Direktifi hükümlerinin ancak gerçek kişilere koruma sağlayacağına ilişkin bir takım tespitler bulunmaktadır.²²⁶

Bununla birlikte, tüzel kişilerin unutulma hakkından yararlanabilmeleri açısından yürütülen tartışmaların ve bu konudaki düzenlemeler ile yargı kararlarının sınırlı olduğu söylenebilirse bile, unutulma hakkı ile de ilişkili olan “özel hayatın gizliliği” ve “kişisel verilerin korunması” menfaatlerinin tüzel kişiler açısından korunabilir olup olmadığı hususuna ilişkin tartışmalar oldukça fazladır.²²⁷

Bu çerçevede, bu husustaki tartışmaların unutulma hakkı açısından da önem arz ettiği düşünülmektedir. Bu anlamda unutulma hakkının nitelik itibarıyla tüzel kişilere de bir koruma sağlayıp sağlamayacağının incelenmesi için unutulma hakkı tarafından korunan hukuki menfaat ve unutulma hakkının yakından ilişkili olduğu bazı hak ve özgürlüklere değinilmesi uygun bir yöntem olacaktır.²²⁸

Bu tartışmalar kapmsamında ise, 1982 Anayasası ve Türk Anayasa Mahkemesi tarafından konuyu ele alınış biçiminin aydınlatıcı olduğunu ifade etmek mümkündür.

²²⁵ Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü, 2016 m.1, Gerekçe-14.

²²⁶ *Google Spain ve Google v AEPD ve Mario Costeja Gonzalez*, 2014, para.27, 32, 53, 58, 66.

²²⁷ T. Soysal, 2019, s. 368.; Elizabeth Pollman, 'A Corporate Right To Privacy' (2014) 99 Minnesota Law Review, s.28.

²²⁸ C. Yavuz, 2018, s. 48.

Anayasa Mahkemesi, 2014 yılında norm denetimi kapsamında verdiği bir kararında, aşağıdaki ifadelerle tüzel kişilerin Anayasa'nın 20. Maddesinde düzenlenmiş "kişisel verilerin korunması hakkı"na sahip olduğu sonucuna varmıştır:

"Anayasa'nın 20. maddesinde kişisel verilerin kişi bakımından korunma alanının gerçek kişiler ya da tüzel kişileri veya her ikisini içine alıp almadığı konusunda bir açıklık bulunmamaktadır. Maddenin gerekçesinde de buna ilişkin bir değerlendirme yoktur. Her ne kadar Anayasa'nın 20. maddesinde daha ziyade gerçek kişilerin özel hayatı ve bu bağlamda gerçek kişilere ilişkin kişisel verilerin korunma altında bulundurulduğu ileri sürülebilir ise de madde metninde kişisel verilerle ilgili olarak "herkes" tabirinin kullanılması dikkate alındığında, tüzel kişilere ilişkin verilerin de 20. madde kapsamında değerlendirilmesi gerekeceği açıktır. (...)

*Elektronik haberleşme sektöründe kişisel bilgilerin işlenmesi ve gizliliğinin korunması" hakkında 12.7.2002 gün ve 2002/58/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi'nde, yalnızca elektronik haberleşme sektörüne ilişkin olarak, hem gerçek kişilerin hem de tüzel kişilerin veri sahibi kabul edileceğinin ifade edilmesi; gerekse son yıllarda kabul edilen bazı ülke kanunlarında tüzel kişilerin de kişisel verilerin korunma alanına dâhil edilmesi bir bütün olarak dikkate alındığında, Avrupa ve Dünyadaki gelişimin kişisel verilerin korunmasında tüzel kişilerin de kapsamda yer alması gerektiği yönünde olduğu görülmektedir."*²²⁹

Sonuç olarak, Anayasa Mahkemesi tarafından ortaya konulan hususlara koşut olarak, unutulma hakkının yukarıda da sunulduğu üzere olarak sunulacağı üzere "mahremiyet" olarak karakterize edilebilecek bir menfaatten fazlasını koruduğu göz

²²⁹ AYM, 2013/84 E. 2014/183 K. 4.12.2014, para.IV-1.

önünde bulundurularak; tüzel kişilerin de unutulma hakkından yararlanabileceğini ifade etmek gerekir.²³⁰

IV. Devletlerin ve Üçüncü Kişilerin Yükümlülükleri

Gelişen insan hakları doktrini çerçevesinde; insan haklarının korunması bağlamında devletin ve üçüncü kişilerin sorumluluklarının da değiştiğini belirtmek gerekir. Daha detaylı bir anlatımla, özellikle kişisel ve siyasal haklar bakımından geleneksel olarak söz konusu olan “müdahalede bulunmama” sorumluluğuna, pozitif birtakım yükümlülükler eklendiği ve bu kapsamda devletlerin insan haklarının üçüncü kişiler tarafından ihlal edilmemesini için gerekli tedbirleri almakla da yükümlü olduğu ifade edilebilir.²³¹ Bu kapsamda, BM İnsan Hakları Komitesinin; Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesinde yer alan özel hayatın gizliliği hakkının devletlere tahmil ettiği sorumluluklarına ilişkin tespitlerinin önem arz ettiği düşünülmektedir. BM İnsan Hakları Komitesi; bu sorumlulukları sıraladığı Genel Yorum 16’da; devletlerin özel yaşamın gizliliğine hukuka aykırı ve keyfi olarak müdahale etmemenin yanında;²³² devlet ve üçüncü kişiler tarafından bu hakka yapılacak müdahalelerin önlenmesi konusunda etkili tedbirler almakla da yükümlü olduğunu belirtmiştir.²³³

Ayrıca AIHS sisteminde de; AIHM tarafından geliştirilen içtihatta, sözleşmenin 8’inci maddesinde düzenlenen ve yukarıda unutulma hakkının korunması konusunda da

²³⁰ C. Yavuz, 2018, s. 51.

²³¹ G. A. Öncü, 2019, s. 6-7.

²³² CCPR General Comment No. 16: Article 17 (Right to Privacy), The Right to Respect of Privacy, Family, Home and Correspondence, and Protection of Honour and Reputation, m.2.

²³³ ibid, m.1,17.

önem arz ettiği ortaya konulan özel yaşamın gizliliği hakkının negatif yükümlülüklerin yanı sıra devletlere birtakım pozitif yükümlülükler yüklediği ifade edilmiştir. AİHM negatif ve pozitif yükümlülüklerle ilişkin kesin bir liste sunmaktan kaçınmakla birlikte²³⁴; çeşitli kararlarında devletlerin; gerekli yasal düzenlemeleri yapmak, etkin bir denetim ve kontrol mekanizması geliştirmek, gerekli durumlarda etkin bir soruşturma ve yargılama yapmak ve özenli davranmak yükümlülüğü altında olduğunu belirtmiştir.²³⁵ Hatta bunlara ek olarak; AİHM yatay etki teorisi kapsamında, kişiler arası ilişkiler neticesinde de özel yaşamın gizliliği hakkının ihlal edilmemesi konusunda gerekli tedbirleri almanın da devletlerin sorumluluğunda olduğunu belirtmektedir.²³⁶

Bu hakkın devletlere tahmil ettiği sorumluluklara ek olarak; kişisel verilerin işlenmesi/saklanması ile ilgili hususlarda üçüncü kişilerin de bir takım sorumlulukları olduğu ifade edilmelidir. Dolayısıyla, unutulma hakkı açısından da aşağıda sunulacak çerçevede, üçüncü kişilerin de birtakım sorumluluklara sahip olduğu ifade edilmelidir. Bu çerçevede AB Genel Veri Koruma Tüzüğü incelendiğinde; veri işleme faaliyetleri içerisinde bulunabilecek veri sorumluları²³⁷ ve veri işleyicilere²³⁸ bazı sorumlulukların tahmil edildiği ve tanımları gereği bu kişilerin gerçek/tüzel özel hukuk kişileri

²³⁴ *Jaggi v. Switzerland* [2006] Başvuru Nu.: 58757/00 (AİHM) para.33.

²³⁵ G. A. Öncü, 2019, s. 7-8.

²³⁶ *Jaggi v. Switzerland*, 2006, para.33.

²³⁷ “kişisel verilerin işlenmesine ilişkin amaçlar ve yöntemleri belirleyen gerçek veya tüzel kişi, kamu kuruluşu, kurumu veya diğer (...) organ (lar)” bkz. Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü, 2016, m.4/7.

²³⁸ “veri sorumlusu adına kişisel verileri işleyen bir gerçek ya da tüzel kişi, kamu kuruluşu, kurumu veya diğer (...) organ (lar)” bkz. Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü, 2016 m.4/8.

olabilecekleri görülmektedir.²³⁹ Bu bağlamda, veri sorumlusu ve veri işleyicisinin, unutulma hakkı kapsamında da birtakım sorumluluklara sahip olduğu ifade edilebilir. Tüzük’ün unutulma hakkının düzenlendiği 17’nci maddesine; veri sorumlusunun unutulma hakkı kapsamında mütalaa edilecek kişisel verileri, veri öznesinin talebi halinde herhangi bir gecikmeye mahal vermeksizin silme yükümlülüğü bulunduğunu hüküm altına alınmıştır.²⁴⁰

Benzer şekilde, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun “kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hâle getirilmesi”ne ilişkin 7’nci maddesinde veri sorumlularının sorumluluklarına ilişkin aşağıdaki düzenleme yer almaktadır.

“Bu Kanun ve ilgili diğer kanun hükümlerine uygun olarak işlenmiş olmasına rağmen, işlenmesini gerektiren sebeplerin ortadan kalkması hâlinde kişisel veriler resen veya ilgili kişinin talebi üzerine veri sorumlusu tarafından silinir, yok edilir veya anonim hâle getirilir.”

Sonuç olarak; kişisel verileri veri sorumlusu sıfatı ile işleyen bütün kişilerin, veri öznesinden söz konusu verilere ilişkin “unutulma” taleplerini almaları halinde, gerekli diğer şartların da sağlanması durumunda, hak ihlalinin önleyecek işlemleri yapmakla yükümlü olduğu ifade edilebilir.

²³⁹ Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü, 2016, Bölüm IV.

²⁴⁰ ibid, m.17.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UNUTULMA HAKKININ KORUNMASI

Unutulma hakkının korunmasına ilişkin birtakım belirlemeler yapmanın ve bu hakkın korunması konusunda geliştirilebilecek mekanizmaların ele alınmasının da hakkın teorik çerçevesini belirlemek açısından önem arz ettiği düşünülmektedir. Bu kapsamda, çalışmanın bu bölümünde unutulma hakkı kapsamında öne sürülebilecek talepler, koruma mekanizmaları, unutulma hakkına ilişkin taleplerin değerlendirilmesinde göz önünde bulundurulacak ölçütler ile unutulma hakkının diğer hak ve özgürlükler karşısındaki durumuna yer verilecektir.

I. Unutulma Hakkının Korunmasına İlişkin Mekanizmalar

Unutulma hakkının korunmasına ilişkin mekanizmalar incelenmeden önce; hem unutulma hakkına ilişkin çok yüksek miktarda talebi değerlendirmeye, hem de bu talepleri değerlendirirken, “durum bazında” bir değerlendirme yapmaya imkan sağlayacak bir sistemin teşkilinin kolay olmadığı ifade edilmelidir. Zira Mayıs 2014 ile Mayıs 2019 arasında yalnızca Google’a 801.977 başvuru ile 3.126.203 tane URL’nin dizinden kaldırılması talebi iletilmiştir.²⁴¹ Özellikle iletilen talep sayısında yıllara sâri olarak artan bir eğilim olduğu değerlendirildiğinde²⁴², bu taleplerin etkin bir şekilde değerlendirilmesinin çok kolay olmadığını söylemek mümkündür.

Bunun yanında, hakkın korunmasına ilişkin yeknesak bir sistemden bahsetmek de mümkün değildir. Yukarıda da ifade edildiği gibi, Avrupa Birliği sınırları dışında,

²⁴¹ Google Inc., 2019.

²⁴² Google Inc., 2019.

unutulma hakkının korunması için, en azından bu isimle²⁴³, bir sistem öngörölmüş değildir. Bu sebeple, yazılı ve bağlayıcı bir hukuk kuralına dayanan, Avrupa Birliği sisteminin inceleme konusunun yapılması bu çalışma açısından daha aydınlatıcı olacaktır. Bunun yanında, ölkemizde de 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu tarafından oluşturulan koruma mekanizmasının da çalışmanın bu bölümü açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu çerçevede; AB nezdinde kurulan koruma mekanizmaları incelendiğinde; AB Genel Veri Koruma Tüzüğü ve AB Temel Haklar Bildirgesi vasıtasıyla yeknesak bir uygulama ortaya konulmaya çaba sarfedildiği belirtilebilir.²⁴⁴ Bahse konu koruma sisteminin; veri sorumlusuna başvuru, bağımsız denetleyici kuruma başvuru, yargı makamlarına başvurudan oluşan karma bir nitelik arz ettiği ifade edilmelidir.

Benzer şekilde 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun da veri sorumlusuna başvuru, Kişisel Verileri Koruma Kurulu'na başvuru ve nihayet yargı makamlarına başvurudan oluşan benzer bir karma koruma mekanizması öngördüğünü ifade etmek mümkündür. Ulusal ölçekteki bu başvuru mekanizmalarının sonuç vermemesi halinde ise, diğer temel hak ve özgürlüklerde olduğu gibi Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulması ve sonrasında uluslararası koruma mekanizmalarına başvuru yapılması mümkündür.

Bu kapsamda, çalışmanın bu bölümünde sunmak üzere; veri sorumlusuna başvuru, bağımsız denetleyici kuruma başvuru, yargısal koruma mekanizmaları inceleme

²⁴³ M. Weston, 2017, s.32.

²⁴⁴ European Union, 'Data Protection In The EU' (*European Commission - European Commission*, 2020) <https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/data-protection-eu_en#national-data-protection-authorities> son erişim tarihi 16 Şubat 2020.

konusu yapılacak, diğerk hak ve özgürlüklerin korunmasından farklı bir nitelik arz etmeyen uluslararası koruma mekanizmaları ayrıca ele alınmayacaktır.

A. Veri Sorumlusuna Başvuru

Koruma mekanizmaları kapsamında ele alınabilecek ilk kurum hem AB sisteminde hem de Türk hukukunda kendine yer bulan “veri sorumlusuna başvuru” kurumudur. Bu koruma usulünde veri kontrolörlerinin verilerini işledikleri kişilerin başvurusu ile iddia edilen hukuka aykırılıkları gönüllü olarak gidermeleri öngörülmüştür.

Bu koruma mekanizması ile hacimli başvuru sayısının azaltılması ve devletin bu husustaki yükü veri işleyenler ile paylaşması amaçlanmaktadır.²⁴⁵ Konuya ilişkin istatistikler incelendiğinde, başvuru usulünün hem ağır başvuru yükünün hafifletilmesinde hem de kişileri uzun usul işlemlerinden kurtatmak noktasında fayda sağladığı ifade edilebilir. Zira arama motoru Google’ın yayımladığı raporlara göre, Google 25.04.2014-16.02.2020 tarihleri arasında aldığı içerik kaldırma taleplerinden %46,2’si (1.395.799 adet) hakkında olumlu değerlendirmede bulunmuş ve talep edilen içerik kaldırma işlemini yapmıştır.²⁴⁶

“Veri sorumlusuna başvuru” mekanizmasında, koruma süreci veri öznesi kişilerin veriyi işleyenlere yapacağı bir başvuru ile başlamaktadır. Bu başvuruda bireylerden talebe konu veriyi/bilgiyi belirtmeleri ve ilgili verinin unutulma hakkının konusunu oluşturmasına ilişkin sebepleri açıklamaları beklenmektedir.²⁴⁷ Bahse konu başvuruya ilişkin şekil ve yeterlilik şartlarını tüketici olarak saymak mümkün yahut yararlı olmasa

²⁴⁵ J. Camposecco, 2017, s.21.

²⁴⁶ Google Inc.,2019:

²⁴⁷ Madde 29 Çalışma Grubu, 2014, s.7.

da çeşitli arama motorları tarafından geliştirilen talep formlarına rastlamak mümkündür.²⁴⁸

Başvuruyu müteakip ilgili veri sorumlusu talebin yerinde olduğu değerlendirirse talep çerçevesinde ilgili veriyi silecek, anonim hale getirecek, arama sonuçlarından çıkaracak yahut öngörülen diğer önlemleri alacaktır. Bununla birlikte, başvuru neticesinde kişinin talebinin reddedilmesi halinde, veri sorumlusundan talep sahibi kişiye değerlendirme sürecini ve ret sebeplerini açıklaması ve müteakip başvuru/kanun yollarını işaret etmesi beklenmektedir.²⁴⁹

Konuya ilişkin düzenlemeler incelendiğinde, yukarıda da değinildiği gibi, “veri sorumlusuna başvuru” mekanizmasının hem AB hem de Türk hukuku tarafından benimsenmiş olduğu görülmektedir. Öyle ki, bu mekanizmaya AB Veri Koruma Tüzüğü’nün 3’üncü bölümünde yer verilmiş olup; Tüzük’ün 16’nci maddesinde düzeltme hakkına ilişkin²⁵⁰, 17’nci maddesinde unutulma hakkına ilişkin²⁵¹, 18’inci maddesinde ise veri işlemenin kısıtlanmasına ilişkin²⁵² başvuru hakkı düzenlenmiştir. Tüzük tarafından

²⁴⁸ Google, 'EU Privacy Removal' (Google.com, 2020)

<https://www.google.com/webmasters/tools/legal-removal-request?complaint_type=rtbf&hl=en&rd=1&pli=1> son erişim tarihi 16 Şubat 2020.

Bing, 'Bing - Request Form To Block Search Results In Europe' (Bing.com)

<<https://www.bing.com/webmaster/tools/eu-privacy-request>> son erişim tarihi 30 Ekim 2019.

²⁴⁹ Madde 29 Çalışma Grubu, 2014, s. 7.; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (2016) m.13/3; Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü, 2016 m. 12.

²⁵⁰ Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü, 2016, m. 16.

²⁵¹ Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü, 2016, m. 17.

²⁵² Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü, 2016, m. 18.

öngörülen mekanizmada, veri sorumlularının her bir talep için “herhangi bir gecikmeye mahal vermeksizin” hareket etme yükümlülüğü bulunmaktadır.

Yine benzer şekide; 6698 sayılı KVKK’nın 13’üncü maddesinde de kişilerin “*Kanunun uygulanmasıyla ilgili taleplerini yazılı olarak veya Kurulun belirleyeceği diğer yöntemlerle veri sorumlusuna*”²⁵³ ileteceği hüküm altına alınmış ve AB sisteminden farklı olarak bahse konu müracaat Kişisel Verileri Koruma Kurulu’na yapılacak başvuru için bir önşart olarak kabul edilmiştir.²⁵⁴ Başvuruyu müteakiben veri sorumlusunun “*başvuruda yer alan talepleri, talebin niteliğine göre en kısa sürede ve en geç otuz gün içinde*”²⁵⁵ sonuçlandıracağı ve sonuç hakkında yazılı veya elektronik ortamda veri sahibine bilgi vereceği hüküm altına alınmıştır.

Bununla birlikte, bireylerin haklarının hayata geçirilmesi için kontrol ve karar verme görev ve sorumluluğunun bütünüyle özel kişi/kuruluşlara bırakılması doktrinde eleştiri konusu yapılmıştır.²⁵⁶ Doktrinde bu hususa ilişkin olarak; faaliyetlerini kar amacı ve kar odaklı sürdüren özel şirketlerden/kişilerden insanların temel hak ve özgürlüklerine ilişkin dürüst bir biçimde işlem yapacaklarını beklemenin gerçekçi olmadığı, farklı özel şirketler tarafından yapılan değerlendirmelerin farklılıklar arz edip hukuki güvenliği zedeleyebileceği ve demokratik hesap verilebilirlik açısından kamuya karşı bir sorumluluğu bulunmayan özel şirketler/kişiler tarafından yürütülen süreçlerin şeffaf olmayabileceği dile getirilmiştir.²⁵⁷

²⁵³ 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (2016) m.13/1.

²⁵⁴ 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (2016) m.14.

²⁵⁵ 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (2016) m.13/2

²⁵⁶ J. Camposecco, 2017, s. 20-21.

²⁵⁷ J. Camposecco, 2017, s.20-21.

Bu sebeple, her ne kadar “veri sorumlusuna başvuru” sistemi çok sayıda başvurunun etkin ve hızlı bir şekilde işlem görmesini sağlamakta ise de; sistemin veri kontrolörlerinin şeffaflık ve hesap verilebilirlik bağlamında hareket etmelerini sağlayacak tedbirler²⁵⁸ ve devlet otoritesini içeren diğer bir takım mekanizmalar ile desteklenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmalıdır.²⁵⁹

B. Bağımsız Denetleyici Kuruma Başvuru

Veri sorumluları tarafından yapılacak değerlendirmeler öncesinde/sonrasında; hukuki güvenlik, hesap verilebilirlik ve şeffaflığın sağlanması için yukarıda da belirtildiği gibi unutulma hakkına ilişkin konuya başvuruların/itirazların devlet otoritesini havi kurumlar tarafından incelenmesi bir gerekliliktir.²⁶⁰ Kaldı ki çalışmanın ilgili bölümünde de ele alındığı gibi; unutulma hakkı kapsamında etkin bir denetim ve kontrol mekanizması geliştirmek de devletlerin sorumluluğu kapsamındaki hususlardandır.²⁶¹

Bu kapsamda; özellikle kişisel verilerin korunması alanında en sık karşılaşılan mekanizmalardan biri de ilgili başvuru ve itirazların bağımsız bir kamu otoritesi tarafından incelenmesidir.²⁶² Hem veri sahibi hem de veri sorumlusu/yayımcı tarafından iştirak edilecek²⁶³ bu koruma mekanizması vasıtasıyla, veri sahipleri ile veri sorumluları

²⁵⁸ ibid s.39.

²⁵⁹ ibid.

²⁶⁰ ibid.

²⁶¹ G. A. Öncü, 2019, s. 7-8.

²⁶² Google Danışma Kurulu, 'Report on the Right to be Forgotten' (Google 2015) s. 36.

²⁶³ ibid.

arasındaki uyuşmazlıkların tarafsız ve konu üzerinde yeterli uzmanlığa sahip bir kamu otoritesi tarafından hızla çözülmesi amaçlanmaktadır.²⁶⁴

Bu mekanizmaya, AB Veri Koruma Tüzüğü'nde de yer verildiğini görmek mümkündür. Şöyle ki AB Temel Haklar Bildirgesi'nin 8'inci maddesi ile Tüzük'ün 6'ncı bölümü uyarınca, her üye devlette bir bağımsız denetim otoritesi teşkil edilmiş olup, Tüzük'ün 77'nci maddesinde ise herkesin Tüzük'te yer alan haklarına ilişkin olarak bir denetim makamına başvuru hakkı tanınmıştır.

Bu düzenleme ile paralel olarak, 6698 sayılı KVKK'da da benzer bir mekanizma öngörülmüştür. Kanun'un 14'üncü maddesinde “(Veri sorumlusuna yapılan) başvurunun reddedilmesi, verilen cevabın yetersiz bulunması veya süresinde başvuruya cevap verilmemesi hâllerinde; ilgili kişi, veri sorumlusunun (Kişisel Verileri Koruma Kuruluna) şikâyetinde bulunabileceği” hüküm altına alınmıştır.

Sonuç olarak, unutulma hakkına ilişkin taleplerin bağımsız kamu otoriteleri tarafından incelenmesinin, yukarıda belirtilen hızlı karar alma ihtiyacına katkıda bulunabileceği, başvuruların uzman bir kuruluş tarafından incelenmesinin sürecin etkinliğine katkı sağlayabileceği, denetleyici kuruluşlar tarafından ortaya konulan ilke ve kararların “veri sorumlusuna başvuru” usulünde ortaya konulan hukuki güvenlik ihtiyacını giderebileceği düşünülmektedir.

C. Yargısal Koruma

Veri sorumlusuna başvuru ve denetleyici kuruluşlar nezdindeki incelemelerin dışında, konuya ilişkin uyuşmazlıkların ve unutulma hakkı ihlallerinin nihayet yargı makamlarının yetki sahasına gireceğine ilişkin şüphe yoktur. Zira yukarıda da

²⁶⁴ ibid.

vurgulandığı üzere gerekli durumlarda etkin bir soruşturma ve yargılama yapmak²⁶⁵ da devletin unutulma hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülüklerinden birisidir. Temel hak ve özgürlüklerin yargısal makamlar aracılığıyla korunmasına ilişkin detaylar bu çalışmanın kapsamı dışında kaldığı gözetilerek, bu hususta diğer temel hak ve özgürlükler gibi unutulma hakkının da yargı makamları önünde korunabileceğini ifade etmekle yetinilmesi uygun olacaktır.

II. Unutulma Hakkının Uygulanış Biçimleri

Burada, öncelikle ifade etmek gerekir ki, unutulma hakkının korunması zorunlu olarak ilgili veriye erişim imkânının tamamen kaldırılmasını gerektirmemektedir. Bu kapsamda, unutulma hakkının ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğü ile çatışan niteliği gereği, hem unutulma hakkının koruduğu hukuki değeri koruyan, hem de ifade ve basın özgürlüğü açısından sınırlı bir müdahale teşkil eden çeşitli hareket tarzlarının olduğunu söylemek mümkündür.²⁶⁶ Bu kapsamda; unutulma hakkının konusunu oluşturan bilginin doğrudan doğruya kaldırılması ile birlikte, bilginin anonimleştirilmesi, indekslerden silinmesi, söz konusu bilgi ile birlikte ek açıklama yahut çekincelere yer verilmesi yahut bilgiye erişimin kısıtlanması uygulanabilecek çeşitli hareket tarzlarıdır.²⁶⁷

A. Silme

Bu kapsamda, unutulma hakkının vücut vereceği uygulamalarda belki de ilk ele alınması gereken “silme”dir. Silme ilgili verinin, “hiçbir şekilde erişilemez ve tekrar

²⁶⁵ G. A. Öncü, 2019, s. 7-8.

²⁶⁶ E. Sözüer, 2017, s. 4.

²⁶⁷ E. Sözüer, 2017, s. 31.

kullanılmaz hale getirilmesi işlemidir.”²⁶⁸ Burada ilgili verinin silindikten sonra teknolojik imkânlar kullanılarak geri getirilememesi yahut nüfuz edilememesi hususunun önem arz ettiği ifade edilebilir. Bu kapsamda alınacak tedbirler ilgili verinin işlendiği/yayımlandığı ortama göre değişebilecek olmakla birlikte, sabit mürekkep kullanılması, kaydı fiziksel olarak yok etme, uygun yazılımların kullanılarak silme işleminin yapılması gibi yöntemlerin kullanılabileceği ifade edilebilir.²⁶⁹

B. Deindeksleme

Yukarıda ifade edildiği gibi unutulma hakkına konu bilginin silinmesinin yanında, bireylerin bu haktan yararlanmasını sağlayacak başka birtakım uygulamalara da rastlamak mümkündür. Bu uygulamalardan biri de “deindeksleme” yahut “verinin arama sonuçlarından kaldırılması” olup bu hareket tarzı ABAD’ın yukarıda sunulan “Google kararı” ile gündeme gelmiştir.

Bu hareket tarzında, internette kişi ile ilgili yayımlanan ve unutulma hakkının konusunu oluşturan veri erişilebilir halde bulunmasına karşın; söz konusu veri, arama motorlarının ilgili kişiye ilişkin aramalarda önerdiği sonuçlar arasından çıkarılmaktadır.²⁷⁰ Dolayısıyla ilgili veri teknik olarak ulaşılabilir durumda olmasına karşın veriye ulaşım zorlaştırılmaktadır.²⁷¹ Yani Google Şirketinin Baş Hukuk Danışmanı David Drummond tarafından yapılan benzetmeden nakledersek, kitap kütüphanede

²⁶⁸ Kişisel Verileri Koruma Kurumu, '**Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Rehberi**' (KVKK 2017) s.6.

²⁶⁹ ibid, s.7-11.

²⁷⁰ J. Camposecco, 2017, s. 25.

²⁷¹ J. Camposecco, 2017, s. 25., Google Danışma Kurulu, 2015, s. 4.

bulunmaya devam etmektedir ancak kitabın ismi kütüphanenin katalog listesinden çıkarılmıştır.²⁷²

Burada vurgulanması gereken husus odur ki ilgili veri erişimden tamamen kaldırılmamakta veya ilgili arama motorlarının bütün arama sonuçlarından çıkarılmamakta olup yalnızca kişinin “adı”, “adı-soyadı” yahut “lakabı” ile yapılan aramaların sonuçlarından çıkarılmaktadır.²⁷³ Dolayısıyla “deindeksleme” ile oluşan müdahalenin verinin tamamen silinmesine nazaran daha ölçülü bir tedbir olduğu ifade edilmelidir.

C. Anonimleştirme

Unutulma hakkına konu olan yahut olabilecek kişisel verilerin anonimleştirilmesi de bireylerin bu konudaki menfaatlerine hizmet edebilecektir. Anonimleştirme, 6698 sayılı KVKK’nın 3’üncü maddesine atıfla, “*kişisel verilerin, başka verilerle eşleştirilerek dahi hiçbir surette kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiyle ilişkilendirilemeyecek hâle getirilmesi*”²⁷⁴ olarak tanımlanabilir.

Bir bilginin anonimleştirilmesi için; ilgili veriden kimlik/yer/zaman bilgilerinin çıkarılması yahut temsili değerler ile gösterilmesi, verilerin gruplandırılarak sunulması, verilerin daha geniş bir alanı işaret edecek şekilde işlenmesi/yayımlanması, işlenen/yayımlanan verilerden ilgili kişinin kimliğine ulaşmayı engelleyebilecek nitelikte

²⁷² David Drummond, 'We Need To Talk About The Right To Be Forgotten | David

Drummond' (the Guardian, 2014)

<<https://www.theguardian.com/commentisfree/2014/jul/10/right-to-be-forgotten-european-ruling-google-debate>> son erişim tarihi 02 Kasım 2019.

²⁷³ Madde 29 Çalışma Grubu, 2014, s. 2.

²⁷⁴ 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (2016) m.3-1 (b)

istatistiki tekniklerin kullanılması²⁷⁵ gibi araçların kullanılabileceğini ifade etmek mümkündür.

Bunula birlikte, sunulan tanımdan da anlaşılacağı gibi anonimleştirme, salt “rumuzlama” olarak ele alınmamalı ve özellikle gelişen teknolojik imkânlar göz önünde bulundurularak kişilere ait verilerin ait oldukları kişiler ile ilişkilendirilmemesi hususunda tedbirler alınmalıdır. Bu kapsamda, anonimleştirme işleminin yapılmasında isim, soy isim, doğum tarihi gibi veri öznesini doğrudan tanımlayan verilerin yanında; dolaylı olarak bir belirleme yapılmasına yol açacak hususların da göz önünde bulundurulması önem arz eder.²⁷⁶

D. Erişimin Kısıtlanması

Unutulma hakkının tesis edilmesi konusunda kullanılabilecek bir diğer hareket tarzı da söz konusu veriye olan erişimin belirli ölçütler dâhilinde sınırlandırılmak suretiyle toplumun bütünü tarafından erişimini engellemektir.²⁷⁷ Bu yöntemde ilgili veriye erişim tümüyle engellenmemekte ancak belirli meslek grupları yahut belirli maksatlar ile sınırlandırılmakta, böylelikle ilgili veriye toplumun bütünü tarafından erişilmesi ile oluşacak hak ihlalinin önüne geçilebilmektedir. Bununla birlikte veri bütünüyle ortadan kaldırılmadığı için veriye erişimi gerekli kılan toplumsal faydanın sağlanmasından da vazgeçilmemektedir.

²⁷⁵ W. Kuan Hon, Christopher Millard ve Ian Walden, 'The Problem Of 'Personal Data'

In Cloud Computing - What Information Is Regulated? The Cloud Of Unknowing, Part 1' (2011) 1 SSRN Electronic Journal, s.215

²⁷⁶ ibid.

²⁷⁷ J. Camposecco, 2017, s. 26.

Bu yöntem, özellikle unutulma hakkının konusu olan verilerin, çeşitli akademik/sanatsal amaçlar ile saklanması kamu yararı olan durumlarda gündeme gelebilecektir. Örneğin, esasen tüm toplumun öğrenmesi ile ilgili bireyin/bireylerin menfaatlerini ihlal edebilecek bir bilginin, bilimsel maksatlarla kullanılmasına ihtiyaç olan durumlarda, yalnızca bu bilimsel maksada hizmet edecek şekilde kullanıcıların erişimine açılması hem bireyin hem de toplumun bu husustaki faydasına hizmet edebilecek ve adil bir dengenin kurulması hususunda faydalı olabilecektir.

III. Unutulma Hakkına Dair Taleplerinin Değerlendirilmesine İlişkin Ölçütler

Unutulma hakkına ilişkin taleplerin değerlendirilmesi sürecinde, talep konusu bilginin unutulma hakkı kapsamında olup olmadığı değerlendirilirken bilginin aşağıda sunulan birtakım kriterleri sağlayıp sağlamadığı gözetilmektedir. Bunun yanında ilgili taleplerin değerlendirilmesi sürecinde, kaçınılmaz olarak, kişinin ilgili verinin kısıtlanması hususundaki menfaati ile diğer bir kişinin ilgili veriyi yayımlamaya devam etme/toplumun bahse konu veriyi öğrenmedeki menfaatinin dengelenmesi gerekmektedir.²⁷⁸

Çalışmanın bu bölümünde; AB Genel Veri Koruma Tüzüğü, AB Adalet Divanı'nın "Google" kararı başta olmak üzere AB tarafından unutulma hakkı konusunda yapılan çalışmalar ile konuya ilişkin içtihat incelenerek bahse konu kriterlerin tespit edilip sıralanmasına çalışılmıştır.

Bununla birlikte, çalışmanın bu bölümünde sıralanacak hususların, kesin ve her somut duruma uyacak bir ölçüt listesi olarak değil; her bir olayda söz konusu verinin unutulma hakkının konusunu oluşturup oluşturmayacağı konusundaki prensipleri ifade ettiği belirtilmelidir. Zira aşağıda da ele alınacağı gibi, unutulma hakkının uygulama alanı

²⁷⁸ Madde 29 Çalışma Grubu, 2014, s. 2.

bulup bulmayacağına ilişkin olarak hem bilgiye hem de veri öznesine ilişkin pek çok kriter bulunmakta olup her somut olayda bu kriterler bir bütün halinde ele alınmalıdır.²⁷⁹

Bu kapsamda, Türk Anayasa Mahkemesi'nin aşağıda da ele alınacak N.B.B. kararında bu hususu vurguladığını belirtmek bu kriterlerin ele alınış biçimini sunmak açısından faydalı olacaktır. Bahse konu kararda Anayasa Mahkemesi tarafından;

“(...) bir İnternet haberinin unutulma hakkı kapsamında İnternet'ten çıkarılabilmesi için yayının içeriği, yayında kaldığı süre, güncelliğini yitirme, tarihsel bir veri olarak kabul edilememe, kamu yararına katkısı (toplumsal açıdan haberin değeri, haberin geleceğe ışık tutan niteliği) habere konu kişinin siyasetçi veya ünlü olup olmadığı, haber veya makalenin konusu, bu bağlamda haberin olgusal gerçekler ya da değer yargısı içerip içermediği, halkın ilgili veriye yönelik ilgisi gibi hususların her somut olay açısından incelenmesi gerekmektedir.”²⁸⁰

Bu kapsamda, doktrin ve içtihatla bu hususta sıralanan kriterler; “bilgiye ilişkin olanlar” ve “veri öznesine ilişkin olanlar” olarak iki alt başlık altında incelemek mümkündür.

A. Bilgiye İlişkin Ölçütler

1. Kamu Yararı

Unutulma hakkının tanımında da yer verildiği üzere, kişilerin unutulma hakkı ile sağlanan korumadan faydalanması için, kendileri ile ilgili verinin işlenmesinde/yayımlanmasında kamunun üstün bir yararı bulunmamalıdır. Yani bir diğer ifade ile unutulma hakkı diğer bütün hak ve özgürlüklere üstün ve mutlak bir hak değildir ve özellikle kamunun bilgiye erişim hakkı, ifade ve basın özgürlükleri gibi bazı hak ve özgürlükler kapsamında bireyin ve toplumun menfaatlerinin dengelenmesi gerekir.

²⁷⁹ Von Hannover v Almany (No 2), 2012, para.109.

²⁸⁰ N.B.B. Başyurusu, 2016, para.50.

Dolayısıyla, belirli bir durumda unutulma hakkının uygulama alanı bulup bulamayacağının tespitine ilişkin olarak öncelikle, kamu yararının hangi durumlarda bireysel menfaatlere ağır bastığına ilişkin bir takım ölçütler sunulmalıdır. Ancak yukarıda da ifade edildiği gibi bu hususa ilişkin olarak her somut olaya uyacak bir ölçek ortaya koymak mümkün değildir.

Bununla birlikte, doktrin ve içtihat bu hususun tespiti ile ilgili her bir talepte uygulama alanı bulabilecek bazı temel ilkeleri tespit etmek mümkündür. Bu ilkelerin tespitinde, ifade ve basın hürriyetleri ile özel yaşamın gizliliği arasında denge kurulurken gözetilen prensiplerden de faydalanılabileceği ifade edilmelidir. Dolayısıyla, yeniden gündeme gelmesi çok da eski olmayan unutulma hakkının uygulanması konusunda, içtihat ve doktrinde önemli bir birikim bulunmaktadır.

Bu çerçevede; yönetsel, politik yahut toplumsal bir hususta yürütülen ve toplumsal faydaya ilişkin tartışmalara katkı sağlayan ifade ve yayınların unutulma hakkının kapsamında dışında olacağı belirtilmelidir.²⁸¹ Hangi yayınların “toplumsal yarar nitelikli tartışma” kapsamında mütalaa edilmesi gerektiği hususu ise somut olayın şartları çerçevesinde değerlendirilmelidir.²⁸²

Bununla birlikte, özellikle ifade/basin özgürlüğü ile özel hayatın gizliliğinin dengelenmesine ilişkin birçok kararında, AİHM tarafından geliştirilen bazı ölçütlerin unutulma hakkı için de uygulanabilir olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda, siyasi konular ve işlenen suçlar ile ilgili hususların²⁸³, sahne sanatçıları ve sporcular ilgili yayınların²⁸⁴, kamusal figür teşkil eden kişilere yaklaşımlar/tutumlar ile ilgili

²⁸¹ Google Danışma Kurulu, 2015, s.10-13.

²⁸² *Axel Springer AG v Almanya* [2012] Başvuru Nu.:39954/08 (AİHM) para.90.

²⁸³ *Von Hannover v Almanya (No 2)*, 2012, para.109.

²⁸⁴ *Axel Springer AG v Almanya*, 2012, para. 90.

yayınların,²⁸⁵ tüketicinin ve kamu sağlığının korunmasına ilişkin yayınların²⁸⁶ prensip olarak, kamu yararına ilişkin oldukları ve unutulma hakkının konusunu oluşturmalarının diğer bilgi/yayınlar göre daha zor olduğu ifade edilebilir.

2. Verinin Toplanma veya İşlenme Amaçlarıyla İlişkisi

Bu hususta öncelikle ifade etmek gerekir ki kişisel verilerin toplanma amaçlarının sınırlandırılması hususu, son dönemde veri koruma çerçevesinin yeniden düzenlenmesinde sıklıkla gündeme gelen bir konudur.²⁸⁷ Bu kapsamda verilerin yalnızca belirli amaçlar ile toplanabilmesi, veri işleme faaliyetlerinin bu amaçlar ile orantılı olması zorunluluğu, verilerin toplandığı amaçlar dışında kullanılamayacağı, başta AB Genel Veri Koruma Tüzüğü²⁸⁸ olmak üzere birçok düzenlemede ve mahkeme kararlarında²⁸⁹ kendisine yer bulmuştur.

Bu kapsamda, unutulma hakkının getirdiği yenilik ise başlangıçta belirli bir amaç ile ilgili olarak toplanan/işlenen kişisel verilerin, özellikle zamanın geçmesi gibi bazı faktörlerin etkisi ile amaç ile orantısız hale gelebileceğinin kabulüdür.²⁹⁰ Daha detaylı bir

²⁸⁵ *Nikowitz ve Verlagsgruppe News GMBH v Avusturya* [2007] Başvuru Nu.:5266/03 (AİHM) para.25

²⁸⁶ Google Danışma Kurulu, 2015, s. 10-13.

²⁸⁷ Meg Leta Ambrose ve Jef Ausloos, 'The Right To Be Forgotten Across The Pond' (2012) 3 SSRN Electronic Journal, s.12.

²⁸⁸ Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü, 2016 m. 5/1-b,c.

²⁸⁹ Örneğin; Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi (18 Mayıs 2018 CM/Inf (2018)15-final) m.5-b., *L.H. v Letonya* [2014] Başvuru Nu.: 52019/07 (AİHM) para.50.

²⁹⁰ A. Bunn, 2015, s. 7.

ifadeyle, unutulma hakkı ile birlikte; amaç ile sınırlılık/orantılılık hususu yalnızca verinin işlenmeye başlandığı zaman diliminde değil, işlenmeye devam ettiği bütün süre boyunca bulunması gereken bir nitelik olarak nitelendirilmesi gerektiği, çeşitli faktörler sebebiyle amaç ve veri toplama faaliyeti arasında bir orantısızlık oluşması durumunda ilgili verinin unutulma hakkının konusunu oluşturabileceği göz önünde bulundurulmaktadır.

Bu husus, AB Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün unutulma hakkını düzenleyen 17'nci maddesinin 1'inci fıkrasının (a) bendinde de ifade edilmiş ve *“kişisel verilerin toplanma veya işleme amaçlarıyla ilişkili olarak artık gerekli olmaması”*²⁹¹ durumunda veri öznesinin unutulma hakkı ile tanınan taleplerde bulunabileceği hükme bağlanmıştır. İlgili madde metninde yer verilen *“artık”* (*‘no longer’*) ibaresinin, yukarıdaki anlatıma koşut olarak, amaç için gereklilik hususunun yalnızca veri işleme faaliyetinin başlangıcında değil, devamında da temel bir kriter olarak değerlendirilmesini zorunlu tuttuğu ifade edilebilir.

Bu yaklaşıma paralel olarak, henüz AB Genel Veri Koruma Tüzüğü yürürlükte değilken ABAD tarafından verilen Google kararında da benzer hususların vurgulandığı görülmektedir. Bu kapsamda, mezkûr kararda, başlangıçta hukuka uygun olarak işlenen verinin işlenen amaç kapsamında yetersiz, ilgisiz yahut bu amaç ile orantısız hale gelmesi durumunda veri işleme faaliyetinin hukuka aykırı hale gelebileceği ifade edilmiştir.²⁹²

Sonuç olarak; aşağıda “zaman” kriteri ile ilgili sunulan açıklamalar da göz önünde bulundurularak, unutulma hakkının veri işleme alanına getirdiği esaslardan birinin de veri kalitesinin (yani verinin amaç ile uyumlu ve orantılı olarak işlenmesinin) verinin işlendiği süre boyunca bulunması gereken bir husus olduğu, aksi durumda ise bireylerin ilgili verinin işlenmesinin durdurulması konusunda menfaati bulunduğudır. Dolayısıyla,

²⁹¹ Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü, 2016 m.17/1-a.

²⁹² *Google Spain ve Google v AEPD ve Mario Costeja Gonzalez*, 2014, para.93-93.

işlenme amacı açısından bir önemi kalmamış yahut amaç ile orantısız olarak işlenen verilerin unutulma hakkı kapsamında mütalaa edilebileceği düşünülmektedir.

3. Bilginin Güncel ve Tam Olması

Bir bilginin işlenmesi hususunun unutulma hakkı kapsamına girip girmediğine ilişkin yapılacak incelemede ele alınacak diğer bir husus da bilginin güncel ve tam olmasıdır.²⁹³ Burada öncelikle ifade etmek gerekir ki, işlenen/yayımlanan kişisel verinin unutulma hakkının konusunu oluşturması için bu bilginin doğruluğuna ilişkin bir iddianın gündeme getirilmesi zorunlu değildir. Hatta veri, yayımlandığı tarih itibariyle gerçeğe aykırılık içeriyorsa, bu husus haksız fiil sorumluluğu, kişisel haklara müdahalenin menî, hakaret sebebiyle açılacak davalar vb. mekanizmalar işletilerek giderilebilecek olup esasen bu doğru olmayan bilgiler unutulma hakkının konusunu oluşturmayacaktır.

Bu başlık altında ele alınan husus ise işlenen verinin başlangıçta “doğru” olmasına rağmen, zamanın geçmesi yahut başka faktörler sebebiyle güncelliğini yahut tamlığını yitirmesidir. Burada dikkat çekilmesi gereken nokta, güncelliğini yahut tamlığını yitirmiş bilginin ise zorunlu olarak “gerçeği” yansıtmayacağının yanlış bir önkabul olduğudur.

Zira, “gerçek bir bilginin” (örneğin A kişinin polis tarafından evinde yakalanarak karakola götürülmesi); bağlamından koparılmış (örneğin gözüaltına alınan kişinin bir yanlışlık sonucu gözüaltına alındığı) yahut yeni gelişmeleri yansıtmayan bir biçimde (gözüaltına alınan kişinin yürütülen kovuşturma sonucunda beraat ettiği) yayımlanması mümkündür. Bu durumda yayımlanan ilk bilgi sonsuza kadar doğruluğunu muhafaza edecekse de ikinci ve üçüncü bilgi olmaksızın güncel durumu yansıtmayacak ve bu çalışmada el alındığı şekliyle “güncel ve tam” olarak nitelendirilemeyecektir.

²⁹³ Madde 29 Çalışma Grubu, 2014, s. 18.

Bu kapsamda, bilginin ilk işlendiği andan itibaren belirli bir zamanın geçmesiyle güncelliğini yitirmesi ve son tahlilde “bağlamından ayrılmış” hale gelmesi mümkündür.²⁹⁴ Örneğin kişi hakkında belirli bir suçtan soruşturma başlatıldığının haber olarak işlenmesi hususu yaygınken bu kişilerin soruşturma neticesinde suçsuz olduklarının duyurulması aynı oranda yaygın değildir. Bu kişi hakkında bir kovuşturma yürütüldüğü hususunun yorum yahut kesin ibareler bulunmaksızın dahi haberleşerek gazetelerin internet arşivinde yer alması, bahse konu haberin unutulma hakkına konu olmasına sebep olabilecektir. Zira kişi hakkında yürütülen kovuşturma, sürecin sonunda verilen beraat kararına değinilmeyerek bilgi bağlamından koparılmıştır. Bu durumda bu bilginin doğru olmakla birlikte güncel ve tam olmadığını ifade etmek mümkündür.

Dolayısıyla, amaç ile orantılılık, hususuna paralel olarak; aradan geçen süre yahut konuya ilişkin yeni gelişmelerin varlığı gibi sebeplerle, işlenen verinin güncel yahut tam olarak nitelendirilemeyeceği durumlarda; veri kalitesinin sağlandığından söz edilemeyecek ve işlenen kişisel veri unutulma hakkının konusunu oluşturabilecektir.

4. Zaman

Yukarıda belirtilen “güncellik” ve “amaç ile orantılılık” kriterleri ile de yakından ilgili olan bir diğer husus da bilginin işlenmesinin/yayımlanmasının üzerinden geçen zamanıdır.²⁹⁵ Bu hususta, ifade etmek gerekir ki özellikle kamu yararı – birey yararı dengesinin tespitinde “zaman” unsuru önemli bir rol oynamaktadır.²⁹⁶

En genel hali ile ifade etmek gerekir ki bir bilginin ortaya çıkışının üzerinden zaman geçtikçe kamu yararı- birey yararı dengesinde değişimler olacağı ve zamanın

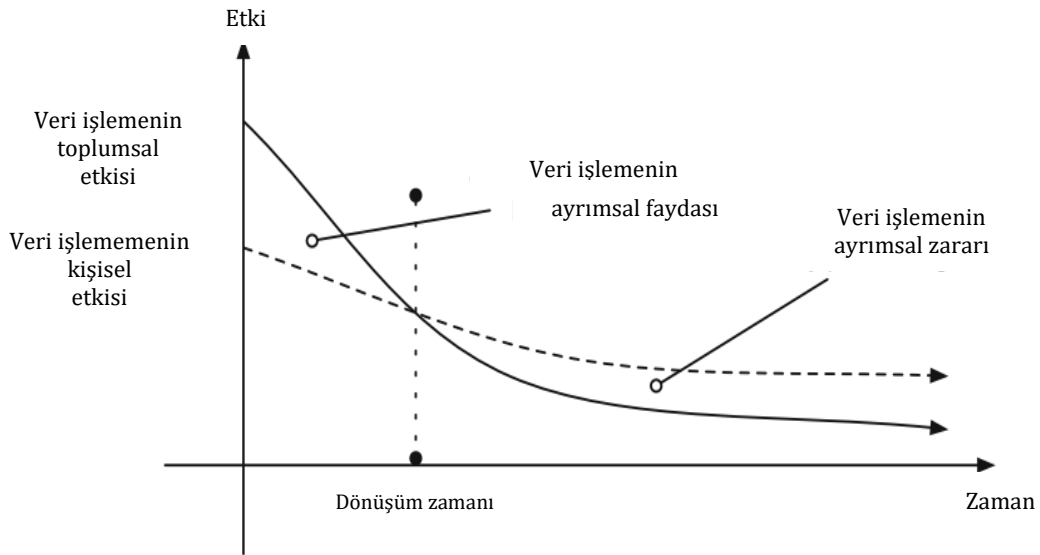
²⁹⁴ E. Sözüer, 2017, s. 47.

²⁹⁵ Korenhof ve diğerleri, 2015, s. 171.

²⁹⁶ Madde 29 Çalışma Grubu, 2014, s. 15-16.; Korenhof ve diğerleri, 2015, s. 189.

geçmesi ile birlikte bir bilginin yayılmasındaki kamu yararının azalacağı ve bu husustaki bireysel menfaatlerin artacağı kabul edilmektedir.²⁹⁷ Zira zaman geçip bilgi eskimeden, güncelliğini ve doğruluğunu kaybetmeden önce, gündemdeki bir hususa ilişkin ve doğru iken toplumun sağlayacağı faydanın daha yüksek olduğu; zamanın geçmesiyle birlikte doğruluğunun tartışmalı hale geleceği ve kişilerin/olayların güncel durumlarına ilişkin yanıltıcı olabileceği ifade edilebilir.²⁹⁸ Kaldı ki çoğu hususta kamuoyunun ilgisi de zamanın geçmesi ile birlikte kaybolmaktadır.

Zaman ile birlikte verinin işlenmesi ile sağlanacak toplumsal fayda ile verinin işlenmemesi ile bireyin sağlayacağı fayda, yani “bilginin yaşam çevrimi”, Paulan Korenhof ve diğerleri tarafından aşağıdaki grafik ile açıklanmıştır.²⁹⁹

Şekil 1. Veri işleme faaliyetinden elde edilen faydanın zaman içerisindeki değişimi³⁰⁰

²⁹⁷ E. Sözüer, 2017, s. 45.; Google Danışma Kurulu, 2015, s. 14.

²⁹⁸ Korenhof ve diğerleri, 2015, s. 191.

²⁹⁹ ibid s.190.

³⁰⁰ ibid.

Burada öncelikle ifade etmek gerekir ki sunulan bu grafik, her türlü kişisel veriye, koşulsuz olarak uygulanamayacaktır. Zira bu çalışmada da ele alındığı üzere birtakım kişisel verilerin işlenmesi/yayımlanması hususunda kamunun bir faydası olmadığı durumlara sıklıkla rastlanılmaktadır. Dolayısıyla bu grafik, başlangıç noktası itibarıyla, “kamu yararı” hususundaki diğer bütün kriterleri sağlamış ve kamunun öğrenmesinde yararı olan bir bilginin yaşam çevrimini yansıttığı kabul edilerek yorumlanmalıdır.

Bu çerçevede, verinin işlenmesi ile toplumun elde edeceği faydalara ilişkin eksen ifade özgürlüğü, bilgiye ulaşma özgürlüğü demokrasi, şeffaflık gibi bir takım menfaatler olarak mütalaa edilebilir. Bunun yanında, verinin işlenmemesi hususunda bireyin faydasının ise yukarıda korunan hukuki menfaat bölümünde de sunulan, özel hayatının gizliliği, şeref ve saygınlığı, manevi varlığı gibi menfaatler olduğu ifade edilebilir.³⁰¹

Yukarıda da ifade edildiği ve grafikte gözlemlenebildiği üzere, zamanın geçmesi ile birlikte, toplumun işlenen veriye/yayına olan ilgisinin düşmesini beklemek doğaldır. Hatta “belirli” bir sürenin geçmesi ile birlikte toplumun bu hususta elde edeceği fayda o denli düşecektir ki bireyin ilgili verinin işlenmemesi hususundaki faydası, işleme faaliyetine dair faydadan fazla olacaktır. İşte tam bu noktada, yani ilgili verinin yayımlanmamasındaki bireysel yararın, yayımlanmasındaki toplumsal faydayı geçtiği noktada, ilgili verinin unutulma hakkının konusu olabileceğini ifade etmek mümkündür.

AB Genel Veri Koruma Tüzüğü’nün de “zaman” unsurunu konuyla ilgili kriterlerden bir olarak sıraladığını gözlemek mümkündür. Şöyle ki, Tüzük’ün unutulma hakkının düzenlendiği 17’nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde, “toplanan verinin amaç için “artık” (no longer) gerekli yahut orantılı olmaması” halinden bahsedilmektedir. Bu kapsamda, ilgili ibareden, başlangıçta amaç ile uygun toplanan bir

³⁰¹ ibid.

veri için dahi, “bir süre sonra” farklı bir değerlendirme yapılabileceği sonucuna ulaşılmalıdır.

Konuya ilişkin yargı kararları incelendiğinde, özel hayatın gizliliği ve ifade özgürlüğü arasındaki dengenin inceleme konusu yapıldığı kararlarından biri olan *Osterreichischer Rundfunk v. Austria* kararında, AİHM tarafından da bireyin verinin erişime engellenmesinde olan menfaati ile toplumun verinin yayımlanmasında olan menfaatinin dengelenmesinde, işlenen/yayımlanan veriye ilişkin olayın üzerinden geçen zamanın önemli bir faktör olabileceği belirtilmiştir.³⁰²

Zaman hususunun bir verinin kamu tarafından öğrenilmesindeki faydaya önemli ölçüde tesir ettiğini tespit etmekle birlikte, bu konuda her duruma uyacak bir ölçütün bulunmasının da mümkün olmadığı ifade edilmelidir. Bu kapsamda bir diğer ifade ile belirtmek gerekir ki fayda-zaman grafiği, her somut olayda yukarıda sunulan seyri izlemeyebilecek yahut dönüşüm noktasını tespit etmek her zaman kolay olamayabilecektir. Örneğin, toplumsal konulardaki tartışmalara büyük anlamda katkılar sağlayan bir olaya ilişkin bilgiler yahut tarihi nitelik taşıyan olaylar ile anlık olarak toplumu ilgisini çekmiş olaylara ilişkin bilgilerin unutulma hakkının konusunu oluşturması için gerekli süreler farklı olacaktır. Hatta bu noktada, bilginin işlenmesinin/yayımlanmasının toplumsal öneminin zamanla azalmasının istisnalarını dahi tespit etmek mümkündür. Örneğin, bir kamu görevi için aday olan bir politikacının

³⁰² *Österreichischer Rundfunk v. Avusturya*, [2006] Başvuru Nu. 35841/02 (AİHM) para.68.

Burada ayrıca belirtmek gerekir ki bahse konu kararda AİHM tarafından “zaman” unsurunun önemi vurgulanmış olsa da başvuranın kişiliği ve işlediği suçun kamusal niteliği sebebiyle, işlenen suçun üzerinden geçen uzun süreye rağmen başvuranın fotoğrafının yayımlanmasını ifade özgürlüğü kapsamında mütalaa etmiştir.

yaşantısına ilişkin detaylar bir anda önemli ve ilgili hale gelebilecek ve işlenmesinde/yayımlanmasında toplumsal fayda mütalaa edilebilecektir.³⁰³

Ancak sonuç olarak ifade edilebilir ki genel bir yaklaşım olarak, verinin ilişkin olduğu tarihin üzerinden zamanın geçmesiyle birlikte, ilgili verinin işlenmemesi hususunda bireyin faydası, verinin işlenmesindeki kamu yararına üstün gelecektir. Bu husus ise burada sunulan diğer kıstasların da yardımıyla her durum için ayrı ayrı değerlendirilmelidir.³⁰⁴

5. Veri Öznesinin Onayı

Kişisel verilerin işlenmesine ilişkin değişen anlayış kapsamında, veri öznesinin rızasının da öne çıkan bir husus olduğu ifade edilebilir. Zira kişisel veriler alanında yaşanan en büyük anlayış değişikliklerinden birinin, verilerinin işlenmesine/yayımlanması konusunda kişilerin onaylarını esas kılarak kişilerin kendi verileri üzerinde etkin kontrolünü sağlamak olduğu ifade edilebilir.

Bu anlamda, geleneksel olarak veri sahibinin ilk aşamada verdiği rıza üzerine bina edilmiş veri koruma ve işleme sistemi bahse konu anlayış değişikliği ile beraber önemli ölçüde değişimlere uğramıştır.³⁰⁵ Zira uzun formlar vasıtasıyla ve yalnızca başlangıçta alınan bir “rızaya dayalı sistem”³⁰⁶ kişilerin verileri üzerinde etkin bir kontrol tesis

³⁰³ Korenhof ve diğerleri, 2015, s. 191.

³⁰⁴ E. Sözüer, 2017, s. 46.

³⁰⁵ J. Ausloos, 2012, s. 5.; C. Markou, 2015, s. 209.

³⁰⁶ J. Ausloos, 2012, s. 5; C. Markou, 2015, s..209.

etmesine imkân sağlayamamıştır.³⁰⁷ Bunun yerini ise bireyin her zaman geri çekebildiği, aktif bir bilgilendirme neticesinde alınan “rıza”nın aldığı ifade edilebilir.³⁰⁸

Bu yeni anlayış kapsamında, amaç ile orantılılık ve bilginin güncelliği/tamlığı hususunda yapılan açıklamalara paralel olarak ifade edilebilir ki “veri öznesinin onayı” hususu yalnızca verinin işlenmeye başladığı anda var olması yeterli bir prosedür değil, veri işleme sürecinin tümünde bulunması gereken bir şarttır. Bu hususun, çalışmanın ilk bölümünde yer verilen “verilerin kontrolünün kişilerin kendisine verilmesi” mefhumu ile bağdaştığı kolaylıkla ifade edilebilecektir. Zira artık, diğer şartlar da oluşmuşsa veri sahibi, veriyi işleyen kişi ve kişilerle ilişkisini tek taraflı olarak nihayetlendirebilecektir.³⁰⁹

Dolayısıyla ifade etmek gerekir ki, başlangıçta kişinin rızası/onayı ile işlenen bir veri söz konusu olsa ve hatta sosyal medya platformları gibi vasıtalarla veri bizzat veri öznesi tarafından yayımlansa dahi, “rızanın geri alınması” ile birlikte ilgili veriye ilişkin olarak unutulma hakkının uygulanması gündeme gelebilecektir.

Veri öznesinin onayı ile ilgili bu hususun AB tarafından Genel Veri Koruma Tüzüğünde yapılan düzenlemede de bir ölçüt olarak belirtildiği görülmektedir. Zira Tüzük’ün konuya ilişkin 17’nci maddesinin birinci fıkrasının b bendinde “(veri öznesinin) işleme faaliyetinin dayandığı izni geri çekmesi ve işleme faaliyetiyle ilgili başka bir yasal gerekçe bulunmaması” durumu, veri öznesine ilgili verinin silmesini talep etme hakkı veren durumlardan birisi olarak sıralanmıştır.

³⁰⁷ Graux ve diğerleri, 2012, s. 11.; M. L. Ambrose ve J. Ausloos, 'The Right To Be Forgotten Across The Pond', 2012, s.12.

³⁰⁸ T. Soysal, 2019, s. 363.

³⁰⁹ Graux ve diğerleri, 2012, s. 13.

B. Veri Öznesine İlişkin Ölçütler

Yukarıda sunulan ve unutulma hakkının konusunu oluşturacak verilerin özelliklerinin yanında veri öznesine ilişkin bir takım hususların da unutulma hakkı açısından büyük önemi haiz olduğu ifade edilmelidir. Bu kapsamda, bazı veri öznelere için unutulma hakkının koruma çerçevesi daha geniş mütalaa edilebilecekken bazı veri öznelere açısından unutulma hakkının kapsamına girebilecek bilgi sayısı sınırlı olabilecektir.

1. Kamusal Figürler

Çalışmanın bu bölümünde veri öznelere açısından durum incelenirken, sunulacak ilk grup kamusal açıdan önem arz eden kişilerdir.³¹⁰ Bu konuda tam bir listeleme yahut sınıflandırma yapmak mümkün olmasa da “kamusal figür” kavramı, Avrupa Konseyi tarafından yapılan tanıma atıfla, “*kamu görevini üstlenen ve/ veya kamu kaynaklarını kullananlar ve daha genel çerçevede, siyasette, ekonomide, sanatta, sosyal alanda, sporda veya başka bir alanda kamuoyunda rol oynayan kişiler*”³¹¹ olarak tanımlanabilir.

Bu kapsamda; tüketici bir liste sunmak iddiasından uzak bir biçimde; politikacılar, sanatçılar, sporcular, iş insanları³¹², icra ettikleri meslekleri yahut bulundukları konum gereği kamu kaynaklarını kontrol edenler yahut kamu hizmetlerinin görülmesinde görevli olanlar³¹³ ile kamu tarafından tanınan kişilerin “kamusal figür” olarak nitelendirilebileceği ifade edilebilir.

³¹⁰ C. Yavuz, 2018, s. 136.

³¹¹ Resolution (1998, AB Parlemlenterler Meclisi) 1165.

³¹² Google Danışma Kurulu, 2015, s. 7.

³¹³ ibid, s. 8.

Toplumun işgal ettikleri sosyal konum gereği “kamusal figür” olarak adlandırılabilen bu kişilere ilişkin bilgileri öğrenme konusundaki menfaatinin, “sıradan” kişilere ilişkin bilgileri öğrenmek konusundaki menfaatine oranla daha fazla olduğu ifade edilebilir. Tam da bu farklılık sebebiyle, “kamusal figür” olarak nitelendirilebilecek kişilerin kendileri ile ilgili bilgilerin işlenmemesi/paylaşılması konusundaki beklentileri daha sınırlı olmalıdır.³¹⁴

ABAD tarafından da yukarıda sunulan Google kararında bu hususa değinilmiş ve bahse konu kararda kişilerin oynadığı toplumsal roller neticesinde kendilerine ilişkin verilerin işlenmesinde/yayımlanmasında toplumun üstün yararı bulunabileceğini belirtmiştir.³¹⁵ AİHM tarafından verilen birçok kararda da kamusal figür olarak nitelendirilebilecek kişilere ilişkin yayın ve ifadelerin, ifade özgürlüğü tarafından daha güçlü olarak korunacağı vurgulanmıştır.³¹⁶

Bu kapsamda, örneğin, bir kişinin malvarlığı yahut hangi banka ile çalıştığı veya banka hesabında ne kadar para bulunduğu gibi hususların kişisel veri olduğu ve diğer şartlar gerçekleşirse unutulma hakkının konusunu oluşturabileceği açıktır. Yani sözgelimi kamusal bir rolü bulunmayan bir üniversite öğrencisinin banka hesaplarına ilişkin detayların bir internet sitesinde yayımlanması durumunda, bahse konu öğrencinin unutulma hakkından istifade edebileceği izahtan varestedir.

Bununla birlikte, siyasal bir görev deruhte eden yahut böyle bir göreve aday olan kişilerin, örneğin Cumhurbaşkanlığı adaylarının, malvarlığına ilişkin aynı verilerin yayımlanması aynı şekilde değerlendirilemeyecektir. Zira kamusal kaynaklar üzerinde

³¹⁴ J. Camposecco, 2017, s. 8.; *Von Hannover v Almanya (No 2)*, 2012, para.110.

³¹⁵ *Google Spain ve Google v AEPD ve Mario Costeja Gonzalez*, 2014, para.99.

³¹⁶ Dominika Bychawska-Siniarska, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında İfade Özgürlüğünün Korunması* (2.Baskı, Avrupa Konseyi 2018) s. 71-80.

önemli kararlar verebilecek kişilerin karar alma süreçlerindeki hesap verilebilirliğinin sağlanmasında kamunun üstün bir yararı bulunmaktadır. Bu anlamda bu kişilere ilişkin veriler, diğer kriterleri de sağlaması koşuluyla, unutulma hakkının konusunu oluşturmayabilecektir. Hatta ifade edilebilir ki siyasetçilerin malvarlığı verileri ile ilgili haberler ile sıklıkla karşılaşılabilir.³¹⁷

Bu kapsamdaki yargı kararlarından bir tanesine değinilecek olursa, 2018 yılında verilen *Savage v. The Data Protection Commissioner* kararında, İrlanda Yüksek Mahkemesi tarafından, bir politikacının isminin arama motorunda aratıldığında çıkan “Kuzey Dublin Bölgesinin Homofobik Adayı” ibaresi ele alınmıştır.³¹⁸ Hem veri koruma otoritesi hem yerel mahkeme tarafından yapılan değerlendirmede; bahse konu ibare ile bu başlık altında paylaşılan hususların ilgili şahsın politikacı olması sebebiyle kamusal bir figür olduğu göz önünde bulundurulmuş ve başvuranın talepleri reddedilmiştir.³¹⁹

Bununla birlikte, bir kişinin yalnızca kamusal bir figür olmasının, özel hayatına saygı gösterilmesini ve bu kapsamda unutulma hakkının korumasından faydalanmasını tamamen engellediğini de ifade etmek doğru olmayacaktır.³²⁰ Bu anlamda her ne kadar,

³¹⁷ Internethaber, 'Recep Tayyip Erdoğan'ın Mal Varlığı 2018 Beyanı' (*Internet Haber*, 2018) <<https://www.internethaber.com/recep-tayyip-erdoganin-mal-varligi-2018-beyani-1886229h.htm>> son erişim tarihi 2 Kasım 2019.

Sputnik, 'Erdoğan'ın Mal Varlığı Yayınlandı' (*tr.sputniknews.com*, 2018) <<https://tr.sputniknews.com/turkiye/201807051034154141-erdogan-mal-varligi/>> son erişim tarihi 2 Kasım 2019.

³¹⁸ *Savage v. The Data Protection Commissioner* [2018] IEHC, 122 (İrlanda Yüksek Mahkemesi) para.9.

³¹⁹ a.g.k. para.17-18, 35.

³²⁰ *Von Hannover v Almanya (No 2)*, 2012, para.97.

bu kişiler hakkındaki bilgilerden, “toplumsal bir tartışmaya” katkı sağlayacak hususların, sıradan bir vatandaşa göre çok daha fazla olduğu ifade edilebilirse de bu hususun bu kişilerin toplumsal fonksiyonlarına ile sınırlı olduğu ifade edilebilir. Bu sebeplerle, bu kişilerin örneğin sağlık verileri yahut aile bireylerine ilişkin veriler gibi “hassas verileri” yalnızca kamusal figür oldukları gerekçesi ile işlenip/yayımlanamayacaktır. Bu kapsamda, AIHM tarafından yapılan bir değerlendirmede bir politikacının evlilikle ilgili olası problemleri yahut ünlü bir şarkıcının mali sorunları toplumsal bir tartışmaya katkı sağlayacak nitelikte mütalaa edilmemiştir.³²¹

Sonuç olarak, kamusal bir öneme/görünürlüğe sahip kişilerin özel hayatları ve kişisel verilerine ilişkin sınırın, böyle bir önem ve görünürlüğe sahip olmayan kişilere göre daha kısıtlı olduğu ifade edilebilir. Dolayısıyla unutulma hakkının, özellikle yürütülen görev ile ilişkili bilgiler söz konusu olduğunda, “kamusal figür” olarak nitelendirilebilecek kişilere sağlayacağı korumanın daha sınırlı olacağı tespit edilmelidir. Ancak bu bölümün başlangıcında sunulduğu gibi, “kamusal figür” ölçütü de her duruma uyan ve kendiliğinden uygulama alanı bulan bir husus olarak nitelendirilmemelidir.

2. Çocuklar

Veri öznesinin inceleme konusu yapılacağı diğer bir grubu ise çocuklar oluşturmaktadır. Daha detaylı ifade edilecek olursa; verinin işlendiği/yayımlandığı dönemde halen veri öznesinin “çocuk” olması³²² veya veri öznesi yetişkin olsa dahi

³²¹ a.g.k. para.109.

³²² Madde 29 Çalışma Grubu, 2014, s. 15.

yayımlanan verilerin çocukluk dönemine ilişkin olması³²³ durumlarında unutulma hakkının kişilere daha geniş bir koruma sağlayacağı ifade edilmelidir.³²⁴

Çocukluk dönemine ilişkin verilere daha geniş bir korunma sağlanmasının temel olarak iki dayanağı olduğunu söylemek mümkündür. Bunlardan birincisi BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 3'üncü maddesinde³²⁵ de ifade edilen “çocuğun üstün yararı”dır.³²⁶ Zira çocukların -korunan hukuki menfaat bölümünde de ele alınan- başkaları ile ilişki kurma ve manevi varlığını geliştirme hususları açısından yetişkinlere oranla daha hassas oldukları ve bu sebeple de daha “üstün” bir korumaya hakları olduğu ifade edilebilir.

Çocukluk döneminde yayımlanan verilere unutulma hakkı tarafından daha geniş bir koruma sağlanmasının bir diğer sebebi de verilerin özellikle rızaya bağlı olarak işlendiği/yayımlandığı durumlarda çocuk tarafından verilen onayın hukuki niteliğidir. Zira kişilerin “çocukken” verdikleri onayın; verinin işlenmesinin doğuracağı riskler ve veri işlemenin sonuçlarının tam olarak değerlendirildiği “sıhhatli bir onay” olarak nitelendirilmesi güçtür.³²⁷ Örneğin bir kişinin çocukken yaptığı sosyal medya paylaşımlarının yetişkinlik hayatında sebep olabileceği olumsuzlukları öngöremeyeceği ifade edilebilir.

Sonuç olarak, bu sebepler ile verinin işlendiği/yayımlandığı dönemde halen veri öznesinin “çocuk” olması veya veri öznesi yetişkin olsa dahi yayımlanan verilerin çocukluk dönemine ilişkin olması hallerinde unutulma hakkının bu kişilere daha geniş bir

³²³ Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü, 2016 Gerekçe-65.

³²⁴ Madde 29 Çalışma Grubu, 2014, s. 15., D. Bychawska-Siniarska, 2018, s. 81.

³²⁵ **BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme** (20 Kasım 1989) 1577 UNTS 3, m.3.

³²⁶ Madde 29 Çalışma Grubu, 2014, s. 15.

³²⁷ Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü, 2016 Gerekçe-65.

koruma sağlayacağı, unutulma hakkına ilişkin taleplerin daha yüksek oranla kabul edileceği³²⁸ ve unutulma hakkının çocuklara ilişkin veriler açısından daha geniş bir uygulama alanı bulabileceği ifade edilebilir.³²⁹

IV. Unutulma Hakkının Diğer Hak ve Özgürlükler Karşısındaki Durumu

Yukarıda da ifade edildiği gibi, unutulma hakkı doğası gereği bir takım hak ve özgürlükler ile dengelenmesi gerekmektedir. Zira unutulma hakkının kullanılması neticesinde; bir bilginin saklanması, işlenmesi yahut yayımlanması engellenmekte olup bu eylemin bahse konu bilgiyi oluşturan, bu bilgiyi yayımlayan yahut bu bilgiye erişmek konusunda menfaati olanların haklarına bir müdahale arz edeceği izahtan varestedir.³³⁰ Dolayısıyla unutulma hakkının, niteliği itibariyle ifade ve basın özgürlükleri ile bir çatışma içerisinde olacağını tespit etmek güç olmayacaktır. Bu çerçevede, çalışmanın bu bölümünde, unutulma hakkının mutlak bir hak olmadığı da gözetilerek, bu hakkın ifade ve basın özgürlükleri karşısındaki durumu inceleme konusu yapılacaktır.

Bu kapsamda; birbiri ile çatışan iki hakkın aynı anda korunamayacağı ve çatışan hak ve menfaatler arasında bir dengeleme yapılmasının zorunlu olduğundan³³¹ hareketle unutulma hakkının sınırlandırılması hususunun, bireyin hakkın konusu verinin kaldırılmasındaki menfaati ile diğer bir bireyin ilgili veriyi yayımlamaya devam etme/toplumun bahse konu veriyi öğrenmedeki menfaatinin dengelenmesinden ibaret

³²⁸ Madde 29 Çalışma Grubu, 2014, s. 15.

³²⁹ ibid.

³³⁰ E. Sözüer, 2017, s. 72.

³³¹ P.S. Castellano, 2012, s. 27.; *Esra Nur Özbey Başvurusu* (2015), Başvuru Nu.:2013/7443 (AYM) para.88.

olduğu ifade edilmelidir.³³² Bu bağlamda, bahse konu dengenin kurulmasının hem unutulma hakkı hem de ifade ve basın özgürlükleri açısından büyük bir önemi haiz olduğu ifade edilebilir. Zira bahse konu menfaatler arasında adil bir denge kurulmazsa; unutulma hakkının sansüre varacak uygulamalar ile ifade ve basın özgürlüklerine önemli ölçüde zarar verebileceği³³³ yahut tam tersine işlenen/yayımlanan kişisel verilerin kişilerin tüm hayatını etkileyecek zararlara sebep olabileceği ifade edilebilir.

Unutulma hakkına ilişkin mevzuat ve içtihadın henüz bu konuda kesin ölçütler ortaya koyulmasına yardımcı olacak sayı ve muhtevada olduğunu söylemek güçtür. Bununla birlikte, ulusal ve uluslararası birçok mahkeme/merci tarafından ele alınan özel hayatın gizliliği – ifade özgürlüğü/basın özgürlüğü dengesinin, unutulma hakkının sınırlarının tespiti konusunda da aydınlatıcı olacağı ifade edilebilir.³³⁴ Zira bahse konu denge kurulurken bir bilginin işlenmesinin/saklanması toplumsal yararı ile bireylerin menfaatlerine verdiği zarar değerlendirilerek bir sonuca ulaşılabacaktır.

Yukarıda değinildiği gibi bir bilginin unutulma hakkının konusu olması ile birlikte bilgiyi yayımlayanlar/ifade edenler ile bilgiye erişmeye çalışanlar açısından ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin söz konusu olduğunu ifade etmek gerekir. Zira ifade özgürlüğü kavramı; bireylerin bilgi ve fikir sahibi olmalarını, bu fikir ve bilgileri topluma verebilmelerini, diğer kişiler tarafından ifade edilen bilgi ve fikirlerini alabilmelerini de kapsar.³³⁵ Hemen burada belirtmek gerekir ki, AİHM tarafından Lingens kararında da ifade edildiği gibi ifade özgürlüğü “*demokratik toplumun ana temellerinden birini (oluşturur) ve toplumun gelişmesi ve her bireyin kendini*

³³² Madde 29 Çalışma Grubu, 2014, s. 2.

³³³ J. Ausloos, 2012, s. 15

³³⁴ J. Camposecco, 2017, s. 19.

³³⁵ D. Bychawska-Siniarska, 2018, s. 15-19

gerçekleştirmesi için esaslı şartlarından birini (teşkil eder)”³³⁶. Bu itibarla, ifade özgürlüğüne müdahale niteliğindeki hususlar katı/dar yorumlanmalı ve getirilecek sınırlamalar sınırlama ile amaçlanan menfaat ile orantılı olmalıdır.³³⁷

Bu noktada, öncelikle, hangi verinin işlenmesi/yayımlanmasında ifade ve basın özgürlüklerinin bireysel menfaatlere ağır bastığı, hangi durumlarda ise bireyin verinin “unutulması” hususundaki menfaatinin ifade ve basın özgürlüklerine üstün geleceği hususunda katı ve hiyerarşik bir belirleme yapmanın uygun olmadığı ifade edilmelidir.³³⁸ Zira bir hak veya özgürlüğün her durumda diğer bir hak ve özgürlükten üstün geleceğini söylemek günümüzün insan hakları anlayışı ile bağdaşmayacaktır.³³⁹ Bu sebeple, her durumda işe yarayacak bir hiyerarşik sıralama yerine, her bir ayrı durumun yukarıda sunulan kriterler kapsamında değerlendirilmek daha uygun bir hareket tarzı olacaktır.³⁴⁰

Bu kapsamda; ifade etmek gerekir ki bir yayının unutulma hakkının konusu olup olmayacağı hususunda; işlenen/yayımlanan bilginin içeriği, niteliği, ilgili olduğu kişinin toplumsal yeri gibi unsurlar değerlendirilerek karar verilmelidir. Yukarıda bilgiye ve veri öznesine ilişkin sunulan kriterler burada tekraren sunulmaksızın; özellikle toplumsal faydaya katkı sağlama hususunda öneme sahip olan siyasi konular ve işlenen suçlar ile ilgili hususların³⁴¹, sahne sanatçıları ve sporcular ilgili yayınların³⁴², kamusal figür teşkil

³³⁶ **Lingens v. Avusturya** [1986] Başvuru Nu.: 9815/82 (AİHM) para.41.

³³⁷ **Handyside v. Birleşik Krallık** [1976] Başvuru Nu.: 5493/72 (AİHM) para.49.

³³⁸ J. Camposecco, 2017, s. 9.

³³⁹ *ibid*, s. 38.

³⁴⁰ *ibid*, s. 9 – 10.

³⁴¹ **Von Hannover v Almanya (No 2)**, 2012, para.109.

³⁴² **Axel Springer AG v Almanya**, 2012, para. 90.

eden kişilere yaklaşımlar/tutumlar ile ilgili yayınların,³⁴³ prensip olarak tüketicinin ve kamu sağlığının korunmasına ilişkin yayınların³⁴⁴ ifade ve basın özgürlükleri kapsamında mütalaa edilmesi gerektiği ifade edilebilir.³⁴⁵

Yine yukarıda ifade edildiği gibi; unutulma hakkı ile ifade ve basın özgürlükleri arasındaki denge tesis edilirken; işleme faaliyetine yahut yayına konu verinin güncel, doğru ve tam olması³⁴⁶, ilgili verinin işlenmesi/yayımlanmasının işleme/yayın amacı ile orantısız nitelik arz etmemesi ve en nihayetinde işleme ve yayımın üzerinden geçen zamanın gözetilmesi uygun olacaktır.

³⁴³ *Nikowitz ve Verlagsgruppe News GMBH v Avusturya*, 2007, para. 25.

³⁴⁴ Google Danışma Kurulu, 2015, s. 10-13.

³⁴⁵ *ibid.*

³⁴⁶ Madde 29 Çalışma Grubu, 2014, s. 18.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK ANAYASA HUKUKUNDA UNUTULMA HAKKI

Unutulma hakkının unsurları ve kapsamı ile unutulma hakkının korunmasına ilişkin hususların ortaya konulmasından sonra; çalışmanın bu bölümünde unutulma hakkının Türk anayasa hukukunda ele alınış biçimi incelenecektir. Bu hususu incelemenin önem arz ettiği ifade edilebilir, zira uygulamalarını yukarıda örnekleri sunulan AB uygulamaları ile uyumlulaştırma çabasında ülkemizde, unutulma hakkına ilişkin açık bir düzenleme bulunmamasına rağmen, hakkın içtihadi keşfi konusunda yargı organları tarafından önemli adımlar atılmıştır.

Bu husustaki detaylı incelemeden önce, unutulma hakkına ilişkin yukarıda sunulan AB uygulamalarının Türkiye açısından önemine vurgu yapmak yerinde olacaktır. Bu kapsamda, öncelikle ifade etmek gerekir ki AB tarafından yürürlüğe konulan ve unutulma hakkını da kapsayan kişisel verilerin korunmasına ilişkin düzenlemeler, AB müktesebatının bir parçasıdır.³⁴⁷ AB'ye tam üyelik hedefinde olan Türkiye Cumhuriyeti'nden³⁴⁸ ise müzakereler kapsamında mevzuatını ve mevzuatı ile birlikte uygulamalarını yukarıda anılan AB düzenlemeleri ile uyumlulaştırması beklenmektedir. Bu husustaki ihtiyacın Kanunkoyucu tarafında da gözetildiğini görmek mümkündür. Zira, aşağıda ele alınacak 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun genel

³⁴⁷ Dışişleri Bakanlığı, '**Müzakere Fasılları Temelinde AB Müktesebatı Listesi**' (Ab.gov.tr, 2019) <https://www.ab.gov.tr/muzakere-fasillari-temelinde-ab-muktesebati-listesi_42148.html> son erişim tarihi 16 Kasım 2019.

³⁴⁸ Dışişleri Bakanlığı, '**Katılım Müzakereleri**' (Ab.gov.tr, 2019) <<https://www.ab.gov.tr/37.html>> son erişim tarihi 3 Kasım 2019.

gerekçesinde, Türkiye'nin devam eden Avrupa Birliği müzakere sürecine atfı yapılmış ve bu alandaki “temel kanun” ihtiyacına dikkat çekilmiştir.³⁴⁹

Bunun da ötesinde, AB Genel Veri Koruma Tüzüğü ve dolayısıyla unutulma hakkının kapsamı, yalnızca Avrupa Birliği sınırları içerisinde yürütülen veri işleme faaliyetleri ile sınırlı olmayıp, veri öznesinin Avrupa Birliği sınırları içerisinde bulunuyor olması koşuluyla, Avrupa Birliği dışında yürütülen veri işleme faaliyetlerini de içermektedir.³⁵⁰ Bu itibarla da AB ve Türkiye arasındaki ticaret hacmi ve ekonomik ilişkiler göz önünde bulundurularak bir değerlendirme yapıldığında, AB Genel Veri Koruma Tüzüğünde yer alan düzenlemeler ve “unutulma hakkı”nın, Türkiye’de faaliyet gösteren kişiler açısından da büyük önemi haiz olduğu rahatlıkla ifade edilebilir.³⁵¹

Bu kapsamda, çalışmanın bu bölümünde; unutulma hakkına ilişkin Avrupa Birliği bünyesinde yaşanan gelişmelerin Türk anayasa hukukundaki yansımaları ele alınacak ve bu kapsamda mevzuat ve bazı uygulamalar unutulma hakkına dair yukarıda sunulan esaslar çerçevesinde incelenecektir.

I. Unutulma Hakkının Normatif Çerçevesi

Unutulma hakkının normatif çerçevesinin tespitine ilişkin yapılacak bir incelemeden önce, belirtmek gerekir ki, Türk hukukunda, “unutulma hakkı” en azından bu isimle ve ayrıca düzenlenmiş değildir. Bununla birlikte, hukukumuzda unutulma

³⁴⁹ 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (2016) Genel Gerekçe.

³⁵⁰ Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü, 2016 Gerekçe-24.

³⁵¹ Ticaret Bakanlığı, '**Yeni Başımızdaki Dev Pazar Avrupa Birliği**' (*Ticaret.gov.tr*, 2019) <<https://www.ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/avrupa-birligi/yani-basimizdaki-dev-pazar-avrupa-birligi>> son erişim tarihi 13 Kasım 2019.

hakkına dayanak oluşturabilecek³⁵² yahut en azından ABAD tarafından yapılan yoruma benzer nitelikte yorumlara müsaade edebilecek hükümlerin bulunduğu düşünülmektedir. Ayrıca aşağıda detaylı olarak sunulacağı üzere, farklı terimler ile ifade edilmesine rağmen, Türk hukukunda da unutulma hakkının yukarıda sayılan özelliklerine sahip mekanizmalara da rastlamak mümkündür.

Bu çerçevede, çalışmanın bu bölümünde, unutulma hakkının koruduğu hukuki menfaat de gözetilerek “unutulma hakkı” ile ilişkili olabileceği değerlendirilen düzenlemelere yer verilecektir.

A. 1982 T.C.Anayasası

Öncelikle, Anayasa’nın konuya ilişkin hükümleri sıralanacak olursa, yukarıda sunulan “korunan hukuki menfaat” de göz önünde bulundurularak Anayasa’da yer alan; özel hayatın gizliliği hakkı, kişisel verilerin korunması hakkı ile kişinin manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının unutulma hakkı açısından dayanak teşkil edebileceği düşünülmektedir. Bu itibarla, unutulma hakkı tarafından korunan hukuki menfaat ile ilişkili hakların Anayasa’da yer almasının özellikle aşağıda sunulacak “yorum yolu ile keşif” hususu açısından önem arz ettiği değerlendirildiğinde, bu bölümde, bahse konu haklara ilişkin düzenlemelere yer verilmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.

Bu çerçevede, Anayasa’nın “Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı” başlıklı 17. Maddesinde, “*Herkes(in), yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip (olduğu)*”nun (1982 T.C. Anayasası m.17) hüküm altına alınmış olduğu görülmektedir.

Yine Anayasa’nın “Özel Hayatın Gizliliği” başlıklı 20’nci maddesinin birinci fıkrasında özel hayatın gizliliği hakkı aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir. “*Herkes, özel*

³⁵² C. Yavuz, 2018, s. 92.

hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.” (1982 T.C. Anayasası m.20)

Bunun dışında yine anılan maddenin devamında yer alan, 20’nci maddeye eklenen ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin güvencelerin belirtildiği 2’nci fıkranın da unutulma hakkı kapsamında önem arz edebileceği ifade edilebilir. Bahse konu fıkra;

*“Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, **bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme** ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. **Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir.** Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller **kanunla** düzenlenir.” (1982 T.C. Anayasası m.20)* hükmünü içermektedir.

B. 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu

Unutulma hakkı kapsamında, Anayasa’dan sonra değinilmesi gereken bir diğer düzenleme de 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’dur (KVKK). Zira Anayasa’nın yukarıda sunulan 20’nci maddesinin 2’nci fıkrasında kişisel verilerin korunmasına ilişkin hususların kanun ile düzenleneceği ifade edilmiştir. Çalışmanın bu bölümünde, KVKK’nın kurduğu veri koruma sisteminin geneline ilişkin bir değerlendirme yapmaktan kaçınılacak, yasalaşma sürecinde de sıklıkla dile getirilen eleştirilere değinilmeyecek, bahse konu Kanun’un yalnızca “unutulma hakkına” ilişkin kısımları inceleme konusu yapılacaktır.

Bu çerçevede KVKK’da yer alan ve unutulma hakkı ile ilişkilendirilebilecek düzenlemeler ele alınmadan önce belirtmek gerekir ki, AB Genel Veri Koruma Tüzüğü yahut yukarıda sunulan diğer hukuk sistemlerinden farklı olarak “unutulma hakkı” KVKK’da da en azından bu isimle ve ayrıca düzenlenmiş değildir. Bununla birlikte,

KVKK'daki bazı düzenlemelerin tanım ve kapsam itibariyle “unutulma hakkı” ile örtüştüğü ifade edilebilir.³⁵³

Bu kapsamda, öncelikle KVKK'nın veri işleme faaliyetlerine ilişkin genel ilkelerin düzenlendiği 4'üncü maddesine değinilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir. KVKK'nın bahse konu 4'üncü maddesinde, veri işleme faaliyetlerinin genel ilkeleri aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir:

“(1) Kişisel veriler, ancak bu Kanunda ve diğer kanunlarda öngörülen usul ve esaslara uygun olarak işlenebilir.

(2) Kişisel verilerin işlenmesinde aşağıdaki ilkelere uyulması zorunludur:

a) Hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma.

b) Doğru ve gerektiğinde güncel olma.

c) Belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenme.

ç) İşlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma.

d) İlgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilme.”³⁵⁴

Bahse konu düzenleme, unutulma hakkı açısından incelendiğinde ise, temel olarak şu sonuçlara varmak mümkündür. Öncelikle kişisel verilerin işlenmesine ilişkin yukarıda sayılan kriterlerin, unutulma hakkına ilişkin taleplerin değerlendirilmesi için çalışmanın önceki bölümlerinde tespit edilen kriterler ile örtüştüğü ifade edilebilir. Zira, “Veri kalitesi” olarak nitelendirilebilecek bu hususta, unutulma hakkının unsurları ortaya konulurken yapılan incelemede, ilgili kişisel verinin unutulma hakkının konusunu oluşturup oluşturmayacağına karar verilebilmesi için diğer hususların yanında; verinin işlenmesinde kamu yararı bulunup bulunmadığı, verinin işlenme amacı ile uyumlu ve orantılı olup olmadığı, güncel ve tam olup olmadığı, ilk işlenme zamanından itibaren

³⁵³ E. Sözüer, 2017, s. 179.

³⁵⁴ 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (2016) m.4.

geçen süre neticesinde işleme faaliyetinin gereksiz hale gelip gelmediği ve veri öznesinin onayının halen geçerli olup olmadığının irdelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştı.

Bunun dışında, yukarıda sunulan düzenlemenin bu çalışma açısından önemi, madde metninde sayılan kriterlerin yalnızca veri işleme faaliyetinin başlangıcında değil, verinin işlendiği/yayımlandığı sürece sağlanması zorunluluğudur. Bu husus, Kanunkoyucu tarafından da KVKK'nın yukarıda sunulan 4'üncü maddesinin gerekçesinde aşağıdaki şekilde belirtilmiştir.

“ (...) sonradan ortaya çıkması muhtemel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik veri işlenebilmesi için, işlemeye ilk kez başlıyor gibi, 5 inci maddede düzenlenmiş olan kişisel verilerin işleme şartlarından birinin gerçekleşmesi gerekecektir. Ayrıca işlenen veri, sadece amacın gerçekleştirilmesi için gerekli olanla sınırlı tutulacaktır. (...)”³⁵⁵

Bu şartların gerçekleşmemiş olması yahut sonradan verinin niteliklerinden birinin kaybolması durumunda ise KVKK'nın 7'nci maddesinde öngörülen mekanizmanın devreye gireceği ifade edilebilir. Kanun'un “*Kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hâle getirilmesi*” başlıklı 7'nci maddesinde veri işleme faaliyetinin yukarıda öngörülen şartlarda gerçekleşmemesi halinde, yapılması zorunlu işlemler aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir.

*“ (1) Bu Kanun ve ilgili diğer kanun hükümlerine uygun olarak işlenmiş olmasına rağmen, **işlenmesini gerektiren sebeplerin ortadan kalkması hâlinde** kişisel veriler resen veya ilgili kişinin talebi üzerine veri sorumlusu tarafından silinir, yok edilir veya anonim hâle getirilir. (...)”³⁵⁶*

Bu kapsamda, bahse konu madde ile, Kanun'un 4'üncü maddesine aykırı olarak işlenen yahut sonradan aykırı hale gelen veri işleme faaliyetlerinin, veri öznesi tarafından

³⁵⁵ 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (2016) Gerekçe-Madde 4.

³⁵⁶ 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (2016) m.7.

talep edilmesi halinde durdurulabileceği ifade edilebilir. Veri kalitesine ilişkin yukarıda sunulan açıklamalar da dikkate alındığında, Kanun’un 7’nci maddesi ve 11’inci maddesi ile veri öznesine verilen talep hakkının unutulma hakkına ilişkin yukarıda ortaya konulan esasları büyük oranda karşıladığı sonucuna varılmalıdır.³⁵⁷

Bununla birlikte, KVKK’nın yukarıda sunulan 7’nci maddesinin, ikinci fıkrasında Kanun’un uygulama alanı daraltılmıştır. Zira bahse konu düzenlemede “*kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hâle getirilmesine ilişkin diğer kanunlarda yer alan hükümler saklı*” olduğu belirtilmiştir. Mezkûr düzenlemeye ilişkin madde gerekçesinde ise kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hale getirilmesi hususunda başka kanunlarda yer alan düzenlemelerin KVKK hükümlerine göre öncelikle uygulanacağı açıklığa kavuşturulmuştur.³⁵⁸

Sonuç olarak, KVKK’da, AB Veri Koruma Tüzüğü’ne benzer bir şekilde “unutulma hakkı” adıyla bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Kanun’un “veri kalitesine” ilişkin 4’üncü maddesi ile veri öznesinin haklarına ilişkin 7 ve 11’inci maddeleri birlikte ve Anayasa’da yer alan temel hak ve özgürlükler kapsamında yorumlandığında, unutulma hakkının Türk hukukunda da uygulama alanı bulabileceği sonucuna varılmalıdır. Bununla birlikte, bahse konu düzenlemenin kapsamına ilişkin sınırlamalar ve Anayasa’da bu konuda ayrıca bir düzenleme olmaması sebebiyle; KVKK ile yapılan bu düzenlemenin “unutulma hakkının tanınması” olarak nitelendirilmesi güçtür.

³⁵⁷ E. Sözüer, 2017, s. 179.

³⁵⁸ 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (2016) Gerekçe-Madde 7.

C. 5651 sayılı sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun

Yukarıda sunulan “kişisel verilerin silinmesi mekanizmasının” yanısıra, mevzuatımızda internet ortamında yer alan verilerin suç teşkil etmesi yahut bireylerin kişilik haklarına zarar vermesi durumunda alınacak tedbirleri içeren koruma mekanizmaları da bulunmaktadır.

Bahse konu mekanizmalar, 04/05/2007 tarihinde kabul edilen 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun (‘5651 sayılı Kanun’) ile bu Kanun’a dayanılarak 30/11/2007 tarihinde çıkarılan İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’te düzenlenmiştir.

5651 sayılı Kanun tarafından öngörülen sistemin çalışmamız açısından önemi, Kanun’un tümüne getirilen eleştirilerin yanında, internet ortamında yapılan yayınlar vasıtasıyla kişilik hakları zarara uğrayanlara, ilgili verilerin erişime engellenmesini talep hakkı veriyor olmasıdır.

Konuya ilişkin daha detaylı bir incelemeden önce, ilgili mevzuat hükmünü sunmak faydalı olacaktır. Bu çerçevede, 5651 sayılı Kanun’un “İçeriğin yayından çıkarılması ve erişimin engellenmesi” başlıklı 9’uncu maddesi aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir.

“İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini iddia eden gerçek ve tüzel kişiler ile kurum ve kuruluşlar, içerik sağlayıcısına, buna ulaşamaması hâlinde yer sağlayıcısına başvurarak uyarı yöntemi ile içeriğin yayından çıkarılmasını isteyebileceği gibi doğrudan sulh ceza

*hâkimine başvurarak içeriğe erişimin engellenmesini de isteyebilir. (...)*³⁵⁹

Yine aynı Kanun’a 2014 yılında eklenen “Özel hayatın gizliliği nedeniyle içeriğe erişimin engellenmesi” başlıklı 9/A maddesi, internet ortamında yapılan yayınlar ile kişilerin özel hayatlarının gizliliğinin ihlali durumunda alınacak tedbirleri aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir:

*“İnternet ortamında yapılan yayın içeriği nedeniyle özel hayatının gizliliğinin ihlal edildiğini iddia eden kişiler, Kuruma doğrudan başvurarak içeriğe erişimin engellenmesi tedbirinin uygulanmasını isteyebilir. (...)*³⁶⁰

Bu doğrultuda, özellikle bu çalışmanın ilk bölümünde özel hayatın gizliliği ile kişinin şeref ve saygınlığı hususlarının unutulma hakkı tarafından korunan hukuki menfaatler kapsamında olduğunun ortaya konulduğu değerlendirildiğinde, yukarıda yer alan koruma mekanizmalarının diğer ölçütlerin sağlanması durumunda, unutulma hakkına benzer talep hakları verdiğinden bahsetmek mümkün olacaktır. Zira, Yargıtay da 5651 sayılı Kanun’un yukarıda sunulan maddelerine ilişkin uyuşmazlıklara ilişkin incelemelerinde, açıkça “unutulma hakkı”na yer vermiş ve hatta “unutulma hakkının ihlali” hususunu mezkûr maddeler bağlamında bir erişimin engellenmesi sebebi olarak mütalaa etmiştir.

Yukarıda da vurgulandığı gibi “bilginin geleceğini belirleme hakkı”nın özel hayatın gizliliği hakkının bir görünümü ve parçası olduğu değerlendirildiğinde, kendisine ilişkin verilerin, üstün gelen bir kamu yararı yahut bir hukuka uygunluk sebebi olmaksızın

³⁵⁹ 5651 sayılı sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun (2007) m.9.

³⁶⁰ 5651 sayılı sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun (2007) m.9/A.

yayımlanması neticesinde ilgili yayınlara erişimin engellenmesi unutulma hakkına ilişkin yukarıda hususlara uygunluk gösterdiği ifade edilebilir.

Bununla birlikte, bahse konu talep hakları unutulma hakkı kapsamında mütalaa edilebilirse bile, bahse konu düzenlemeler ile unutulma hakkının –en azından bu çalışmada unsurları tespit edildiği şekliyle- Türk hukukunda da tanındığı sonucuna ulaşmak güçtür.

Özellikle, unutulma hakkının konusunu oluşturduğu ortaya konulan kişisel veriler ile 5651 sayılı Kanun’un kapsamının karşılaştırılması çalışmanın bu bölümü açısından aydınlatıcı olacaktır. Bu kapsamda, yukarıda da ortaya konulduğu gibi, unutulma hakkının konusunu oluşturacak kişisel verilerin şeref ve saygınlığı zedeleyecek nitelikte olması yahut kişinin mahremiyetine ilişkin olması gibi bir kıstastan bahsetmek mümkün değildir. Bunun yanında unutulma hakkı açısından; kişisel verilerin dijital ortamda yayınlanıyor yahut işleniyor olması ile analog ortamda işleniyor olması arasında da herhangi bir fark olmadığı da ifade etmek gerekir.³⁶¹

Belirtilen bu hususların hilafında; 5651 sayılı Kanun’da yer alan mekanizmalar, Kanun’un kapsamı gereği yalnızca “internette yer alan verileri” kapsamakta olup analog ortamda işlenen bir verinin örneğin basılı bir kitabın mezkûr Kanun kapsamında mütalaa edilmesi imkânı bulunmamaktadır. Bunun yanında, yine bahse konu talep haklarının kullanılması için yayımlanan verilerin, kişinin kişilik haklarını yahut özel hayatının gizliliğini ihlal etmesi zorunluluğu da ilgili mekanizmaların konu bakımından kapsamını, unutulma hakkına oranla daraltmaktadır. Zira, yukarıda da ele alındığı üzere bir bilginin unutulma hakkına konu olması için yalnızca “kişisel bilgi” niteliğinde olması yeterlidir.

Sonuç olarak, unutulma hakkına benzer bazı talep hakları veriyor olsa da, 5651 sayılı Kanun’da yer verilen mekanizmaların, özellikle “hakkın konusu” bağlamında,

³⁶¹ Madde 29 Çalışma Grubu, 2014, s. 8.; O. Değirmenci, 2018, s. 153.

unutulma hakkı ile örtüşmediği ve bu itibarla da 5651 sayılı Kanun'un yukarıda sıralanan hükümlerinin çevrimiçi ortamda unutulma hakkının konusunu oluşturabilecek verilerin bir kısmı bakımından, çalışmamızda sıralanan talep haklarından³⁶² yalnızca "silme" konusunda dayanak sağlayabileceği ifade edilmelidir.³⁶³

II. Açıkça Sayılmayan Bir Hak Olarak Unutulma Hakkı

Türk hukukunda unutulma hakkı ile örtüşen, tanımı ve kapsamı itibariyle "unutulma hakkı" olarak nitelendirilebilecek uygulamalar bulunmasına karşın, Anayasa'da unutulma hakkının açıkça ve bu isimle korunduğu bir düzenleme bulunmadığı yukarıda inceleme konusu yapılmıştı. Bu tespit üzerine ise unutulma hakkı Türk anayasa hukuku açısından ele alınırken, "anayasada açıkça sayılmayan haklar"ın korunması çerçevesinde bir değerlendirme yapılması elzemdir.

Anayasada açıkça sayılmayan haklar hususunda ise karşılaştırmalı hukukta farklı uygulamaların bulunduğu ifade edilebilirse de genel itibariyle, bu hakların korunması hususunun "*özü itibariyle içtihadî*"³⁶⁴ nitelik taşıdığıdır ve bu sebeple de "*bu alanda yapılacak çalışmaların da, kaçınılmaz olarak içtihadî bir analiz çizgisini takip etmesi gerekecektir.*"³⁶⁵ Bir diğer ifade ile bir hakka Anayasa'da yer verilmemiş olması, zorunlu olarak o hakkın tanınmaması ve dolayısıyla korunmamasını gerektirmeyecektir. Bu çerçevede, belirli bazı koşullar altında, yargı organlarının toplumun sürekli değişen

³⁶² Bu talep hakları çalışmanın önceki bölümünde sıralanmış olup, silme, deindeksleme, anonimleştirme, açıklama ekleme ve erişim sınırlaması tedbirlerinden ibarettir.

³⁶³ O. Değirmenci, 2018, s. 162.

³⁶⁴ E. Kontacı, 2017, s. 432.

³⁶⁵ ibid.

koşulları neticesinde yeni hak alanlarını tanıyıcı işlevini kabul etmek toplumsal ihtiyaçlara cevap vermenin etkin bir yolu olacaktır.³⁶⁶

Bu kapsamda, unutulma hakkının tarihi gelişimi ele alınırken de ortaya konulduğu gibi ABAD tarafından “Google kararı” olarak nitelendirilen C-131/12 sayılı karar verildiğinde de, karar tarihinde yürürlükte olan 95/46 sayılı Direktif’in “unutulma hakkı” adı ile düzenlenmiş bir hak içermediğini hatırlatmak yerinde olacaktır.

Bununla birlikte, birçok hukuk sisteminde anayasada sayılmayan hakların içtihadî yollar ile keşfine müsaade eden düzenlemelere rastlanıyor olsa dahi, durum Türk hukuku açısından değerlendirildiğinde, Anayasa’da öngörülen sistemin net bir mahiyette olmadığı görülmektedir. Zira her ne kadar, Anayasa’nın 2’nci maddesinde Türkiye Cumhuriyeti “*insan haklarına saygılı*” (1982 T.C. Anayasası m.2) bir devlet olarak tanımlanmışsa da yine Anayasa’nın Başlangıç metninde, Anayasa’da açıkça sayılmış hak ve özgürlüklere atıfta bulunularak her Türk vatandaşının “*bu Anayasadaki temel hak ve hürriyetlerden*” (1982 T.C. Anayasası Başlangıç) yararlanacağı ifade edilmiştir.³⁶⁷

1982 Anayasasındaki bu belirsizlikle birlikte ifade etmek gerekir ki hukuk sistemleri içerisinde yargı organlarının özellikle de anayasa mahkemelerinin işlevi göz önünde bulundurulduğunda; mezkûr yargı organlarının belirli koşullar altında, toplumsal ihtiyaçlar da gözetilerek yeni hak alanlarını tanıyıcı kararlar verebileceklerini genel bir yaklaşım olarak kabul etmek gerekir.³⁶⁸ Bu çerçevede, konunun Türk hukuku açısından incelenmesi noktasında ise ifade etmek gerekir ki, aşağıda daha detaylı olarak ele

³⁶⁶ ibid, s.453.

³⁶⁷ E. Kontacı, 2017, s. 453.

³⁶⁸ ibid.

alınacağı ve yukarıda da sıralandığı gibi, Anayasamızda unutulma hakkı açıkça düzenlenmemiş olsa bile, unutulma hakkının Anayasa’da yer alan bazı hak ve özgürlüklerin bir gereği olarak tanınması imkanı bulunmaktadır. Bu kapsamda, özellikle özel hayatın gizliliği hakkı, kişisel verilerin korunması hakkı ile kişinin manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının birlikte yorumlanması neticesinde “*gölgede kalan bir hak*” olarak unutulma hakkına ulaşılması en azından teorik düzlemde mümkündür.

Bunun yanında, Anayasa’nın kişisel verilerin korunması hakkına ilişkin 20’nci maddesinin bir gereği olarak düzenlenen 6698 sayılı Kanun’da yer verilen ve yukarıda sunulan düzenlemelerin de yorumlanması yoluyla unutulma hakkına ulaşmak mümkün olacaktır. Hatta ifade etmek gerekir ki ABAD yukarıda ele alınan “Google” kararını verirken, 95/46 sayılı Direktif’in ABAD tarafından dayanak olarak ileri sürülen maddeleri ile 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Kanun’da yer alan ve yukarıda nitelik itibarıyla “unutulma hakkını” tanımladığı ifade edilen bazı düzenlemelerin büyük benzerlikler gösterdiği göze çarpmaktadır.

Bahse konu benzerliklerin ise bir tesadüf eseri olduğunu söylemek güçtür. Zira KVKK’nın yasalaşması sürecinde yukarıda sunulduğu üzere Avrupa Birliği tarafından kişisel verilerin korunması hususuna ilişkin geliştirilen kriterler gözetilmeye çalışılmıştır. Hatta Kanun’un genel gerekçesinde, Avrupa Birliği’nin 95/46 sayılı Direktifine doğrudan bir atıf yapıldıktan sonra³⁶⁹, Kanun’un “*uluslararası belgeler, mukayeseli hukuk uygulamaları ve ülkemiz ihtiyaçları gözönüne alınmak suretiyle*”³⁷⁰ yapıldığı ifade

³⁶⁹ 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (2016) Genel Gerekçe, para.19.

³⁷⁰ 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (2016) Genel Gerekçe, para.21.

edilmiştir. Bu kapsamda, bahse konu benzerliklere dikkat çekilmesi adına, mezkûr düzenlemeler aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

95/46/EC sayılı Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Serbest Dolaşımı Bakımından Bireylerin Korunmasına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Direktifi	6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu
VERİ KALİTESİNE İLİŞKİN PRENSİPLER Madde 6 1- Üye Devletler, kişisel verilerin aşağıdaki şekilde olmasını sağlayacaklardır: (...) (c) toplandığı ve/veya ayrıca işlendiği amaçlara ilişkin olarak <u>yeterli, ilgili ve bu amacı aşmayan</u>; (d) <u>doğru ve gerektiğinde güncel</u>; toplanma ve sonrasındaki işleme, silinme veya düzeltilme amaçlarını göz önünde tutarak verilerin yanlış veya eksik olmamasını sağlayacak tüm makul önlemler alınmalıdır; (e) veri öznelerinin verilerin toplandığı esnada veya sonrasında işlendiği amaçlar için <u>gerekenden daha uzun olmayan süre boyunca</u> tespitine izin veren biçimde tutulur. (...)	Genel ilkeler MADDE 4- (...) (2) Kişisel verilerin işlenmesinde aşağıdaki ilkelere uyulması zorunludur: a) Hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma. b) <u>Doğru ve gerektiğinde güncel olma.</u> c) Belirli, açık ve meşru amaçlar için işleme. ç) <u>İşlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma.</u> d) İlgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için <u>gerekli olan süre kadar</u> muhafaza edilme (...)
Madde 12 - Erişim hakkı Üye Devletler, her veri öznesinin denetleyiciden (aşağıdakileri) temin etme hakkını garanti edecektir: (...) (b)Özellikle verinin eksik veya yanlış yapısı yüzünden, bu Direktifin hükümlerine uymayan işlemede, verilerin engellenmesi veya silinmesi, uygun olarak düzeltilmesi; (...)	Kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hâle getirilmesi MADDE 7- (1) Bu Kanun ve ilgili diğer kanun hükümlerine uygun olarak işlenmiş olmasına rağmen, işlenmesini gerektiren sebeplerin ortadan kalkması hâlinde kişisel veriler resen veya ilgili kişinin talebi üzerine veri sorumlusu tarafından silinir, yok edilir veya anonim hâle getirilir. (...)

Bu kapsamda, yukarıda sunulan tablo incelendiğinde her iki düzenlemede (95/46 sayılı Direktif m.4 ve 6698 sayılı K. m.6) de “veri kalitesi” ortaya konulurken benzer kıstasların geliştirildiğini görmek mümkündür. Şöyle ki amaç ile bağlantılı ve ölçülü olmak, gerektiğinde güncel ve tam olmak ve belirli bir sürenin aşılmamış olması; her iki düzenlemede de veri kalitesinin tespiti için ortaya konulan temel ilkeler olarak düzenlenmiştir. Bunun yanında yine her iki düzenlemede de düzenlemede (95/46 sayılı

Direktif m.12 ve 6698 sayılı K. m.7) hukuka yani yukarıda sunulan kriterlere aykırı işleme faaliyetleri neticesinde ilgili verinin silinmesini talep etme hakkı tanınmıştır.

Bu bağlamda, sonuç olarak ise yukarıda da ifade edildiği gibi, unutulma hakkı Anayasa yahut mevzuatımız ile “açıkça” güvence altına alınmamış olmasına karşın, Anayasa’da sayılan haklardan ve bu hakların biri olan kişisel verilerin korunması hakkının esaslarını belirleyen 6698 sayılı Kanun’dan hareketle unutulma hakkının içtihadi yollar ile keşfi mümkündür.

III. Anayasa Mahkemesi Kararlarında Unutulma Hakkı

Henüz unutulma hakkına ilişkin “yerleşik” ve yukarıda ele alınan kapsamda “hakkı tanıyıcı” bir içtihattan bahsedilmesi mümkün olmasa bile, hakkın yukarıda sunulan kapsamda Anayasa’da sayılan hak ve özgürlüklerin yorumlanması yolu ile bazı yargı kararlarına konu olduğunu görmek mümkündür. Çalışmanın bu bölümünde unutulma hakkının ismi anılarak konu edildiği kararlara değinilecektir.

A. Anayasa Mahkemesinin N.B.B.Kararı

Unutulma hakkı, Anayasa Mahkemesi tarafından ilk olarak N.B.B. kararında detaylı olarak incelenmiştir. Karara vücut veren başvuruda, Başvurucu, bir gazetenin internet haber arşivinde erişilebilir durumda olan ve kendisi hakkında uyuşturucu madde kullanması sebebiyle verilen adli para cezasına ilişkin haberlerin şeref ve itibarın korunması hakkını ihlal ettiğini öne sürmüştür.³⁷¹

Anayasa Mahkemesi başvurunun esasını incelerken, başvuru konusu olaya dair değerlendirmesini, Anayasa’nın 17’nci maddesinde düzenlenen “kişinin manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı”, 20’nci maddesinde düzenlenen “özel

³⁷¹ N.B.B. Başvurusu, 2016, para. 1,9.

yaşamın gizliliği hakkı” ile 20’nci maddesinin üçüncü fıkrasında düzenlenen “kişisel verilerin korunması hakkı” kapsamında yapmıştır.³⁷² Bu kapsamda yaptığı inceleme esnasında, Anayasa Mahkemesi, bu çalışmada da yer verilen teknolojik gelişmelere değinmiş ve *“ilgili hak ve özgürlükler açısından koruma ve ilerleme sağlayabilmek için kaçınılmaz olarak teknolojik gelişmeleri de dikkate alacak farklı bir yaklaşım”*³⁷³ benimsenmesi gerektiğini belirtmiştir.

Müteakiben Anayasa’nın yukarıda sayılan ve bu çalışmanın bir önceki bölümünde de unutulma hakkına dayanak teşkil edebileceği ortaya konulan maddelerinin birlikte yorumlanması neticesinde unutulma hakkına ulaşılabileceğini belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan bu yorumun önemi nedeniyle, çalışmanın bu bölümünde anılan kararın ilgili kısmının tamamına yer verilmesi uygun olacaktır. Bu kapsamda, Anayasa Mahkemesi, Anayasamızda açıkça düzenlenmemiş olmasına rağmen, kişilerin unutulma hakkına sahip olduğu sonucuna aşağıdaki değerlendirmesi neticesinde ulaşmıştır.

“47. Unutulma hakkı Anayasa’ımızda açıkça düzenlenmemiştir. Bununla birlikte Anayasa’nın "Devletin temel amaç ve ödevleri" başlığı altında düzenlenen 5. maddesinde "insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak" ifadesi ile devlete pozitif bir yükümlülük yüklenmiştir. Bu yükümlülük bağlamında Anayasa’nın 17. maddesinde düzenlenen kişinin manevi bütünlüğü bağlamında şeref ve itibarının korunması hakkı ve Anayasa’nın 20. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ile birlikte düşünüldüğünde, devletin bireye geçmişte yaşadıklarının başkaları tarafından öğrenilmesi engellenerek yeni bir sayfa açma olanağı verme hususunda bir sorumluluğu olduğu açıktır. (...) Dolayısıyla Anayasa’da açıkça

³⁷² a.g.k. para.39-42.

³⁷³ a.g.k. para 44.

düzenlenmeyen unutulma hakkı, İnternet vasıtasıyla ulaşılması kolay olan ve dijital hafızada bulunan haberlere erişiminin engellenmesi için Anayasa'nın 5., 17. ve 20. maddelerinin doğal bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer taraftan unutulma hakkının kabul edilmemesi, İnternet vasıtasıyla kolayca ulaşılabilir ve uzun süre muhafaza edilebilir kişisel veriler nedeniyle başkaları tarafından kişiler hakkında ön yargı oluşturabilmesi nedeniyle manevi varlığının geliştirilmesi için gerekli onurlu bir yaşam sürdürmesine ve manevi bağımsızlığına müdahaleyi sürekli kılmaktadır.”³⁷⁴

Bu sonuca ulaşmasının ardından Anayasa Mahkemesi, bir haber veya bilginin, unutulma hakkının konusunu oluşturması için gerekli kriterleri ortaya koymuş ve bu kapsamda, çalışmamızın bir önceki bölümünde de ortaya konulan hususlara koşut biçimde, şu değerlendirmelerde bulunmuştur.

“Bu durumda bir İnternet haberinin unutulma hakkı kapsamında İnternet'ten çıkarılabilmesi için yayının içeriği, yayında kaldığı süre, güncelliğini yitirme, tarihsel bir veri olarak kabul edilememe, kamu yararına katkısı (toplumsal açıdan haberin değeri, haberin geleceğe ışık tutan niteliği) habere konu kişinin siyasetçi veya ünlü olup olmadığı, haber veya makalenin konusu, bu bağlamda haberin olgusal gerçekler ya da değer yargısı içerip içermediği, halkın ilgili veriye yönelik ilgisi gibi hususların her somut olay açısından incelenmesi gerekmektedir.”³⁷⁵

İlgili kriterlerin ortaya konulmasından sonra, unutulma hakkının tesis edilmesi için kullanılabilecek ve bu çalışmanın bir önceki bölümünde de yer verilen yöntemlere değinen Anayasa Mahkemesi “arşivde arama yapmaya imkan tanıyan haber ile kişi arasında ilişki kuran kişisel verilerin silinmesi, haberin anonim hale getirilmesi, haber

³⁷⁴ a.g.k. para 47.

³⁷⁵ a.g.k. para.50.

içeriğinin bir kısmına erişimin engellenmesi”³⁷⁶ gibi farklı yöntemlerin, ölçülülük ilkesi kapsamında uygulama alanı bulabileceğini belirtmiştir.

Bu hususları tespit ettikten sonra, Anayasa Mahkemesi incelemesine, Anayasa’nın yukarıda anılan maddeleri ile güvence altına alındığını tespit ettiği unutulma hakkı ile Anayasa’nın 26’ncı maddesi ile güvence altına alınan “Düşünceyi Açıklama ve Yayma Özgürlüğü ile Basın Özgürlüğü” arasındaki dengenin sağlanması kapsamında devam etmiştir.

Netice olarak, Anayasa Mahkemesi, yukarıda belirttiği ilkeleri somut olaya uygulamış ve 1998 ve 1999 tarihli haberlerin üzerinden uzun süre geçmiş olmasını, ilgili haberin toplumsal açıdan önemini, Başvuran kişinin toplumsal konumunu da göz önünde bulundurarak; ilgili haberlerin Başvuran’ın “şeref ve itibarını koruma hakkını” ihlal ettiğine hükmetmiştir.³⁷⁷

Bu kapsamda, ifade etmek gerekir ki Anayasa Mahkemesi tarafından, Anayasa’da sayılan hakların yorumlanması neticesinde Anayasa’da açıkça sayılmayan bir hak olan unutulma hakkına ulaşılması ve bu hakkın ölçütlerinin tespit edilmesi; Türk hukukunda da unutulma hakkının tanınması açısından büyük bir önemi haizdir. Özellikle Anayasa Mahkemelerinin yukarıda da vurgulanan “yeni hak alanları tanıyıcı/yaratıcı” bir işlevi³⁷⁸ de göz önünde bulundurulduğunda, yukarıda detayları sunulan N.B.B. kararının, hak ve özgürlüklerin toplumsal gelişimlere paralel olarak gelişmesi açısından olumlu mütalaa edilmesi gerekir.

³⁷⁶ a.g.k. para.52.

³⁷⁷ a.g.k. para.70-75.

³⁷⁸ E. Kontacı, 2017, s. 453.

B. Diğer Anayasa Mahkemesi Kararları

N.B.B. kararından sonra, unutulma hakkına ilişkin talepler Anayasa Mahkemesinin önüne gelmişse de Anayasa Mahkemesi bahse konu başvurularda ihlal kararı vermemiştir. Bu kapsamda, Gözde Yiğit Başvurusu,³⁷⁹ G. D. Başvurusu (2),³⁸⁰ Asım Bayar ve Veysel Bayar Başvurusu³⁸¹ ile Asli Alp ve Şükrü Alp Başvurusu³⁸²; başvuruların yerel siyasetçi/kamu görevlisi olmaları nedeniyle kamunun başvuru konusu haberleri öğrenmekte üstün yararı olduğu ve bu sebeple de başvuruların “açıkça dayanaktan yoksun olduğu” gerekçesi ile kabul edilemezlik kararı verilmiştir. Bu kapsamda yapılan diğer bir bireysel başvuru olan “Fahri Göncü Başvurusu”na ilişkin olarak ise internet arşivinde yer alan haber, Anayasa Mahkemesi tarafından basın özgürlüğü kapsamında mütalaa edilmiş ve başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.³⁸³ Yine bu kapsamdaki bir diğer başvuru olan C.K. Başvurusunda ise Anayasa Mahkemesi başvuran tarafından başvuru yollarının tüketilmemiş olması sebebiyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.³⁸⁴

³⁷⁹ **Gözde Yiğit Başvurusu** [2017] Başvuru Nu.: 2014/16026 (AYM) para 31

³⁸⁰ **G. D. Başvurusu (2)** [2017] Başvuru Nu.: 2014/1808 (AYM) para.39.

³⁸¹ **Asım Bayar ve Veysel Bayar Başvurusu** [2017] Başvuru Nu.: 2014/4141 (AYM) para.27.

³⁸² **Asli Alp ve Şükrü Alp Başvurusu** [2017] Başvuru Nu.: 2014/18260 (AYM) para.28.

³⁸³ **Fahri Göncü Başvurusu** [2017] Başvuru Nu.: 2014/17943 (AYM) para23.

³⁸⁴ **C.K. Başvurusu** [2018] Başvuru Nu.: 2014/19685 (AYM)

SONUÇ VE ÖNERİLER

I. Ulaşılan Sonuçlar

Yukarıda yapılan açıklamalar ışığında, öncelikle, çalışmanın ilk bölümünde de ifade edildiği gibi, veri işleme teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin hızla arttığı ve bahse konu gelişmeler neticesinde “veri toplama/işleme/yayımlama” faaliyetlerinin de doğasının değiştiğini tespit etmek gerekir. Bu değişim neticesinde; kişisel verilerin işlenmesi/depolanması ve yayımlanması hususunda değişen alışkanlıklar ve yukarıda anılan toplumsal eğilim, verileri işlenen bireyleri veri toplayanlar karşısında dezavantajlı duruma getirmiştir. Bu çerçevede, çalışmanın en başında sunulan örneklerle geri dönecek olursa; yazdığı bir makalede 1960lı yıllarda LSD kullandığından bahseden ve bu gerekçe ile ABD’ye alınmayan üniversite profesörü A.F ile aradan geçen 12 seneye rağmen hakkındaki icra ilanına internet vasıtasıyla ulaşılabilen Costeja Gonzalez’in durumlarının münferit olaylar değil, toplumsal bir eğilimin sonuçları olduğu tespit edilmelidir.

Bahse konu dezavantajlı durumun giderilmesine yönelik olarak, bireylerin kişisel verileri ile ilişkisine dair paradigmanın da veri işleme teknolojileri ile paralel olarak değişmeye başladığı ve yapılan yeni düzenlemelerin bireylerin kendi verileri üzerinde etkin bir kontrolünü sağlamayı amaçlandığı ifade edilebilir. Bu değişen paradigma kapsamında, yukarıda da anıldığı gibi, unutulma hakkının bireylerin bahse konu kontrolü sağlamasında etkin bir rol oynayacağını belirtmek zor değildir.

Teknolojik imkânların günümüzdeki kadar gelişmiş olmadığı dönemlerde dahi, bu isimle adlandırılmasa bile, unutulma hakkına benzer uygulamaların erken dönem örneklerine rastlamak mümkündür. Bununla birlikte, bu örnekler sistematik bir nitelik arz etmemiştir. Takip eden süreçte, AB nezdinde yapılan çalışmalar ve ABAD tarafından verilen “Google kararı” ile unutulma hakkı tekrar gündeme gelmiş ve nihayetinde unutulma hakkı AB Veri Koruma Tüzüğü’nde ismen anılarak ve unsurlarına yer verilerek

düzenlenmiştir. Google Kararı ve AB Veri Koruma Tüzüğü sonrasında ise unutulma hakkının korunmasına ilişkin yaklaşım ve uygulamaların, hem devletler hem de veri işleyen diğer kişiler açısından hızla değiştiğini gözlemlemek mümkündür.³⁸⁵ ABAD'ın yukarıda sunulan “Google kararı” ve AB tarafından Genel Veri Koruma Tüzüğü’nün yayımlanmasından sonra ise, geline nokta, unutulma hakkının bir insan hakkı olduğu konusunda, en azından Avrupa perspektifi açısından bir çekince bulunmamaktadır.

Unutulma hakkının unsurlarının ve özellikle diğer hak ve özgürlükler karşısındaki durumun tespiti açısından, yeterli miktarda düzenleme yahut içtihatın bulunduğunu ifade etmek güçtür. Bununla birlikte, özellikle özel hayatın gizliği ve kişisel verilerin korunması hususundaki birikimin ve unutulma hakkının yukarıda sunulan köklü tarihinin de etkisiyle, unutulma hakkının esaslarına dair belirsizliklerin hızla giderildiği görülmektedir. Ancak yine de ifade etmek gerekir ki unutulma hakkına ilişkin şimdiye kadar ortaya konulan esaslar halen gelişime açıktır. Bu kapsamda; büyük-veri, verilerin uluslararası dolaşımı, veri işleyenlerin sorumluluğunun kapsamı gibi konularda halen belirsizliklerin bulunduğu ifade edilmelidir.

II. Türk Anayasa Hukuku Açısından Sonuç ve Öneriler

Türk hukuk sisteminin de karşılaştırmalı hukukta örnekleri görülen ve yukarıda sıralanan hususlardan bağımsız kalmadığı ifade edilmelidir. Bu kapsamda, Türk hukuk düzeninde de yüksek mahkeme kararlarında unutulma hakkına ilişkin kararlar görülmeye başlanmıştır.

Bu çerçevede, Anayasa Mahkemesi tarafından verilen N.B.B. kararı ve Yargıtay’ın istikrarlı olarak nitelendirilebilecek içtihadı ile de unutulma hakkının Türk hukukunda da tanınması açısından önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Bunun da ötesinde,

³⁸⁵ I. Stupariu, 2015, s. 28, 45.; O. Değirmenci, 2018, s. 153.

Anayasa'nın 20'nci maddesinde düzenlenmiş “kişisel verilerin korunması hakkı”nı düzenlemek üzere 24/03/2016 tarihinde kanunlaştırılan KVKK'nın 7'nci maddesinde düzenlenmiş olan “kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi, anonim hale getirilmesi” mekanizmasının tanım ve kapsam itibarıyla, unutulma hakkı ile büyük benzerlikler gösterdiği ifade edilebilir.

Bu olumlu gelişmelerin yanında, unutulma hakkının içtihadi yolla keşfi ve “anayasada sayılmayan bir hak” olarak korunmasının bazı problemleri de beraberinde getirdiği ifade edilebilir. Bu problemler çerçevesinde, bahse konu yüksek mahkeme kararlarının henüz yeni bir hak alanı yaratacak nitelikte olmadığı ve özellikle 1982 Anayasası'nın öngördüğü temel hak ve özgürlükler sisteminin anayasada açıkça sayılmayan hakların yargısal yolla keşfine müsaade edip etmediği hususunun tartışmalı olduğu vurgulanmalıdır. Yine hakların içtihadi yollarla keşfinde karşılaşılabilecek bir diğer problem de hukuki belirsizliktir. Özellikle içtihadi yolla keşfin doğası gereği, ilgili hakka ilişkin düzenleme ve yargı kararlarının sınırlı olacağı da göz önünde bulundurulduğunda; hakkın tanımlanması, unsurları ve sınırlamaları gibi hususlarda belirsizlikler yaşanabileceği ve bu belirsizliklerin de hukuki güvenliği sağlamak açısından mahzurları olabileceği değerlendirilmelidir.

Bu bilgiler ışığında, unutulma hakkının yukarıda sunulan kapsamda çeşitli idari merci ve yargı kararlarına konu olmasının hakkın tanınması açısından sevindirici olduğu ifade edilebilir. Ancak yine de belirtmek gerekir ki unutulma hakkının etkin bir şekilde korunabilmesi ve husustaki ölçütler ile güvencelerin sağlıklı olarak tespit edilebilmesi için bu hususta düzenleme yapılması gerektiği söylenmelidir.³⁸⁶ Dolayısıyla, unutulma hakkına ilişkin Anayasa'da yapılacak bir düzenlemenin, bu hakkın içtihadi olarak keşfi

³⁸⁶ I. Stupariu, 2015, s. 70.

ile kıyaslandığında; bağlayıcılık, güvenceler ve hukuki güvenlik konusundaki problemlerin aşılmasında daha etkin bir rol oynayabileceği sonucuna varılmalıdır.

Bu çerçevede, hem varlığı bu çalışmanın ilk bölümünde ortaya konulan ihtiyacın karşılanması hem de içtihadî yolla “hukukumıza giren” unutulma hakkının sınırları ve hakka ilişkin esasların belirlenmesi için bu konuda bir düzenleme yapılmasına ihtiyaç olduğu sonucuna varılmalıdır. Bu kapsamda, unutulma hakkının; yasama, yürütme ve yargı organları karşısında, sınırları ve esasları belirli bazı güvencelere sahip olması açısından anayasa ve anayasal nitelik taşıyan belgelerde yapılacak düzenlemelerin büyük bir önemi haiz olduğu ve bu hareket tarzının anayasacılık düşüncesinin de bir gereği olarak yorumlanması gerektiği ifade edilebilir.³⁸⁷ Özellikle AB üyelik müzakereleri kapsamında da önemli bir fasıl teşkil eden kişisel verilerin korunması hususunun, unutulma hakkını da kapsadığı göz önünde bulundurulduğunda bu alanda düzenlemeler yapılarak mevzuat ve uygulamaların AB Genel Veri Koruma Tüzüğü ile uyumlulaştırılmasının kaçınılmaz olduğu ifade edilmelidir.

³⁸⁷ E. Kontacı, 2017, s. 430.

KAYNAKÇA

1. Kitaplar ve Makaleler

ALESSI, Stefania, 'Eternal Sunshine: The Right To Be Forgotten In The European Union After The 2016 General Data Protection Regulation' (2017) 32 Emory International Law Review

AMBROSE, Meg Leta, AUSLOOS, Jef, 'The Right To Be Forgotten Across The Pond' (2012) 3 SSRN Electronic Journal

AMBROSE, Meg Leta, 'You Are What Google Says You Are: The Right To Be Forgotten And Information Stewardship' (2012) 17 International Review of Information Ethics.

ARSLAN ÖNCÜ, Gülay, Özel Yaşam Ve Aile Yaşamına Saygı Hakkı (1.Baskı, Avrupa Konseyi 2019)

AUSLOOS, Jef, 'The ‘Right To Be Forgotten’ – Worth Remembering?' (2012) 28 Computer Law & Security Review

Avrupa Birliği, 'Regulations, Directives And Other Acts | European Union' (*European Union*, 2019) <https://europa.eu/european-union/eu-law/legal-acts_en> son erişim tarihi 12 Kasım 2019.

Avrupa Birliği, 'Data Protection In The EU' (European Commission - European Commission, 2020) <https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/data-protection-eu_en#national-data-protection-authorities> son erişim tarihi 16 Şubat 2020.

Avustralya İnsan Hakları Komisyonu, 'Human Rights: Discrimination In Employment On Basis Of Criminal Record | Australian Human Rights Commission' (*Humanrights.gov.au*, 2012) <<https://www.humanrights.gov.au/our-work/rights-and-freedoms/human-rights-discrimination-employment-basis-criminal-record#e67>> son erişim tarihi 2 Kasım 2019.

BARBER, Gregory ve diğeri, 'You Are What Google Says You Are' (WIRED, 2019)
<<https://www.wired.com/2009/02/you-are-what-go/>> son erişim tarihi 28 Ekim
2019

BLANCHETTE, Jean-François ve JOHNSON, Deborah G., 'Data Retention And The Panoptic
Society: The Social Benefits Of Forgetfulness' (2002) 18 The Information Society

BOYD, Danah M., ve, Nicole B. ELLISON, 'Social Network Sites: Definition, History, And
Scholarship' (2007) 13 Journal of Computer-Mediated Communication

BUNN, Anna, 'The Curious Case of the Right to be Forgotten' (2015) 31 Computer Law &
Security Review

BYCHAWSKA-SINIARSKA, Dominika, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında
İfade Özgürlüğünün Korunması* (2.Baskı, Avrupa Konseyi 2018)

CAMPOSECO, Juan Estheiman Amaya, 'The Right To Be Forgotten: A Descriptive Overview
Of The Right To Be Forgotten' (Yüksek Lisans Tezi, Universitat Pompeu Fabra
Barcelona 2017)

CASTELLANO, Pere Simón, 'The Right to be Forgotten under European Law: A
Constitutional Debate' (2012) 16 Lex Electronica

COORS, Corinna, 'Opinion or Defamation? Limits of Free Speech in Online Customer
Reviews in the Digital Era' (2015) 20 Communications Law - The Journal of
Computer, Media and Telecommunications Law

COWNIE, Fiona, *Legal Academics* (1st edn, Hart 2004)

DE TARWANGNE, Cecile, Internet Privacy and Right to be forgotten/Right to oblivion (2012)

DEĞİRMENCI, Olgun, 'Yargısal İçtihatların Ortaya Çıkardığı Bir Hak: Unutulma Hakkı'
(2018) 13 Terazi Hukuk Dergisi

Dışışleri Bakanlığı, 'AB Müzakereleri - Bilgi Toplumu Ve Medya' (Ab.gov.tr, 2019) <https://www.ab.gov.tr/files/Muktesebat_Uyum_Programi/10_BilgiToplumuveMedya.pdf> son erişim tarihi 3 Kasım 2019.

Dışışleri Bakanlığı, 'Katılım Müzakereleri' (Ab.gov.tr, 2019) <<https://www.ab.gov.tr/37.html>> son erişim tarihi 3 Kasım 2019.

ÖZKAN DUVAN, Ayşe, 'İnsan Hakları Hukukunun İçtihadı Kaynakları' (2016) C. XX Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 4.

DRUMMOND, David, 'We Need To Talk About The Right To Be Forgotten | David Drummond' (the Guardian, 2014) <<https://www.theguardian.com/commentisfree/2014/jul/10/right-to-be-forgotten-european-ruling-google-debate>> son erişim tarihi 02 Kasım 2019.

EGGERS, William D., HAMILL, Rob ve ALI, Abed, 'Data As The New Currency' (2013) 13 Deloitte Review

ELMALICA, Hasan, 'Bilişim Çağının Ortaya Çıkardığı Temel Bir İnsan Hakkı Olarak Unutulma Hakkı' (2016) 65 Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, s.1608.

ETZIONI, Amitai, *Happiness Is The Wrong Metric* (Springer 2018)

GEORGE, Aurelia Tamò Damian, Oblivion, Erasure and Forgetting in the Digital Age, 5 (2014) JIPITEC 71

Google Danışma Kurulu, 'Report on the Right to be Forgotten' (Google 2015)

Google Inc., 'Google Transparency Report' (Transparencyreport.google.com, 2019) <<https://transparencyreport.google.com/eu-privacy/overview>> son erişim tarihi 31 Ekim 2019.

GÖZLER, Kemal, 'Kişilik Haklarını İhlal Eden İnternet Yayınlarının Kaldırılması Usûlü ve İfade Hürriyeti: 5651 Sayılı Kanunun 9'uncu Maddesinin İfade Hürriyeti Açısından Değerlendirilmesi', Rona Aybay'a Armağan (Legal Hukuk Dergisi, Özel Sayı, Aralık 2014), İstanbul, Legal, 2014, Cilt I, s.1078.

GÜLENER, Serdar, 'Dijital Hafızadan Silinmeyi İstemek: Temel Bir İnsan Hakkı Olarak Unutulma Hakkı' (2012) 102 TBB Dergisi

GRAUX, Hans, AUSLOOS, Jef, VALCKE, Peggy, 'The Right To Be Forgotten In The Internet Era' [2012] SSRN Electronic Journal.

HON, W. Kuan, Christopher MILLARD ve Ian WALDEN, 'The Problem Of 'Personal Data' In Cloud Computing - What Information Is Regulated? The Cloud Of Unknowing, Part 1' (2011) 1 SSRN Electronic Journal

JACOBS, James B. ve LARRAURI, Elena, 'Are Criminal Convictions A Public Matter? The USA And Spain' (2012) 14 Punishment & Society

KEMP, Simon, 'Digital In 2018: World’S Internet Users Pass The 4 Billion Mark - We Are Social' (*We Are Social*, 2019) <<https://wearesocial.com/blog/2018/01/global-digital-report-2018>> son erişim tarihi 28 Ekim 2019.

Kişisel Verileri Koruma Kurumu, 'Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Rehberi' (KVKK 2017)

Kişisel Verileri Koruma Kurumu, '2018 Faaliyet Rehberi' (KVKK 2019)

Konrad-Adenauer-Stiftung e.V., 'Volkszählungsurteil In Englischer Sprache: Census Act | Freiheitsfoo' (*Freiheitsfoo.de*, 2019) <<https://freiheitsfoo.de/census-act/>> son erişim tarihi 03 Ekim 2019.

KONTACI, Ersoy, 'Anayasada Sayılmayan Hakların Yargısal Korunması' (2017) 66 Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

KOOPS, Bert-Jaap, 'Forgetting Footprints, Shunning Shadows: A Critical Analysis Of The 'Right To Be Forgotten' In Big Data Practice' (2011) SSRN Electronic Journal

KORENHOF, Paulan ve diğerleri, 'Timing The Right To Be Forgotten: A Study Into “Time” As A Factor In Deciding About Retention Or Erasure Of Data', *Reforming European Data Protection Law* (1.Baskı, Springer 2015)

- KÜZECİ, Elif 'İstatistikî Birimler ve Bilginin Geleceğini Belirleme Hakkı' (2014) İnsan Hakları Yıllığı, Cilt 32.
- LAÇİN, İrem, 'Unutulma Hakkı' (2014) 1 Doç. Dr. Melike Batur Yamaner'in Anısına Armağan Cilt I.
- LEACH, Philip, 'The European system and approach' in Scott Sheeran and Nigel S Rodley (eds), *Routledge Handbook Of International Human Rights Law* (Routledge 2013)
- Madde 29 Çalışma Grubu, 'Kişisel Veri Kavramına İlişkin 4/2007 sayılı Görüş' (Avrupa Birliği 2007)
- Madde 29 Çalışma Grubu, 'Guidelines on the Implementation of the Court of Justice of the European Union Judgment on "Google Spain and Inc v. Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Mario Costeja González" C-131/12' (Avrupa Birliği 2014)
- MARKOU, Christiana, 'The 'Right To Be Forgotten': Ten Reasons Why It Should Be Forgotten', *Reforming European Data Protection Law* (1.Baskı, Springer 2015)
- MAYER-SCHÖNBERGER, Viktor, *Delete* (1.Baskı, Princeton University Press 2011)
- MURRAY, Daragh, "Freedom of Expression, Counter-Terrorism And The Internet In The Light Of The UK Terrorist Act 2006 And The Jurisprudence Of The European Court Of Human Rights" (2009) 27 Netherlands Quarterly of Human Rights
- NEVILLE, Andrew, 'Is It A Human Right To Be Forgotten? Conceptualizing The World View' (2017) 15 Santa Clara Journal of International Law
- OBAR, Jonathan ve WILDMAN, Steven S., 'Social media definition and the governance challenge: An introduction to the special issue'. (2015) 39 Telecommunications Policy
- PİNO, Giorgio, "The Right to Personel Identiti in Italian Private Law: Constitutional Interpretation and Judge-Made Rights" Harmonisation o European Private Law ed. Mark Van HOECKE, François OSTs Portland Hart Publishing, 2000

- POLLMAN, Elizabeth, 'A Corporate Right To Privacy' (2014) 99 Minnesota Law Review
- REYMOND, Michel José, 'The Future Of The European Union “Right To Be Forgotten”' [2019] Latin American Law Review
- ROAGNA, Ivana, *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Kapsamında Özel Hayata Ve Aile Hayatına Saygı Gösterilmesi Hakkının Korunması* (Avrupa Konseyi 2012)
- ROSEN, Jeffrey, 'The Right To Be Forgotten' (2012) 64 Stanford Law Review Online
- SALTON, Jeff, 'Intelius Date Check - Only Minutes To Find Out If Your Date Is Hiding Something' (*New Atlas*, 2010) <<https://newatlas.com/intelius-date-check/13952/>> son erişim tarihi 31 Ekim 2019.
- SOLOMON, Linda ve O'NEIL, Kate, 'Whatever Became of Andrew Feldmar?' (*The Vancouver Observer*, 2019) <<https://www.vancouverobserver.com/life/2009/10/01/whatever-became-andrew-feldmar>> son erişim tarihi 3 Ekim 2019.
- SOLOMON, Linda, 'LSD As Therapy? Write About It, Get Barred From US | The Tyee' (*The Tyee*, 2019) <<https://thetyee.ca/News/2007/04/23/Feldmar/>> son erişim tarihi 3 Ekim 2019.
- SOYSAL, Tamer, 'Unutulma Hakkının Avrupa Birliği'nin Genel Veri Koruma Tüzüğü Çerçevesinde İncelenmesi' (2019) 7 Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi 13
- SÖZÜER, Eren, *Unutulma Hakkı* (1.Baskı, On İki Levha Yayıncılık 2017)
- STUPARIU, Ionna, 'Defining The Right to Be Forgotten: A Comparative Analysis Between The EU And The US' (Yüksek Lisans Tezi, Central European University 2015)
- SZEGHALMI, Veronika, 'Difficulties Regarding The Right To Be Forgotten In The Case Law Of The Strasbourg Court' (2018) 4 Athens Journal of Law
- TANÖR, Bülent, YÜZBAŞIOĞLU, Necmi, *Türk Anayasa Hukuku* (Beta 2011)

- TIBERI, Giulia, 'The “Right To Be Forgotten” As The Right To Remove Inconvenient Journalism? An Italian Perspective On The Balancing Between The Right To Be Forgotten And The Freedom Of Expression.', *E-conference Right To Be Forgotten in Europe and beyond* (blogdroiteuropéen 2017)
- VOSS, W. Gregory ve CASTETS-RENARD, Celine, 'Proposal For An International Taxonomy On The Various Forms Of The “Right To Be Forgotten”: A Study On The Convergence Of Norms' (2016) 14 Colorado Technology of Law Journal
- WESTON, Mindy, 'The Right to Be Forgotten: Analyzing Conflicts Between Free Expression and Privacy Rights.' (Yüksek Lisans Tezi, Brigham Young Üniversitesi 2017)
- XANTHOULIS Napoleon, 'Conceptualizing a Right to Oblivion in the Digital World: A human rights-based approach' (Araştırma Makalesi, 2012)
- YAVUZ, Can, *İnternet'teki Arama Sonuçlarından Kişisel Verilerin Kaldırılması Unutulma Hakkı* (1. Baskı, Seçkin Kitapevi 2018)
- ZANFİR, Gabriela, 'Tracing The Right To Be Forgotten In The Short History Of Data Protection Law: The “New Clothes” Of An Old Right', *Reforming European Data Protection Law* (1.Baskı, Springer 2015)

2. Uluslararası Sözleşme/Bildiriler/Raporlar

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (1948, BMGK) Res 217 A (III)

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (1950) CETS 005

CCPR General Comment No. 16: Article 17 (Right to Privacy), The Right to Respect of Privacy, Family, Home and Correspondence, and Protection of Honour and Reputation (1988, BM İnsan Hakları Komitesi)

BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989) 1577 UNTS 3

95/46/EC sayılı Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Serbest Dolaşımı Bakımından Bireylerin Korunmasına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Direktifi (1995, Avrupa Birliği) L 281

1165 sayılı Karar ('Resolution') (1998, AB Parlemlenterler Meclisi) 1165

Directive on Electronic Commerce (2000, Avrupa Birliği) OJ L 178

A Comprehensive Approach On Personal Data Protection In The European Union (2010, Avrupa Birliği) COM (2010) 609

The EU Data Protection Reform 2012: Making Europe The Standard Setter For Modern Data Protection Rules In The Digital Age (2012, Avrupa Birliği) SPEECH/12/26.

Özel Yaşamın Korunması ve Kişisel Verilerin Sınırlanması Akışına İlişkin Rehber İlkeleri (2013, OECD) C (2013)79

2016/679 sayılı Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (2016, Avrupa Birliği) L 119/1

Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi (2018, Avrupa Konseyi) CM/Inf (2018)15-final

Avrupa Komisyonu, 'KOMİSYON ÇALIŞMA DOKÜMANI 2018 Türkiye Raporu' (Avrupa Birliği 2018) SWD 2018-153.

3. Kanunlar

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu (1965, Türkiye)

1136 sayılı Avukatlık Kanunu (1969, Türkiye)

C. 53 sayılı Rehabilitation of the Offenders Act (1974, Birleşik Krallık)

78-17 sayılı Bilgi Teknolojileri, Bilgi Dosyaları ve Temel Özgürlükler Kanunu (1978, Fransa)

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu (1981, Türkiye)

1982 T.C. Anayasası (1982, Türkiye)

3682 sayılı Adli Sicil Kanunu (1990, Türkiye)

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (2001, Türkiye)

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (2004, Türkiye)

5651 sayılı sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun (2007,Türkiye)

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (2016, Türkiye)

7068 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun (2018, Türkiye)

4. Mahkeme Kararları

- AİHM Kararları

Handyside v. Birleşik Krallık [1976] Başvuru Nu.: 5493/72 (AİHM)

Lingens v. Avusturya [1986] Başvuru Nu.: 9815/82 (AİHM)

Niemietz v. Germany [1992] Başvuru Nu.:13710/88 (AİHM)

Pretty v Birleşik Krallık [2002] Başvuru Nu.: 2346/02 (AİHM)

Österreichischer Rundfunk v Avusturya,[2006] Başvuru Nu. 35841/02 (AİHM)

Jaggi v. Switzerland [2006] Başvuru Nu.: 58757/00 (AİHM)

Nikowitz ve Verlagsgruppe News GMBH v Avusturya [2007] Başvuru Nu.:5266/03 (AİHM)

Von Hannover v Almanya (No 2) [2012] Başvuru Nu.:40660/08-60641/08 (AİHM)

Axel Springer AG v Almanya [2012] Başvuru Nu.:39954/08 (AİHM)

Wegrzynowski ve Smolczewski v. Polonya [2013] Başvuru Nu.:33846/07 (AİHM)

L.H. v Letonya [2014] Başvuru Nu.: 52019/07 (AİHM)

Benedik v Slovenya [2018] Başvuru Nu.:62357/14 (AİHM)

M.L. ve W.W. v Almanya [2018] Başvuru Nu.: 60798/10 -65599/10 (AİHM)

- Türk Anayasa Mahkemesi Kararları

AYM, 2008/44 E. 2011/21 K. 20.1.2011 (AYM)

AYM, 2013/84 E. 2014/183 K. 4.12.2014 (AYM)

Esra Nur Özbey Başvurusu [2015] Başvuru Nu.:2013/7443 (AYM)

Bülent Kaya Başvurusu [2016] Başvuru Nu.2013/2941 (AYM)

N.B.B. Başvurusu [2016] Başvuru Nu.:2013/5653 (AYM)

Asım Bayar ve Veysel Bayar Başvurusu [2017] Başvuru Nu.: 2014/4141 (AYM) para.27.

Asli Alp ve Şükrü Alp Başvurusu [2017] Başvuru Nu.: 2014/18260 (AYM)

Fahri Göncü Başvurusu [2017] Başvuru Nu.: 2014/17943 (AYM)

G. D. Başvurusu (2) [2017] Başvuru Nu.: 2014/1808 (AYM)

Gözde Yiğit Başvurusu [2017] Başvuru Nu.: 2014/16026 (AYM)

C.K. Başvurusu [2018] Başvuru Nu.: 2014/19685 (AYM)

- Yargıtay Kararları

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2014/4-56 K. 2015/1679, K.T.: 17.6.2015

Yargıtay 19. Ceza Dairesi, E. 2016/15510 K. 2017/5325, K.T. 5.6.2017

Yargıtay 19. Ceza Dairesi, E. 2016/15510 K. 2017/5325, K.T. 5.6.2017

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E.2016/10881 K.2018/7271, K.T.: 22.11.2018

Yargıtay 19. Ceza Dairesi, E.2018/8285 K.2019/5447, K.T.: 11.03.2019

Yargıtay 19. Ceza Dairesi, E.2019/18935 K.2019/6882, K.T.: 08.04.2019

- Diğer Yargı Kararları

Melvin v. Reid [1931] 297 P.91 (Kaliforniya Temyiz Mahkemesi)

Lebach Kararı [1973] BVerfGE 35, 202 (Alman Federal Anayasa Mahkemesi)

Census Act Kararı [1983] BVerfGE 65, 14 (Alman Federal Anayasa Mahkemesi)

3679/1998 sayılı Karar [1998] Karar Nu. 3679/1998 (İtalya Temyiz Mahkemesi)

Google Spain ve Google v AEPD ve Mario Costeja Gonzalez [2014] C-131/12 (AB Adalet Divanı)

Savage v. The Data Protection Commissioner [2018] IEHC 122 (İrlanda Yüksek Mahkemesi)

5. İnternet Kaynakları

Bing, 'Bing - Request Form To Block Search Results In Europe' (*Bing.com*) <<https://www.bing.com/webmaster/tools/eu-privacy-request>> son erişim tarihi 30 Ekim 2019.

Booking, 'Booking.Com: The Largest Selection Of Hotels, Homes, And Vacation Rentals' (*Booking.com*, 2019) <<https://www.booking.com>> son erişim tarihi 02 Kasım 2019.

Facebook 'Facebook' (*Web.facebook.com*, 2019) <<https://web.facebook.com/facebook>> son erişim tarihi 30 Ekim 2019.

Dışişleri Bakanlığı, 'Müzakere Fasılları Temelinde AB Müktesebatı Listesi' (*Ab.gov.tr*, 2019) <https://www.ab.gov.tr/muzakere-fasillari-temelinde-ab-muktesebati-listesi_42148.html> son erişim tarihi 16 Kasım 2019.

Dışişleri Bakanlığı, 'Katılım Müzakereleri' (*Ab.gov.tr*, 2019) <<https://www.ab.gov.tr/37.html>> son erişim tarihi 3 Kasım 2019.

Google, 'EU Privacy Removal' (*Google.com*) <https://www.google.com/webmasters/tools/legal-removal-request?complaint_type=rtbf&visit_id=637059830812624822-4005900801&rd=1> son erişim tarihi 30 Ekim 2019.

IMDB, 'The Red Kimona (1925) - Imdb' (*IMDb*, 2019) <https://www.imdb.com/title/tt0016276/?ref_=nv_sr_1?ref_=nv_sr_1> son erişim tarihi 31 Ekim 2019.

İnternethaber, 'Recep Tayyip Erdoğan'ın Mal Varlığı 2018 Beyanı' (*İnternet Haber*, 2018) <<https://www.internethaber.com/recep-tayyip-erdoganin-mal-varligi-2018-beyani-1886229h.htm>> son erişim tarihi 2 Kasım 2019.

Linkedin, 'LinkedIn: Log In Or Sign Up' (*LinkedIn*, 2019) <<https://www.linkedin.com/>> son erişim tarihi 30 Ekim 2019.

NAUEN, Rachel, 'Number Of Employers Using Social Media To Screen Candidates At All-Time High, Finds Latest Careerbuilder Study' (*Prnewswire.com*, 2017) <<https://www.prnewswire.com/news-releases/number-of-employers-using-social-media-to-screen-candidates-at-all-time-high-finds-latest-careerbuilder-study-300474228.html>> son erişim tarihi 31 Ekim 2019.

Reputaion Squad, 'Reputation Squad' (*Reputation Squad*, 2019) <<https://www.reputationsquad.com/about>> son erişim tarihi 30 Ekim 2019.

Sputnik, 'Erdoğan'ın Mal Varlığı Yayınlandı' (*tr.sputniknews.com*, 2018) <<https://tr.sputniknews.com/turkiye/201807051034154141-erdogan-mal-varligi/>> son erişim tarihi 2 Kasım 2019.

Ticaret Bakanlığı, 'Yanı Başımızdaki Dev Pazar Avrupa Birliği' (*Ticaret.gov.tr*, 2019) <<https://www.ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/avrupa-birligi/yani-basimizdaki-dev-pazar-avrupa-birligi>> son erişim tarihi 13 Kasım 2019.

Tinder, 'Tinder | Match. Chat. Date.' (*Tinder*, 2019) <<https://tinder.com/>> son erişim tarihi 30 Ekim 2019.

Wikipedia, 'About' (*en.wikipedia.org*, 2019) <<https://en.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:About>> son erişim tarihi 18 Ekim 2019.

Yandex, 'Our Commitment to Users' Privacy' (*Yandex*) <<https://yandex.com/company/privacy>> son erişim tarihi 30 Ekim 2019.

Zomato, 'ZOMATO' <<https://www.zomato.com>> son erişim tarihi 02 Kasım 2019.

ÖZET

TEKİN, Gökberk, Anayasa Hukuku Açısından Unutulma Hakkı, Danışman: Dr.Öğr. Üyesi Ali Ersoy KONTACI, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Bu çalışmada, teknolojik imkânlarda yaşanan gelişmeler neticesinde ortaya çıktığı/önem kazandığı ileri sürülebilecek “unutulma hakkı”nın kapsamının ve esaslarının tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Bu çerçevede, öncelikle unutulma hakkını ortaya çıkaran sebeplerin tahlili kapsamında, günden güne gelişen veri/iletişim teknolojileri sayesinde kişilere ilişkin verilerin geçmişe oranla çok daha büyük ölçüde ve büyük bir verimlilikle işlendiği ve bu hususun yeni birtakım imkânlar ile birlikte birtakım problem sahaları oluşturduğu tespit edilmiştir.

Bu tespiti takiben ise bu husustaki uluslararası/ulusal düzenlemelerin azlığı ve içtihadın yetersizliği sebebiyle halen sınırlarının ve unsurlarının belirsiz olduğu iddia edilebilecek unutulma hakkı tanımlanmış ve unsurları sıralanmıştır.

Bu kapsamda; unutulma hakkı tarafından korunan hukuki menfaat, hakkın konusu, hakkın öznesi, unsurları ile devletlerin ve üçüncü kişilerin yükümlülükleri ele alınmış ve ortaya konulan çerçevede yaygın birtakım uygulamalar değerlendirme konusu yapılmıştır.

Çalışmanın son bölümünde ise Türk hukukunda unutulma hakkının yargısal ve idari mekanizmalar ile korunup korunamayacağı inceleme konusu yapılmış ve esasen bu husustaki mevzuat ve içtihadın hakkın korunmasına dair yorumlara müsaade ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Unutulma Hakkı, Özel Yaşamın Gizliliği, Kişisel Verilerin Korunması, GDPR.

ABSTRACT

TEKİN, Gökberk, Right to be Forgotten From the Aspect of Constitutional Law, Thesis Advisor: Asst. Prof. Ali Ersoy KONTACI, Ankara University Graduate School of Social Sciences, Master Thesis, 2019.

In this study, it is aimed to determine the scope and principles of the right to be forgotten, which may be claimed to have emerged/gained importance as a result of the technological developments.

Firstly, within the scope of the analysis of the reasons that reveal the right to be forgotten, it has been determined that the personal data is processed to a greater extent and with greater efficiency than the past thanks to the data/communication which creates some problem areas along with the new opportunities.

Following this determination; the right to be forgotten, whose limits and elements may be claimed to be unclear due to the lack of international/national regulations and insufficient case-law, was defined and its elements were listed.

In this context; the legal interest protected by the right to be forgotten, the subject of the right, the object of the right, the elements and the obligations of the states and third parties have been handled and a number of common practices have been evaluated within this scope.

In the last part of the study, it is examined whether the right to be forgotten in Turkish law can be protected by judicial and administrative mechanisms. And it was concluded that the legislation and case-law on this subject allows an interpretations to protect the right to be forgotten.

Key words: Right to Forgotten, Right to Private Life, Protection of Personal Data, GDPR.